

ƏDALET

Qurucusu:
Adil Minbaşiyev

İctimai-siyasi, hüquq qəzeti

Qəzet 1990-cı illin
iyulundan çıxır

№ 6 (6099) 14 fevral 2025-ci il

Qiyməti 40 qəpik

"Həmişə Azərbaycan xalqına həqiqəti söyləmişəm"

Bax:səh-2

Azərbaycan Ukraynaya humanitar yardım göndərdi

Ukraynaya elektrik avadanlıqlarından ibarət humanitar yardımın ikinci hissəsi 12 fevral 2025-ci il tarixində Sumqayıt Texnologiyalar Parkının ərazisindən yola salınıb.

Adalet.az xəbər verir ki, sözügedən humanitar dəstək Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 5 fevral 2025-ci il tarixli Sərəncamına əsasən həyata keçirilib. Yardımın təşkili məqsədilə bir milyon ABŞ dollarının manat ekvivalentində vəsait ayrılıb və onun birinci hissəsi 7 fevral 2025-ci il tarixində göndərilib. Sərəncam çərçivəsində iki hissədə göndərilmiş humanitar yükə ümumilikdə 52 min metrden çox elektrik kabeli və naqıl, habelə 17 ədəd transformator daxildir. Ukrayna tərəfindən daxil olmuş müraciətə əsasən, qeyd edilən avadanlıqlar müharibədən zərər çəkmiş ərazilərin elektrik enerjisi ilə dayanıqlı təchizatının bərpası üçün nəzərdə tutulur.

Xatırladaq ki, mövcud vəziyyətlə əlaqədar Azərbaycan tərəfindən Ukraynaya göstərilmiş yenidənqurma və humanitar məqsədlə yardımın ümumi məbləği 40 milyon ABŞ dollarını keçib. Bu günədək elektrik avadanlıqları qismində 134 ədəd transformator və komplekt transformator məntəqəsi, 70-ə yaxın generator, habelə təxminən 3.4 milyon metr elektrik kabeli və naqıl humanitar yardım kimi Ukraynaya yola salınıb.

MƏHKƏMƏNİN NÜFUZUNA BAX EY

ABŞ-in təzə seçilmiş prezidenti Tramp məlum bir qərar imzalayıb ki, day innən belə ölkədə əcnəbilərin, miqrantların doğulan uşaqlarına ABŞ vətəndaşlığı verilməyəcək.

Bir ştatın məhkəməsi isə bu, Amerikanın yüz illik ənənəsinə uyğun gəlmir deyərək, Trampın qərarını ləğv edib. Ali Məhkəmə də təsdiqləyib.

Yeni hakim prezidenti "neprav" çıxarıb.

ÜST-dən təhlükə ilə bağlı xəbərdarlıq

SARS-CoV-2 koronavirusunun insanlar və heyvanlar arasında yayılması yeni təhlükəli virusların yaranması təhlükəsini yaradır.

Adalet.az xəbər verir ki, bu barədə Ümumdünya Səhiyyə

Təşkilatının (ÜST) hesabatında deyilir. Hesabatda "COVID-19-dan qlobal ictimai sağlamlıq riski yüksək olaraq qalır" deyildi.

ÜST qeyd edib ki, SARS-CoV-2-yə qarşı sürü toxunulmazlığı hazırda əhəmiyyətli dərəcədə artıb. Bununla belə, onun dövryyəsi əhəmiyyətli səviyyədə davam edir. Təşkilatın məlumatına görə, bunu "müsbət sınaq nəticələrinin faizi və çirkab sularından nümunə götürmə faizi" sübut edir.

ABI, QARDAŞ, YOXSA DADAŞ?

Türkiyədə böyük qardaşa və özlərindən yaşca böyük olanlara "abi" deyərək müraciət edirlər. Bu, "böyük qardaş" sözünü ifadə edir. Türk filmlərini və seriallarını Azərbaycana çevirəndə böyüyə-küçüyə baxmayaraq, hamıya "qardaş" deyirlər. O qədər "qardaş" sözü işlədilir ki, adamı yorur, qulağını yağır edir.

Məsələn, Naxçıvanda "dadaş" sözü var. Bu da özündən böyüklərə hörmət əlaməti olaraq işlədilir. Niyə bizdə tərcümədə bu sözün istifadə etməyək?

DTX dövlətə xəyanət etmiş Azər Bağırovu İordaniyadan Azərbaycana gətirdi

Bakı şəhəri Səbail rayon məhkəməsində Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı Bağırov Azər Akif oğlu barəsində seçilmiş qətimkan tədbiri ilə bağlı məhkəmə prosesi keçirilib.

Adalet.az xəbər verir ki, xarici xüsusi xidmət orqanının nümayəndələrinə kömək etməklə casusluq formasında dövlətə xəyanət etməkdə ittiham olunan Azər Bağırov Azərbaycan Respublikası Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti tərəfindən keçirilmiş tədbirlər nəticəsində İordaniya Haşimilər Krallığı ərazisində tutularaq Azərbaycan Respublikasına gətirilib.

İş materiallarından məlum olur ki, xarici ölkənin xüsusi xidmət orqanı 3-cü ölkələrdə hazırladığı təxribat hadisələrində iştirakını büruzə verməmək üçün Azərbaycan vətəndaşı kimi Azər Bağırovu cəlb edib. Azər Bağırov isə öz Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı statusundan xarici xüsusi xidmət orqanının xeyrinə və Azərbaycan Respublikasının dövlət təhlükəsizliyi zərərinə istifadə etməklə xaricdə dövlətimizin maraqlarına qəsdən ziyan vurub, casusluq fəaliyyəti ilə məşğul olub.

Məhkəmə Bağırov Azər Akif oğlu barəsində Cinayət Məcəlləsinin 274-cü (dövlətə xəyanət) maddəsi ilə həbs qətimkan tədbiri seçib.

Tramp Putinlə telefonla danışdı

Rusiya Prezidenti Vladimir Putin amerikalı həmkarı Donald Trampa telefon danışığı aparıb.

Adalet.az TASS-a istinadən xəbər verir ki, bu barədə Rusiya Prezidentinin mətbuat katibi Dmitri Peskov bildirib.

Onun sözlərinə görə, söhbət zamanı Rusiya - Ukrayna münaqişəsinin nizamlanması, məhbusların mübadiləsi üzrə razılaşmalar, Moskva və Vaşinqton arasında ikitərəfli əməkdaşlıq, Yaxın Şərqdəki vəziyyət, həmçinin İranın nüvə proqramı müzakirə edilib.

"Bir az əvvəl Prezident Putin ilə Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti Donald Tramp arasında telefon danışığı başa çatdı. Bu, çox uzun bir telefon söhbəti idi, təxminən bir saat yarım davam etdi", - o söyləyib.

Tramp son həftələrdə Rusiya Prezidenti ilə danışmaq planları barədə dəfələrlə bəyanat vermişdi.

GÜNÜN LƏTİFƏSİ

Vəli Xramçaylı, Əlisəmid Kür, Akif Əhmədgil babat vurdandan sonra oturlar taksiyə, deyirlər sür filan yere. Taksi sürücüsü görür ki, üçü də babatdı. Maşını işə salır, bir on metr gedəndən sonra saxlayır, deyir çatdız.

Vəli Xramçaylı çıxarıb taksiyə onluq atır, yenir. Əlisəmid Kür də bir söz demədən taksidən düşür.

Akif Əhmədgil arxadan sürücüyə şapalaq vurub deyir:

- Aya, sənə bayaqdan deməyirəm ki, yavaş sür. Az qala üç şairin həyatını təhlükəyə atmışdın.

“Həmişə Azərbaycan xalqına həqiqəti söyləmişəm”

“Liderlik, əlbəttə ki, böyük bir məsuliyyətdir və ən önəmlisi ondan ibarətdir ki, lider həmişə öz xalqına, öz əhalisinə münasibətdə ədalətli olmalıdır”. Adalet.az xəbər verir ki, bunu Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Çinin CGTN (China Global Television Network) telekanalına müsahibəsində deyib.

“Heç vaxt xalqına yalan danışmamalısan və xalq bunu yüksək qiymətləndirəcək. Bəzən müəyyən siyasi səbəblər üzündən hakimiyyətə can atan liderlər çoxlu vədlər verir və sonra onları yerinə yetirmir və bu da məyusluğa, inamsızlığa gətirib çıxarır. Bu, dünyanın müxtəlif yerlərində siyasi böhrana gətirib çıxarır.

Lakin bizə gəldikdə, iyirmi ildən artıq müddət ərzində mən həmişə Azərbaycan xalqına həqiqəti söyləmişəm. Bu həqiqətin müsbət və ya mənfi olmasından asılı olmayaraq. Həmişə xalqımıza biz ədaləti bərpa edəcəyik söyləmişəm və xalqım da mənə inanıb.

17 il hakimiyyətdə olandan sonra biz, nəhayət, vəd etdiklərimizi yerinə yetirdik və suverenliyimizi, ərazi bütövlüyünü və ləyaqətimizi bərpa etdik. Beləliklə, ictimaiyyətin dəstəyini əldə etmək istəyən liderlərə məsləhətim o olardı ki, həmişə həqiqəti söyləyin və beynəlxalq təzyiqdən, beynəlxalq mediadan asılı olmayaraq, haqqınızda nə dediklərdən, sizi necə adlandırdıqlarından, sizi necə təhqir etmələrindən asılı olmayaraq, ölkəniz üçün doğru olanı edin. Beləliklə, siz özünüz və ölkəniz uğur qazanmış olacaqsınız”, - deyər Prezident bildirib.

Prezidentdən Qarabağ və Şərqi Zəngəzurla bağlı açıqlama

Ərazi bütövlüyümüzün və suverenliyimizin tam bərpası işğaldan azad edilmiş ərazilərin iqtisadi inkişafı üçün möhkəm təməl yaradır. Bu ərazilərdə infrastrukturun bərpası, yeni sənaye və kənd təsərrüfatı sahələrinin yaradılması istiqamətində atdığımız addımlar, regionun milli iqtisadiyyata reintegrasiyası gələcəkdə əhəmiyyətli irəliləyişlərə səbəb olacaq. İqtisadiyyatın diversifikasiyası və yerli əhalinin sosial rifahının təmin edilməsi bu ərazilərin sürətli inkişafını təmin edəcək, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur bölgələri ölkəmizin ümumi iqtisadi potensialına mühüm töhfələr verəcəkdir.

Adalet.az xəbər verir ki, bu fikirlər Prezident İlham Əliyevin “Vergi Xidməti - 25: Davamlı inkişaf və effektiv transformasiya” mövzusunda keçirilən Forumun iştirakçılarına müraciətində yer alıb.

Bu prosesdə vergi siyasətinin və vergi təşviq alətlərinin də böyük rolu olduğu vurğulanan müraciətdə, həmçinin qeyd edilir: “İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə fəaliyyət göstərən sahibkarlar üçün uzunmüddətli vergi və gömrük güzəştləri müəyyən edilir.

Ərazi bütövlüyümüzün tam bərpa edilməsi xarici investitorların da ölkəmizə marağını artırır. Uzun illərdir Azərbaycanda müsbət sərmayə iqlimi mövcuddur, investisiyaların adambaşına düşən həcminə görə biz qabaqcıl ölkələr sırasındaydıq.

Bununla belə, regionda iqtisadi dayanıqlığın təmin olunması, investisiyaların əhatə dairəsinin daha da genişlənməsi üçün biz daha cəlbəedici biznes və vergi mühiti yaratmalıyıq.

Sahibkarlara güclü dəstək verilməlidir, süni maneələr aradan qaldırılmalıdır. Dövlətin tənzimləyici qurumlarının əsas vəzifəsi ölkədə biznesin genişlənməsinə, büdcəyə vergi ödəyən güclü orta və iri sahibkarlar təbəqəsinin formalaşmasına istiqamətlənməlidir. Biz qüdrətli dövlət qururuq, belə dövlətin vətəndaşı isə vergi ödəməkdən qürur duymalıdır”.

Samir Nuriyev hökumət üzvlərini bu dəfə Xankəndidə topladı

Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının və Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərdə məsələlərin mərkəzləşdirilmiş qaydada həlli ilə bağlı Əlaqələndirmə Qərargahının rəhbəri Samir Nuriyevin sədrliyi ilə Xankəndi şəhərində Qərargahın növbəti iclası keçirilib.

Adalet.az xəbər verir ki, iclası giriş sözü ilə açan Samir Nuriyev Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə işğaldan azad olunmuş ərazilərdə quruculuq və bərpa işlərinin geniş vüsət aldığı qeyd edib.

Dövlətimizin başçısının təsdiq etdiyi “Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı”na uyğun olaraq həyata keçirilən irimiqyaslı layihələr çərçivəsində müasir infrastruktur qurulur, keçmiş məcburi köçkünlərin rahat şəkildə öz yurdlarına qayıtmaları və məskunlaşmaları üçün yaşayış məntəqələri salınır, ərazilərdə zəruri şərait yaradılır.

Ötuz ilə yaxın davam edən işğal dövrünün geridə qaldığını, 44 günlük Vətən müharibəsi və uğurlu antiterror əməliyyatı nəticəsində ölkəmizin suverenliyinin tam bərpa edildiyini bildiren Qərargahın rəhbəri bu tarixi nailiyyətin Ali Baş Komandanın siyasi müdrikliyinin, qətiyyətinin, Azərbaycan dövlətinin gücünün, xalqımızın birliyinin və iradəsinin təəcəssümü olduğunu vurğulayıb.

Dövlətimizin başçısı tərəfindən işğaldan azad olunmuş ərazilərə Böyük Qayıdışın milli prioritetlərdən biri kimi müəyyən edildiyi, bu sahədə görülən işlərin daim nəzarətdə saxlanıldığı iclas iştirakçılarının diqqətinə çatdırılıb. Qeyd edilib ki, Böyük Qayıdışın vaxtında və keyfiyyətli şəkildə təmin edilməsi məqsədilə müəyyən edilmiş hədəflərə nail olmaq üçün bütün resursların səfərbər edilməsi, bərpa-quruculuq layihələrinin əlaqəli və planlı şəkildə icrası və

vaxtında təhvil verilməsi mühüm əhəmiyyətə malikdir.

Daha sonra iclasın gündəliyinə uyğun olaraq, “Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı”nın icrası istiqamətində, habelə Proqram çərçivəsində əhalinin dayanıq

lı məskunlaşması və məşğulluğunun təmin edilməsi, iqtisadi fəallıq və sahibkarlıq fəaliyyətinin stimullaşdırılması sahələrində görülən işlər barədə məlumatlar təqdim olunub. Böyük Qayıdışın əsas komponentlərindən biri olan dayanıqlı məskunlaşmanın təmin edilməsi çərçivəsində işğaldan azad olunmuş ərazilərə geri qayıtmış keçmiş məcburi köçkünlər, dövlət və özəl sektorlarda işləyənlər, həmçinin təhsilənlər də daxil olmaqla, həmin ərazilərdə hazırda 40 minə yaxın insanın yaşadığı və fəaliyyət göstərdiyi diqqətə çatdırılıb. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə məskunlaşmanın dayanıqlı olması üçün aparılan bərpa və quruculuq işləri ilə yanaşı, köçürülən əhalinin məşğulluğunun təmin olunması istiqamətində də zəruri işlərin görüldüyü bildirilib. Bununla yanaşı, əhali arasında təhsil və peşə bacarıqlarının artırılması üçün müxtəlif təlim və peşə kursları təşkil edilir. Əlverişli iqlim

mühitə və coğrafi şəraitə malik Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında aqrar, sənaye və turizm sahələrinin inkişafı baxımından böyük imkanlar olduğu qeyd edilərək, məskunlaşma prosesi ilə paralel olaraq, istehsal və emal, ticarət, xidmət, sənaye müəssisələrinin qurulduğu, müxtəlif iqtisadi fəaliyyət sahələrinin yaradıldığı, dövlətimizin başçısının sərəncamlarına uyğun olaraq ərazilərdə fəaliyyət göstərən sahibkarlıq subyektləri üçün maliyyə resurslarına çıxış imkanlarının genişləndirildiyi, vergi və gömrük güzəştlərinin, həmçinin digər stimullaşdırıcı mexanizmlərin tətbiq olunduğu iclas iştirakçılarının diqqətinə çatdırılıb.

İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə, o cümlədən Ağdam və “Araz Vadisi İqtisadi Zonası” sənaye parklarında ümumilikdə 400-dən çox müəssisənin fəaliyyət göstərdiyi, artıq Ağdam Sənaye Parkındakı müəssisələrdə istehsal olunan məhsulların ixracına başlanıldığı vurğulanıb.

Bundan əlavə, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin ərazilər üzrə xüsusi nümayəndəliklərinin fəaliyyəti və qarşıda duran vəzifələr barədə məruzələr dinlənilib.

İclasın sonunda Böyük Qayıdışa bağlı görülən işlərin mühüm əhəmiyyəti, məqsədlərə çatmaq üçün bütün imkanların səfərbər olunmasının zəruriliyi bir daha iclas iştirakçılarının diqqətinə çatdırılıb, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Əlaqələndirmə Qərargahı qarşısında qoyduğu vəzifələrin icrası ilə bağlı müvafiq tapşırıqlar verilib.

Səfər çərçivəsində Xankəndi və Şuşa şəhərləri ərazilərində bir sıra obyektlərə baxış keçirilib.

XİN Paşinyana cavab verdi

Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyanın “Armenpress”ə müsahibəsi dünya ictimaiyyətini yanıltmaq məqsədi daşıyır.

Adalet.az xəbər verir ki, bu barədə Azərbaycanın Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat katibi Ayxan Hacızadənin Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın “Armenpress” məqaləsində iddiaları ilə bağlı şərhində bildirilib.

Ermənistan baş nazirinin 10 fevral 2025-ci il tarixində “Armenpress”də dərc olunmuş məqaləsində Azərbaycanın Ermənistana qarşı hücumu hazırladığı və Qərbi Azərbaycan İcmasının məqsədləri ilə bağlı iddiaları, eləcə də bir çox digər əsassız fikirləri reallığı təhrif etmək və dünya ictimaiyyətini yanıltmaq məqsədi daşıyır.

Maraqlıdır ki, hərbi potensiala sahib olmaq hüququnu müdafiə edən baş nazir 30 illik hərbi işğaldan əlavə, Üçtərəfli Bəyanata əsasən özünə göndürüldüyü öhdəliklərə baxmayaraq, 44 günlük müharibə bitdikdən sonra üç il ərzində Azərbaycan ərazisində ağır silahlarla təchiz edilmiş ağır silahlarla təchiz edilmiş on mindən çox hazırlıqlı silahlı birləşməni saxlayan ölkəni təmsil edir.

44 günlük müharibə başa çatdıqdan sonra Ermənistanın

hərbi xərcləri təqribən üç dəfə artaraq 2021-ci ildə təxminən 600 milyon dollardan 2024-cü ildə 1,6 milyard dollara çatıb. Üstəlik, bu yaxınlarda imzalanmış hərbi müqavilələrə əsasən, Ermənistan əsasən Azərbaycanın ərazilərinə uzaq məsafəli zərbələr endirə biləcək hücum silahları əldə etməkdədir. Ermənistan Konstitusiyasında və hüquqi aktlarında davam edən ərazi iddialarını, həmçinin revansizmin artması faktını nəzərə alaraq, Ermənistanın hərbi potensialının artırılmasının əsaslandırılması qeyri-səmimidir və Azərbaycanın təhlükəsizliyinə birbaşa təhdiddir.

Bundan əlavə, Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsi, Mülki və Siyasi Hüquqlar haqqında Beynəlxalq Pakt, Qaçqınların Statusu haqqında Konvensiya və digər mühüm beynəlxalq aktlarda təsbit edilmiş qayıdış hüququna əsaslanaraq əsas məqsədləri qovulduqları torpaqlara təhlükəsiz və ləyaqətlə qayıdış olan Qərbi Azərbaycan İcmasının fəaliyyəti və məqsədləri haqqında Ermənistanın iddiaları tamamilə əsassızdır. Ermənistan baş nazirinin müxtəlif bəhanələrlə, o cümlədən İcmanın bəyan edilmiş məqsədlərinin yanlış təfsir edilməsi ilə bu hü-

ququ danması, bir daha bu ölkənin siyasətinin bir vaxtlar azərbaycanlıların ölkə əhalisinin əsas hissəsini təşkil etdiyi Ermənistanda hazırda azərbaycanlıların olmamasına gətirib çıxaran qəddarlığının səviyyəsini nümayiş etdirir.

Təəssüf ki, Ermənistan baş nazirinin 2022-ci il Praqa görüşünə, 1991-ci il Almatı Bəyannaməsinə, sülh sazişi layihəsinin Ermənistanın heç bir iddiasının olmadığını və olmayacağı təsbit etmək üçün nəzərdə tutulan bəndlərinə istinadlar məhz cənab Paşinyan tərəfindən bir neçə ay sonra, 2023-cü ilin sentyabrında Azərbaycan ərazilərindəki qondarma rejimin “müstəqilliyi” ilə bağlı təbrik mesajı göndərilən zaman, habelə Ermənistanın Konstitusiyasında yer alan ərazi iddialarına və Almatı Bəyannaməsinə qoşulan zaman edilmiş qeyd-şərtlərə göz yumması nəticəsində heçə endirilib.

Hətta bu gün də müharibə cinayətlərində ittiham olunan şəxslərin məhkəmə prosesini aqışdırmaq əvəzinə, bu məhkəməni “səhnələşdirilmiş” adlandıran Ermənistan onilliklər ərzində səbəb olduğu yaraları sağaltmaqda və bu prosesin üzə çıxara biləcəyi həqiqətə

üzləşməkdə maraqlı deyil.

Üstəlik, Ermənistan öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi, o cümlədən Azərbaycan ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında kommunikasiyaların açılması sahəsində əməli addımlar atmaq əvəzinə, diqqəti bu prosesdən yayındırır. Bu istiqamətdə, praktiki addımlarla irəliləmək əvəzinə, Ermənistanın mahiyyətə əhəmiyyəti olmayan təkliflər irəli sürməsi anlaşılmaqlıqlara gətirib çıxarır və reallıqları təhrif edir.

Baş nazirin canfəşanlıqla irəli sürdüyü silahlara nəzarət mexanizmlərinin yaradılmasına gəldikdə isə, 30 ildən artıq müddətdə Ermənistanın özünün iştirak etdiyi silahlara nəzarət mexanizmlərini kobud şəkildə pozduğu və deqradasiya etdiyi, hərbi texnika və silahlarının böyük hissəsini beynəlxalq silahlara nəzarət mexanizmlərindən gizlətdiyi, onları bizim ərazilərimizdə qanunsuz yerləşdirdiyi yaxşı məlumdur. Beynəlxalq müqavilələrə bu cür yanaşma Ermənistanın mövqeyinin qeyri-səmimiyyəti barədə nəticə çıxarmağa imkan verir.

Biz qətiyyətlə Ermənistanı sülhə nail olmaq perspektivlərini sarsıdan bəyanat və hərəkətlərdən imtina etməyə çağırıq.

AQIL ABBAS SEÇİCİLƏRİ İLƏ GÖRÜŞDÜ

Millət vəkili Aqil Abbas Binəqədi rayonundakı məcburi köçkün şəhərciyində yaşayan füzulilili sakinlərlə görüşüb. Görüşdə millət vəkili seçicilərin problemlərini dinləyib, bəzilərini yerində həll edib, bəzilərini isə müvafiq nazirliklərə müraciət edəcəyini bildirib.

Çay süfrəsi arxasında keçirilən bu görüşdə məcburi köçkünler nə vaxt doğma yurdlarına dönəcəklərini soruşublar.

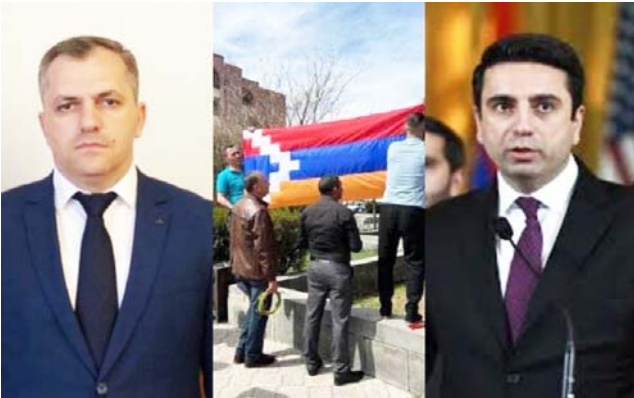
Millət vəkili hazırda Füzuli şəhərinə köçürülməyə danışıb və yaxın tezlikdə yeni köçürülmələr olacağını bildirib və bir az səbr etmələrini istəyib.

Şahramanyanın tələbi: "Artsaxa Qarabağ deyən spiker üzr istəsin"

Ölüb- itmiş qondarma "artsax respublikasının" heç nəyə yaramayan saxta "prezidenti" Samvel Şahramanyan Ermənistan parlamentinin sədri Alen Simonyana çağırış edib.

Adalet.az xəbər verir ki, Şahramanyan spikerdən qondarma "artsax" xalqından açıq şəkildə üzr istəməsini tələb edib. Çünki, erməni mediasının Qarabağı könüllü tərk edən ermənilərə nifrət edən şəxs kimi təhlil etdiyi Simonyanın bir neçə gün əvvəl səsləndirdiyi fikirlər həm "artsax"lıların, həm də Şahramanyanın qəzəbinə tuş gəlib.

Beləki, Ermənistan parlamentinin spikeri jurnalistin sualını cavablandırarkən ermənilərin qarabağa qayıtması mövzusunda toxunub:

"Sülh müqaviləsi imzalananda, ora təhlükəsiz olanda ermənilərin Qarabağa qayıtması məsələsi qaldırılacaq".

Separatçı jurnalist spikerin məlum ərazini "artsax" yox Qarabağ adlandırmasına qəzəblənib ki, "niyə "arsax"ı Qarabağ adlandırırırsız?" təxribatçı sualı verib.

Güclü və hazırcavab məntiqi ilə hətta rusiyalı deputatları və digər rəsmi şəxsləri susdurmağı bacaran Simonyan jurnalistin də səsini kəsməyə müyəssər olub:

"Məgər siz "qarabağlılar" sözünü işlətmirsiniz? Mən siyasətçiyəm və erməni şəhərinin adını çəkəndə başqa ölkənin vətəndaşının Azərbaycan toponimindən istifadə etməsinə də qarşıyam.

Mən siyasətçi etikasına riayət etməliyəm. Sizcə, mən aktivistəm və reytingimi qaldırmaq üçün gözəl sözlər deməliyəm?"

Simonyanın sonuncu məzəmməti nəinki ona təxribatçı suallarla müraciət edən jurnalistin, eləcə də, Qarabağı könüllü tərk edib qaçan ermənilərin də qəzəbinə səbəb olub:

"Sən oradan getdin, baxmayaraq ki, qalib sona qədər mübarizə apara bilərdin. Döyüşmək lazım olanda sən qaçdın".

Qeyd edək ki, ötən ay Alen Simonyana 44 günlük müharibədən əvvəlki illərdə Ağdamdan təzə narlarla şəkil çəkdiyi və "Akna (Ağdam) mənim vətənimdir" yazdığı xatırlatmışdılar. Simonyan isə həmin xatırlatmaya belə cavab vermişdi: "Hamımız səhv edirik".

Əntiqə Rəşid

Valuyevin Azərbaycana girişinə qadağa qoyuldu

Rusiya Federasiyası Federal Məclisi Dövlət Dumasının Turizm komitəsinin sədrinin birinci müavini Nikolay Valuyevin Azərbaycan və xalqımız əleyhinə işlətdiyi təhqiramiz ifadələr, ölkəmizə qarşı təhdid xarakterli fikirləri tamamilə qəbul edilməzdir.

Adalet.az xəbər verir ki, bu barədə Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat katibi Ayxan Hacıadə Rusiya Federasiyasının Dövlət Dumasının deputatının Azərbaycan əleyhinə fikirləri və ona qarşı atılacaq addımlar ilə bağlı suala cavabında deyib.

"Qeyd edilən deputatın ölkəmizə əleyhinə fikirləri ilə bağlı onun adı Azərbaycan Respublikasına girişi qadağan edilmiş şəxslərin siyahısına daxil edilib və onun ölkəmizə girişinə qadağa qoyulub. Ümumilikdə, bildirmək istərdik ki, bu, Rusiya Dövlət Dumasının deputatlarının "arzuolunmaz şəxslər" siyahısına daxil edilməsi üzrə ilk hal deyil. Misal üçün qeyd edək ki, bundan əvvəl, Azərbaycanın suverenliyi və ərazi bütövlüyünə qarşı fəaliyyət göstərən Rusiya Federasiyası Federal Məclisi Dövlət Dumasının MDB ilə iş Komitəsinin birinci müavini Konstantin Zatulın və Ailenin müdafiəsi komitəsinin sədrinin müavini Vitaliy Milonov da Azərbaycanda "arzuolunmaz şəxs" kimi müvafiq siyahıya daxil edilib. Təəssüflə bildirmək istərdik ki, ölkəmizə qarşı fəaliyyət göstərən bütün bu deputatlar məhz Rusiyanın hakim partiyası olan "Vahid Rusiya" (Yedinaya Rossiya) partiyasının üzvləridir.

Ölkəmizin suverenliyinə, ərazi bütövlüyünə, Azərbaycan xalqına qarşı fəaliyyət göstərən bu kimi şəxslərə qarşı ölkəmizin qanunvericiliyi çərçivəsində bundan sonra da müvafiq addımlar atılacaqdır", - məlumatda qeyd olunub.

Azərbaycanda repetitorluq ləğv olunacaq?

"Biz təhsilin bir dövrünə gəlib çatmışıq ki, uşaqlar 1-ci sinifdən repetitor yanına gedir, sanki məktəb yoxdur. Bu, təhsilin uğursuzluğu deyilmi? Əgər məktəb lazımı bilik vermirsə, repetitor sistemini günahlandırmaq nə qədər doğrudur?"

Adalet.az xəbər verir ki, bunu təhsil eksperti Kamran Əsədov deyib. O bildirib ki, hazırlıq sistemini ləğv etməklə problem həll olunmayacaq:

"Repetitorluq tədricən ləğv olunsay, bəs yerinə nə qoyulacaq? Məktəblər nə qədər hazırdır? Müəllimlər dərs yükü, şagird sayı, proqramın ağırlığı ilə repetitorluq olmadan eyni nəticəni təmin edə biləcəkmiz? Hazırlıq sistemini ləğv etməklə problemi həll etmirik. Təhsili keyfiyyətli etmədən, repetitorluğu ləğv etməyə çalışmaq, xəstəlik müalicə olunmadan dərmanı atmaq kimidir. Əsas məsələ məktəbdə ele təhsil verməkdir ki, repetitor ehtiyacı yaranmasın".

Ekspert qeyd edib ki, ibtidai siniflərdə uşaqların repetitor yanına göndərilməsi onların uşaqlığını əlindən almaqdır: "Amma orta və yuxarı siniflərdə bəzi fənlər üzrə əlavə dəstək həmişə lazım olacaq. Hər şagird fərqlidir və məktəbdə hamının eyni tempdə öyrənməsi mümkün deyil. Əsas məsələ odur ki, repetitorluq məcburiyyət yox, seçim olsun. Əgər məktəblər yetərincə güclü olsa, repetitorluq təbii olaraq azalacaq.

Amma məktəbləri dəyişmədən, sadəcə repetitorluğu ləğv etməklə, biz sadəcə uşaqların əlindən bir şans almış oluruq. İslahat ən zəif halqadan yox, sistemin özündən başlamalıdır".

Nicat Novruzoglu

Türkiyə Suriyadan məhsul idxalına qoyulan qadağanı aradan qaldırdı

Türkiyə Ticarət Nazirliyi Suriyadan mal və məhsul idxalına icazə verib.

Adalet.az TASS-a istinadən xəbər verir ki, bu barədə SAN agentliyinə Quru və Dəniz Limanları Baş İdarəsinin nümayəndəsi Məzen Alluş məlumat verib.

"Quru və Dəniz Limanları Baş İdarəsi və Türkiyə Ticarət Nazirliyi arasında keçirilən iclaslar və aparılan müzakirələr nəticəsində Suriya malları və ərzaq məhsullarının Türkiyə bazarlarına ixracına qoyulan məhdudiyətlərin ləğvi barədə qərar qəbul edilib", - məlumatda bildirilib.

Rüstəm Hacıyev

ABŞ beynəlxalq təşkilatlardan üz döndərir

ABŞ prezidenti Donald Tramp, vəzifəsinə başladığı ilk ayda bir neçə səs-küylü və gözlənilməz ciddi addımlar atdı. Beləki, Ağ Evin köhnə-yeni sahibi Beynəlxalq Səhiyyə Təşkilatından çıxıldığını, daha sonra isə, BMT-nin insan haqları və Fələstin qaçqınlarına yardım üzrə Yaxın Şərq agentliyinin işində iştirak etməkdən imtina etdiyini bəyan etdi. Ağ Evin yeni planlarının həyata keçirilməsi hansı məqsədlər üçün nəzərdə tutulub?

ABŞ-in ard-arda iqlim üzrə Paris razılaşmasından, Beynəlxalq Səhiyyə Təşkilatından, BMT-nin insan hüquqları komitəsindən və s. çıxması, əslində hələ 1945-ci ildə təsdiq olunmuş, beynəlxalq münasibətlərdə suveren bərabərlik prinsipinin qorunması, digər dövlətlərin maraqlarının nəzərə alınması, artıq ABŞ üçün aktuallığını itirib və Donald Tramp açıq şəkildə bunu bəyan etməkdən utanmır və çəkinmir.

Ekspertlər də belə qənaətə gəlirlər ki, Donald Tramp ilk növbədə biznesmendir və iqtisadçıdır. Siyasi məsələlərə yanaşma tərzində daha çox bundan irəli gəlir. Biznesdə kim güclüdür o da qalib gəlir, bu sahədə bərabər səviyyəlik anlayışı yoxdur. Birləşmiş Ştatların prezidenti hazırda "audit" aparır və aydınlaşdırmaq istəyir ki, ABŞ-in hansı beynəlxalq təşkilatda qalması itisadi baxımdan sərfəli ola bilər. Nəzərə alınsa ki, bu təşkilatların əksəriyyəti əsasən ABŞ-in verdiyi maliyyə vəsaiti hesabına fəaliyyət göstərir və Donald Trampın bu təşkilatlardan çıxması barədə qərarından sonra, onların əksəriyyətinin tez bir zamanda böhran vəziyyətinə düşməsi gözlənilən idi.

Daha sonra, Tramp administrasiyasının diqqətərinə prioritet istiqamətlərə yönəltməsi və bu yöndə ilk növbədə Rusiya-Ukrayna müharibəsini tezliklə bitirməyə çalışması, ABŞ üçün vacib məsələlərdən biri hesab olunur. Görünən odur ki, Prezidentin Ukrayna üzrə xüsusi elçisi Kit Kelloqun bununla bağlı hazırladığı planları və təklifləri bir neçə günün məhsulu deyil. Atəşin dayandırılması, Birləşmiş Ştatlar üçün Kiyevə edilən milyardlarla dollar yardımın boş yerə axdılmasının qarşısını almağa imkan yaradacaq və bu vəsaitin qeyri-leqal miqrasiyanın və ölkəyə gətirilən narkotrapikin qarşısının alınmasına xərclənə bilər.

Atəşkəsdən sonra, Tramp üzrə tərəflərin danışıqlar zamanı aralarında yaşanacaq mübahisələrin neçə həll olunacağı, ərazi mübahisələrində kimin - kimsə güzəştə gedib gəlməyəcəyi məsələləri o qədər də maraqlı deyil. Kolleqanın planlarına uyğun olaraq qalan problemlərin həllini də Avropa İttifaqının boynuna yükləyə bilsələr, xərclərin azaldılması üçün daha bir böyük imkan yaranmış olacaq. Belə halda, ABŞ NATO bazalarında olan hərbi kontingentinin böyük bir qismini geri çağırmaq imkanı da qazana bilər ki, bu da əlavə maliyyə vəsaitinə qənaət etmək deməkdir.

Hazırda "dərindən dövlətə" mübarizə aparmaq üçün Trampa böyük məbləğdə maliyyə vəsaiti lazımdır. USAİD kimi bir çox beynəlxalq təşkilatlara ayrılan vəsaitin dayandırılması demokratların üreyincə deyil və onlar bununla bağlı yaranmış gərginlikdən istifadə etməyə çalışacaqlar. Bir neçə demokrat deputatın, Trampın istənilən qərarlarının bloklaşdırılmasına çalışacağını bəyan etmələri, ABŞ prezidentinin işini bir az da çətinləşdirə bilər. Bu, hələ qarşıdakı mübarizənin ilkin epizodlarıdır. Ona görə də, Trampın evdəki qarışıqlığı qoyub, xarici problemlərə diqqət ayırmayacağı gün kimi aydındır.

Seçkilər zamanı aldığı mandatı doğrulmaq üçün Tramp mütləq ölkəsi üçün əlavə maliyyə vəsaiti gətirməlidir. Bu ona gələcəkdə də qeyri-populyar hərəkətlərini həyata keçirmək üçün geniş əl-qol açmasına imkan yarada bilər...

"Lenta.ru" saytının materiallarından istifadə olunub.

NATO dövlətləri təhlükə qarşısında...

Danimarka kəşfiyyatının açıqladığı sənədlərə görə, Rusiya beş ildən sonra, NATO dövlətlərinə qarşı irimiqyaslı müharibəyə hazır ola bilər.

"Rusiya təxminən altı ay ərzində, sərhəd zonalarında yerləşən ölkələrə qarşı lokal müharibələrə başlaya bilər. Təxminən iki ildən sonra isə, bir sıra iri NATO dövlətlərinə qarşı təhlükə də yarada, beş ildən sonra isə, avropa kontinentində ABŞ-in müdaxilə etməyəcəyi alyans ölkələrinə qarşı irimiqyaslı müharibəyə də başlamağa hazır ola bilər"- deyə Danimarka kəşfiyyatı proqnozlaşdırır.

Rusiya prezidenti Vladimir Putin, daha əvvəl bu cür bəyənətləri sərəmsəlmə kimi qiymətləndirərək, Rusiyanın belə bir niyyəti olmadığını bildirmişdi. Xatırladıq ki, Rusiya prezidenti bir vaxtlar Rusiyanın Ukraynaya hücum edəcəyi barədə də, Moskvanın belə bir niyyəti olmadığını qəti surətdə təkbiz etmişdi. Lakin... Rusiyanın Ukraynaya qarşı başladığı müharibə artıq üç ildir ki, davam edir...

Rüstəm Hacıyev

Bu şəxslərin təhsil haqqı dövlət büdcəsi hesabına ödəniləcək

İşğaldan azad olunmuş ərazilərdə ödənişli əsaslarla təhsil alan şəxslərlə bağlı qanunvericiliyə dəyişiklik olunur. Adalet.az xəbər verir ki, bu, Milli Məclisin Elm və təhsil komitəsinin iclasında müzakirəyə çıxarılan

"Təhsil haqqında" və "Peşə təhsili haqqında" qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsində öz əksini tapıb.

Layihəyə əsasən, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə məskunlaşmış və 2025/2026, 2026/2027, 2027/2028-ci tədris illərində dövlət, bələdiyyə və özəl peşə təhsili müəssisələrinə qəbul olunmuş, habelə həmin təhsil müəssisələrində təhsil almaqda olan şəxslərin təhsil müəssisələrində ödənişli əsaslarla təhsil aldığı müddətdə təhsil haqqı dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına ödəniləcək.

Qeyd edilib ki, Azərbaycan Prezidentinin müvafiq sərəncamlarından irəli gələn tələblərin icrasını təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 2023-cü il 13 dekabr tarixli Sərəncamı ilə "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərində 2024-2026-cı illərdə əhalinin məşğulluq imkanlarının artırılmasına dair Tədbirlər Planı" təsdiq edilib. Sözügedən Tədbirlər Planına əsasən həmin ərazilərdə məskunlaşan əhaliyə münasibətdə peşə hazırlığının və tədrisinin təşkili ilə bağlı 2024-2026-cı illər ərzində bir sıra tədbirlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulub.

Təqdim olunan qanun layihəsi də işğaldan azad edilmiş ərazilərdə əhalinin dayanıqlı məşğulluğunun təmin edilməsi və zəruri kadr potensialının formalaşdırılması sahəsində həyata keçiriləcək tədbirlərdən biri kimi həmin ərazilərin iqtisadi potensialı və əmək bazarının tələbləri nəzərə alınaraq peşə təhsilinin stimullaşdırılması məqsədilə hazırlanıb.

Belə ki, qüvvədə olan qanunvericiliyə əsasən işğaldan azad edilən ərazilərdə məskunlaşması nəzərdə tutulan əhaliyə münasibətdə peşə təhsili üzrə təhsil haqqının dövlət büdcəsi vəsaiti hesabına ödənilməsinə dair hər hansı normativ tənzimləmə mövcud deyil.

Layihənin qəbulu nəticəsində işğaldan azad edilmiş ərazilərdə məskunlaşmış Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının təhsil haqlarının dövlət büdcəsi hesabına maliyyələşdirilməsini təmin edən hüquqi mexanizm formalaşdırılmış olacaq.

Nicat Novruzov

"Vakansiyalar haqqında elanlar sistemdə açıq şəkildə təqdim olunur"

Namizədlər sistem üzərindən bir neçə vakant yere müraciət edə bilərlərmi? Bu mümkündürsə, müsahibə vaxtlarının eyni vaxta təsadüf etməməsi üçün sistemdə proaktivlik nəzərə alınımı?

"İşə Qəbul Alt Sistemi üzərindən müxtəlif səhiyyə qurumlarının tabeliyində olan dövlət tibb müəssisələri tərəfindən vakant yerlər barədə elanlar yerləşdirilir".

Adalet.az xəbər verir ki, bu fikirləri 93 FM dalğasında yayımlanan "Sağlam radio"-da Səhiyyə Nazirliyinin Rəqəmsal Səhiyyə Mərkəzinin Tədris və Monitorinq Bölməsinin müvəkkili Aqşin Səmədov açıqlayıb.

Onun sözlərinə görə bu sistem vasitəsilə səhiyyə sektorunda fəaliyyət göstərən müəssisələr öz kadr ehtiyaclarını daha effektiv və şəffaf şəkildə idarə edə bilərlər.

"Vakansiyalar haqqında elanlar sistemdə açıq şəkildə təqdim olunur və namizədlər həmin vəzifələrə müraciət edərək müsahibə prosesində iştirak edə bilərlər. İşə qəbul prosesi zamanı namizədlərin uyğunluğunu təmin etmək üçün hər bir vakant vəzifə üçün xüsusi kriteriyalar müəyyən edilir. Bu kriteriyalar namizədin təhsili, iş təcrübəsi, ixtisası, bilik və bacarıqları əsasında tərtib edilir. Namizədlər yalnız uyğun gəldikləri vakansiyalara müraciət edə bilərlər ki, bu da işə qəbul prosesinin səmərəliliyini artırır və səhiyyə müəssisələrinin ən uyğun kadrları seçməsinə şərait yaradır".

Mütəxəssis vurğulayıb ki, eyni namizəd öz təhsil, bilik və bacarıqlarına uyğun olan bir neçə vakant vəzifəyə müraciət edə bilər.

"Bu, səhiyyə sahəsində çalışan kadrlar üçün daha geniş iş imkanları yaratmaqla yanaşı, müəssisələrə də daha çox seçim imkanı təqdim edir. Hər bir müraciət sistemdə qeydə alınır və vakansiya üzrə seçim mərhələləri avtomatlaşdırılmış qaydada izlənilir. Sistem vasitəsilə namizədin vakant yerlərə müraciəti qeydə alındığı üçün müsahibə vaxtı təyin edildikdə, həmin namizəd üçün digər tibb müəssisələri eyni tarixdə müsahibə təyin edə bilər".

Bu mexanizm sayəsində namizədlərin eyni gün ərzində bir neçə tibb müəssisəsində müsahibəyə çağırılması ehtimalı aradan qaldırılır".

A.Səmədov sonda qeyd edib ki, nəticədə həm namizədlər, həm də işəgötürən müəssisələr üçün müsahibə prosesi daha səmərəli və nizamlı şəkildə həyata keçirilir.

Əvəz Səfərov
TADİV-in İşletmə Müdürü

1991-ci ildə Azərbaycan Respublikasının öz müstəqilliyini yenidən bərpa etməsindən sonra Ermənistanın havadarlarının dəstəyi ilə ərazilərimizin bir hissəsi işğala məruz qaldı. Həmin dövrdə yeni formalaşan Azərbaycan Ordusu qeyri-bərabər döyüşlərdə qəhrəmanlıq nümayiş etdirərək ərazilərimizin 80 faizi-

ni qoruyub saxlamağa nail oldu. Ulu Öndər Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışından sonra ordu quruculuğuna başlanıldı və torpaqlarımızın bir hissəsi azad edilərək düşmən atəşkəse məcbur edildi. Ulu Öndərin ilk sərəncamları müharibədə şəhid olanların ailələrinə, yaralananlara və müharibə iştirakçılarına

Azərbaycan Qarabağ Müharibəsi Əlilləri, Veteranları və Şəhid Ailələri İctimai Birliyinin 24 illiyi qeyd olunur

diqqət və qayğının artırılmasına yönəlmişdi.

Müharibə iştirakçıları, şəhid ailələri və qazilər öz hüquqlarını qorumaq üçün müxtəlif cəmiyyətlər, fondlar və ictimai birliklər yaratmağa başladılar. 2001-ci ilin yanvar ayında ölkənin bütün şəhər və rayonlarında keçirilən konfranslar nəticəsində 9 fevral 2001-ci ildə Azərbaycan Qarabağ Müharibəsi Əlilləri, Veteranları və Şəhid Ailələri İctimai Birliyinin təsis qurultayı baş tutdu. Qurultayda idarə heyəti və nəzarət-təftiş komissiyası seçildi. İdarə heyətinin qərarı ilə polkovnik Mehdiyev Mehdi im-

ni dəstəkləyir və Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında respublikanın ictimai həyatında fəal iştirak edir. Eyni zamanda, birlik imtiyazlı vətəndaşlar ilə dövlət qurumları arasında vasitəçilik missiyasını həyata keçirir.

Azərbaycan Qarabağ Müharibəsi Əlilləri, Veteranları və Şəhid Ailələri İctimai Birliyi mütəmadi olaraq vətənpərvərlik tədbirləri təşkil edir, şəhid ailələrinin, müharibə əlillərinin və veteranlarının hüquqlarını müdafiə edir, onların sosial-iqtisadi və mənəvi problemlərinin həllinə köməklik göstərir. Bundan əlavə, müharibə iştirakçılarının emosional, psixoloji və fiziki reabilitasiyasına yönəlmiş layihələr həyata keçirilir. Bu fəaliyyətlərin nəticəsi olaraq təşkilatın üzvlərinin sayı hər il artmaqdadır.

27 noyabr 2024-cü ildə Ankara şəhərində Türkiyə Azərbaycan Dostluq, Əmək-

daşlıq və Həmrəylik Fondu ilə əməkdaşlıq memorandumu imzalanmışdır. Memorandum ictimai birliyin səlahiyyətli nümayəndəsi, Silahlı Qüvvələr və müharibə veteranı Aris Məmmədov tərəfindən təqdim edilmiş və TADİV-in başkanı, Türkiyə Cümhuriyyəti Xarici Siyasət və Təhlükəsizlik Şurasının üzvü, professor Aygün Attar tərəfindən imzalanmışdır. Qarşıdakı dövrdə Zəfər bayramının 5 illiyi münasibətilə birgə layihələrin həyata keçirilməsi planlaşdırılır.

14 fevral 2024-cü il tarixində Azərbaycan Qarabağ Müharibəsi Əlilləri, Veteranları və Şəhid Ailələri İctimai Birliyinin dövlət qeydiyyatına alınmasının 24 illi tamam olur. Bu münasibətlə Türkiyə Azərbaycan Dostluq, Əməkdaşlıq və Həmrəylik Fondunun idarə heyəti ictimai birliyin bütün üzvlərini təbrik edir və gələcək fəaliyyətlərində uğurlar arzulayır.

Daşaltıda tikilən məscidə erməni Narinenin reaksiyası: «Son ümidimiz...»

2020-ci ildə ermənilərin Karintak adı verib məskunlaşdığı Daşaltı kəndi işğalçılarından azad olaraq Azərbaycan dövlətinin nəzarətinə keçdi.

Adalet.az 2021-ci il noyabrın 7-də Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyevanın Daşaltı kəndində məscidin,

Şuşa Radio-Televiziya yayım qülləsinin, Şuşa şəhər xəstəxanasının təməllərini qoyduqları ilə bağlı məlumat yaymışdı. Bildirilmişdi ki, məscid iki mərtəbəlidir və eyni anda 150-dən çox insanın ibadət etməsi üçün nəzərdə tutulub. Məscidin 1-ci mərtəbəsi kişilər, 2-ci mərtəbəsi isə qadınlar üçün ayrılmışdır.

Məscid binasında köməkçi və dəstəmaz otaqları, imam otağı, icma zalı, işçilərin otağı və yataqxana otaqları nəzərdə tutulub. Binaların və obyektin tikinti sahəsi 822 m²-dir.

Hazırda erməni mediası haray qoparıb ki, Azərbaycan dövləti guya onların "qədim erməni irsini" yer üzündən silir. "Qədim erməni irsi" deyəndə isə 1990-cı ildə rus hərbi birləşmələrinin köməkliliyi ilə işğal etdikləri ərazilərdəgəbərmiş erməni terrorçularının dəfn edildiyi məkanlar nəzərdə tutulur.

Daşaltıda uzun müddət məskunlaşmış Narine adlı erməni qadın aşağıdakı fotonu erməni mediasında yayaraq, Azərbaycan dövlətinin öz qanuni ərazilərində tikinti quruculuq aparmasına hiddətlənib.

Həm də elə hiddətlənib ki, hiddətini erməni mediasına tökməklə sakitləşib. Narine deyib ki, heç bir beynəlxalq təşkilata inamasa və artıq etibar etməsə də, erməni abidələrinin, o cümlədən qəbiristanlıqların sökülməsi mümkün olmamalıdır: "Haaqa Beynəlxalq Məhkəməsinin 7 dekabr 2021-ci il tarixli qərarı ilə qadağandır. Bu, heç olmasa, son ümidimizdir".

İndi qalır, bu Narine və narinekimilərin başına vura-vura başa salmaq ki, müvəqqəti məskunlaşdığımız ərazilərin öz sahibi, yiyəsi var.

Həmin sahib o qanuni ərazilərdə nə edirsə, etsin, bu onun təbii və qanuni haqqıdır.

Əntiqə Rəşid

Ukraynaya sülhməramlıların göndərilməsi imkan xaricindədir

Avropa dövlətlərinin Ukrayna prezidenti Volodimir Zelenskinin gözlədiyi sülhməramlıların Ukraynaya göndərilməsi məsələsi imkanları xaricindədir. Bu barədə The New York Times yüksək çinli avropalı məmurun sözlərinə istinadən məlumat verib.

"Uzun illər ərzində NATO-ya üzv avropa dövlətlərinin Ukraynaya ordu göndərməsi məsələsi mümkünsüz görünür"-deyə mənbə bildirir. Avropakl mımurun spzlərinə görə, Avropa dünyanın ikinci nüvə potensialına malik dövlətinə qarşı, ABŞ-ın dəstəyi olmadan həтта 200 min sülhməramlı belə göndərmək iütidarında deyil. Yəni, Birləşmiş Ştatlardan sonra, Avropa dövlətləri də təcridən Ukraynanın ardından qaçmağa başlayıblar. Ukrayna hakimiyyəti indi anlamalıdır ki, Qərb öz maraqları xatirinə onları qurban seçmişdilər.

Rüstəm Hacıyev

Repetitorluq, Səməd Vurğun, TV-lər, "Rus evi" ...

Bakıvaxtı.az-ın müsahibi millət vəkili, Əməkdar jurnalist, görkəmli yazıçı Aqil Abbasdır.

Söhbəti təqdim edirik.

"Boloniya" sistemi bizə yaramadı

- Aqil müəllim, səhhətinizlə bağlı müalicələrə gedirdiniz, indi necəsiniz, sağlıq durumunuz qaydasındadır?

- Yaxşıyam, yaxşıyam...

- Ötən həftə elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev brifinq keçirdi və görüşdə təhsildə repetitorluq məsələsinə diqqət çəkildi. Nazir şagirdləri repetitorluğa məcbur edən müəllimləri kəskin tənqid etdi. Sizcə, niyə təhsil sistemimiz bu vəziyyətə düşdü?

- Sovet dönəmində məktəblərdə normal dərslər keçirilirdi. Amma 10-cu sinfi bitirməyə 4-5 ay qalmış abituriyentlər müəyyən repetitor yanına gedirdilər. Onlar 10-ci sinfi deyil, daha aşağı sinifləri öyrədirdilər, əslində bu öyrətmək də deyildi, təkrar etdirirdilər. 10-cu sinfi məktəbdə öyrətdikləri üçün 8-9-cu sinifləri təkrar etdirirdilər. Çünki aşağı siniflərdə bəzi məqamlar şagirdlərin yadından çıxıb bilərdi. Təhsil, kimya müəllimi 10-cu sinifdə kimya fənnini keçirdisə, o fənni normal şəkildə tədris edirdi. O fəndən repetitorluq etməyə ehtiyac qalmırdı. Məktəblərdə normal dərslər keçilirdi.

- Siz universitetə necə hazırlaşmışınız?

- Repetitor yanına getməmişəm. Fizika, riyaziyyat, kimya və biologiya fənləri üzrə müəyyən müəllimlər repetitorluq edirdilər. Təhsil aldığım 2 sayılı orta məktəbdə Məmməd müəllim vardı. O, kimya-biologiya müəllimi idi. Dərslərini normal keçirdi, amma başqa məktəblərdən onun adını eşidib, yanına gələnlər olurdu və bu hazırlıq 3-4 ay çəkirdi. Sonra da həmin abituriyentlərin hamısı gedib ali məktəblərə qəbul olunurdular. Mən də təxminən bir ay dilçilikdən hazırlaşmışam. O müəllimə heç pul da verilmədi. Sadəcə münasibətlərə görə mənə 1 ay müddətində hazırlaşdırmışdı. O zaman bir də xarici dillərdən - alman, ingilis və fransız dillərindən hazırlığa gedirdilər. Amma indi məktəblərdə o normal vəziyyət yoxdur axı.

- Niyə yoxdur? Bu qədər məktəblər inşa olunur. Yeni infrastruktur, çağdaş inventar, istilik sistemi, elektron və ənənəvi kitabxanalar, müasir binalar tikilir, qurulur, amma əksəriyyət təhsildən şikayətdir. Səbəb nədir?

- Sovet təhsil sistemini dağıtdılar, onun yerinə "Boloniya" sistemini gətirdilər. Bu da bizə yaramadı. Lenin sovet təhsil sistemini alman təhsil sistemindən götürmüşdü. Bu barədə parlamentdə də danışmışam. Sovet təhsil sistemi Xudu Məmmədov, Yusif Məmmədliyəv və başqa alimlər yetişdirmişdi. 100-ə yaxın alim adı sadalaya bilərəm ki, onlar sovet təhsil sistemində yetişmişdilər. Çox normal

təhsil sistemi idi. Bir-iki fənni çıxarmaqla onu inkişaf etdirmək olardı.

- Hansı fənləri?

- Məsələn, SSRİ tarixi, ictimaiyyət və başqa fənlər vardı, onları çıxarmaq olardı. İndi isə yeni təhsil sistemi bizə uyğunlaşmadı. Görürəm ki, Emin Əmrullayev böyük işlər görür, təhsil sistemində islahatlar aparır, mənə elə gəlir ki, nəyəse nail olunacaq.

Səməd Vurğun ulduzdu, bilirdi ki, ona hürəcəklər

- Son günün xalq şairi Səməd Vurğunla bağlı müzakirələr aparılır. Yazıçı Əlişə Nəcəf müəllimlərinin Səməd Vurğunun yaltaqlıq olduğunu iddia edib. Bu açıqlamadan sonra ölkə ictimai və ədəbi mühitində ciddi müzakirələr açıqlıb. Hətta bəzən bu müzakirələr mübahisə predmetinə çevrilir. Zaman-zaman Azərbaycanın böyük ədibləri, tarixi və siyasi

şəxsiyyətləri ilə bağlı təhqir dolu müsahibələr, fikirlər tirajlanır. Sizcə, bu, təsadüf ola bilərmi və ya kimdir Azərbaycan ziyalılarına qənim kəsilib, onları xalqın gözündə alçaltmağa çalışıb, xalqın inam, ümid "pəncərələrini" sındırmağa çalışmışdır?

- Haradan maliyyələşdiklərini bilmirəm, amma bir qrup adam Babək, Koroğlu, Qaçaq Nəbi, Həcər, Şah İsmayıl Xətaini gözdən salmağa çalışır. Onların məqsədi odur ki, guya Azərbaycan xalqı görkəmli şəxsiyyət yetişdirməyib. Bu, məsələnin bir tərəfidir, özü də ən ciddi tərəfidir. Əvvəlcə, Babəkədən başladılar, sonra Şah İsmayılı qədər gəldilər. İndi də bəzən klassikləri hədəf alırlar. Baxırsan, cavan uşaqları, hansısa klassiki "söküb-yığır". Amma hər bir şəxsiyyətə yaşadığı dövrün pəncərəsindən baxmaq lazımdır.

1937-ci il hadisələrində klassiklərimizi günahlandırmaq düzgün deyil. Səməd Vurğunla belə formada təqdim etmək olmaz. Səməd Vurğun böyük şairimizdir. O, ədəbiyyata Azərbaycan dilinin gözəlliyini gətirib. Səməd Vurğundan sonra ədəbiyyatımıza böyük şairlər orduya gəlib. O, məktəb yaradıb. Səməd Vurğunun yaxşı oxumaq lazımdır. Onun "Komsomol" poemasında belə bir fikir var: "İnkələrin yad əllərdə sağılır, Gəray bəy!" Bunun özü etiraz idi. Yeni şair demək istəyirdi ki, ölkəmizi yad adamlar sağılırlar. Bunları da unutmamaq olmaz axı. Səməd Vurğun heç zaman yaltaqlıq olmayıb. O zaman məsələsi idi.

İndi Azərbaycanda şairlər var. Prezident İlham Əliyev və ulu öndər Heydər Əliyevə şəir ithaf ediblər. Bunu niyə yaltaqlıq hesab edək ki? Onlar böyük şəxsiyyətlərdir, şairlər də bu şəxsiyyətlərə şəir həsr ediblər. Prezident İlham Əliyev Qarabağı azad edib, bir şairin 30 illik həsrətinə son qoyub və o da Ali Baş Komandanı ürəyindən gələn sözlərlə vəsf edir. Onlara yaltaqlıq deyək? Yox. Bütün şairlər öz-özünə qiymət veriblər. Məsələn, Sabir deyir:

Bənzərəm bir qocaman dağə ki, deryada durar.
Döyşə də canımı minlərlə mələmət ləpəsi,
Zövraqi-himmətim əvvəlki təmənnada durar.
Nə qəm, uğratsa da bir gün mənə ifnaya zaman,
Mən gedərsəmsə məramım yəna dünyada durar.

Səməd Vurğun da deyir ki: Ağlısız köpəklər ulduza hürər. O bilirdi ki, ona hürəcəklər. Səməd Vurğun ulduzdu.

- Bəzənsə düşünürsünüz ki, artıq Səməd Vurğunun müdafiə edəcək varisləri, oğlanları həyatda yoxdur, qoy elə necə gəldi tənqid, təhqir edək...

- Bir dəfə Vaqif Səmədoğlu deputat olanda, söylədim ki, atanızı bərk tənqid edirlər, niyə onlara cavab vermirsiniz? Bildirdi ki, mən atamın hansı zirvədə olduğunu yaxşı bilirəm. Nə qədər tənqid edirlərsə, etsinlər, onu zirvədən aşağı sala bilməzlər.

- Böyük şəxsiyyətlərin təhqir olunmasına qarşı parlamentdə hansısa bir qanun qəbul etmək olarmı?

- Bu barədə parlamentdə danışmışam, amma onu qanuna salmaq mümkün deyil. Biz demokratik ölkədə yaşayırıq.

- Demokratik ölkədə yaşamaq kimlərinə böyük şəxsiyyətləri təhqir etməsinə rəvac verilməlidir, onlara dözümlü yanaşılmalıdır anlamına gəlirmi...

- Bunu qanuna salmaq çətin məsələdir. Amma müxtəlif ölkələrdə belə qanun var ki, prezident və onun ailəsi haqqında nələrsə yazmağa qadağa qoyulub.

Bizim prezidentimiz ürəyi yumşaq adamdır. Onun haqqında deyilənlərə kəskin reaksiya vermir. Özündən əminir. Şuşaya bayraq sancan liderdir. İlham Əliyev də öz zirvəsini bilir, vəssalam!

Bir evi bağlamaqla casus şəbəkəsini çökdürmək olmur

- Azərbaycandakı "Rus evi"nin bağlanması məsələ də müzakirə olunur. Sizcə, indiki məqamda bu məsələ diplomatik böhrana səbəb ola bilərmi?

- Bu barədə əlimdə dəqiq məlumat yoxdur. Deyirlər ki, orada casus şəbəkəsi fəaliyyət göstərir. Hansısa bir evi bağlamaqla casus şəbəkəsini sıradan çıxarmaq ağılabatan görünür. O casus oradan ayrılıb, gəlib, hansısa bir qəzetdə, saytda çalışacaq. Bir ev bağlamaqla casus şəbəkəsini çökdürmək olmur, ancaq onlara nəzarət etmək mümkündür.

Rusiya özünü yaxşı aparmır, bu üzəndən biz də belə məsələlərə əl atmışıq. İndiki proseslər diplomatik böhran səviyyəsinə gəlib çıxıb bil-məz. Rusiya ilə Azərbaycan arasında "Moskva sazişi" imzalanıb. Ona görə də proseslər o həddə gəlib çatmaz, bu, sadəcə qan qaraltmaqdır.

Efirlərə çıxan "dinqirasüzən" müğənnilərə, bir-birinin saçını yolan qadınlara öncəm çək-məlidirlər

- Ötən həftə parlamentdə bəzi telekanalları tənqid etdiniz. Şübhəsiz ki, parlament tribunası ən ali tribunadır və siz bu tribunadan bəzi telekanalları Azərbaycan xalqının milli, mənəvi bağları və tellərini qoparmaqda, xalqın mental dəyərlərinə zərbə vurmaqda günahlandırırırsınız və düz də edirsiniz. Buna rəğmən nəticə çıxarılmır. Kimi diplomusuz həkimi tərifləyir, kimi Avropada satışı qadağan edilən dərmanı xalqımıza keyfiyyətli preparat kimi sırıyır, kimi elə mahını ifa edə-edə dodaqlarını büzüb öz "sevğilise" müasir dilə ifadə etsək, "öpücük" göndərir, kimi "şpaqat" açır, kimi "jim" edir, kimi söyüş söyür... Niyə belə oldu, Aqil müəllim?

- Özel televiziya dövlət tərəfindən maliyyələşmir. Onlar da özlərini ayaqda saxlamaq üçün belə reytinglərə əl atırlar. Tamaşaçı toplamaq istəyirlər. Düzdür, onlara bunu qadağan etmək olmur, amma bütün hallarda saxta həkim və dərman reklamını qadağan etmək olar. "Reklam haqqında" qanun qəbul edəndə bu məsələlərə diqqət yetiririk. Bunun qarşısını almağın yolları barədə bir söz deyib bilmərəm. Mən dövlət məmuru deyiləm. Bununla məşğul olan qurumlar mövcuddur. O strukturlar efirlərə çıxan "dinqirasüzən" müğənnilərə, bir-birinin saçını yolan qadınlara öncəm çək-məlidirlər. Əslində onlar ayrı millətin nümayəndələri deyillər. Bütün millətlərdə dəli də var, fahişə də. Amma onları təbliğ etmək doğru deyil. Əlaqədar Şura düşünüb, qırar verməlidir. Əlbəttə, televiziyanı bağlamaq olmaz, amma cəza olaraq, həmin televiziyanın fəaliyyətini 24 və 48 saat dayandıra bilərlər. Bu da böyük ziyan vurur, amma bu addımdan sonra onlar belə ucuz reyting arxasınca qaçır, xalqın genetik kodlarını zəhərləməyə çalışmayacaqlar.

Elektron siqaretlər bu şəxslər üçün ciddi təhlükə yaradır

Səhiyyə Nazirliyi və Azərbaycan Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi elektron siqaretlərlə bağlı vətəndaşlara müraciət edib.

Adalet.az xəbər verir ki, müraciətdə son illərdə elektron siqaretlərin (veyplər) dünya miqyasında milyonlarla insanın gündəlik həyatının ayrılmaz hissəsinə çevrildiyi qeyd olunub.

Bildirilib ki, ənənəvi siqaretlərə alternativ olaraq təqdim edilən bu cihazlar xüsusilə gənclər və qadınlar arasında geniş yayılıb.

Məlumatla görə, rəngarəng dizaynlar, müxtəlif meyvə və şirniyyat dadı effekti, marketing strategiyaları və sosial mediada geniş reklam

olunması elektron siqaretləri gənclər üçün cazibədar hala gətirir.

"Bu məhsulların əsas hədəf auditoriyası ilkin mərhələdə siqareti tərgitmək istəyən insanlar olsa da, son illərin statistikaları göstərir ki, veypdən istifadə daha çox əvvəlki siqaret çəkməyən şəxslər, xüsusən yeniyetmələr və gənclər arasında sürətlə yayılmağa başlayıb.

Veyplərin sağlamlıq üçün riskləri barədə araşdırmalar artıqca, onların heç də zərərsiz olmadığı, əksinə, müəyyən hallarda ənənəvi tütün məhsulları qədər, hətta daha təhlükəli ola biləcəyi ortaya çıxdı. Veyp mayelərinin tərkibində müxtəlif kimyəvi maddələr, o cümlədən nikotin,

ağır metallar və insan orqanizminə təsir edən bir çox zərərli komponentlər mövcuddur. Elektron siqaretlərin tərkibində tütün olmadığı üçün

Elektron siqaretlərin istifadəsi zamanı havaya buraxılan buxar yalnız istifadəçi üçün deyil, ətrafdakı

insanlar üçün də təhlükə yaradır. Passiv veyp istifadəsi nəticəsində ətrafda olan şəxslər də nikotin və digər kimyəvi maddələri inhalyasiya edirlər. Bu isə xüsusilə uşaqlar, hamilə qadınlar və tənəffüs xəstəlikləri olan şəxslər üçün ciddi təhlükə yaradır.

Bundan əlavə, elektron siqaretlərin təstüsunün olmaması və dumanının xoş qoxuya malik olması onların qapalı məkanlarda istifadəsini daha da artırır. Əgər siqaretin tüstüsü və qoxusu qadağan olunmuş məkanlarda dərhal hiss edilirsə, veyp aerosolları daha az nəzərə çarpır. Bu səbəbdən bəzi istifadəçilər veypləri nəqliyyatda, restoranlarda və digər ictimai yerlərdə rahatlıqla istifadə edirlər. Bu isə cəmiyyət üçün daha geniş sağlamlıq problemi yaradır və bu cihazların diqqətdə saxlanılmasının vacibliyini ön plana çıxarır".

Faiq QISMƏTOĞLU
faiqqismetoglu@box.az

Dünya, səndə nəyim qaldı?..

İnsan yaşlaşdıqca ürəyi uşaq ürəyi kimi olur, hər şeyə, hətta düşmənin ölümünə belə kövrəlir...

Dünyada o qədər, şahlar, xaqanlar, prezidentlər, milyarderlər... olub ki! Onlardan bu dünyada nə qalıb?! Əlbəttə, elədikləri yaxşılıqlar qala bilər... Əgər onu da eləyiblərə... Çünki əksər şahlar, xaqanlar ölkələri işğal etməklə, insanlara əzab, zülm və işgəncə veriblər, günahsız adamları dar ağacından asdırıblar!..

O ölkələrin, o məmləkətlərin var-dövlətini, sərvətini daşıyıb aparıblar. Gözləri yenə doymayıb... İş o yerə çatıb ki, işğal elədikləri məmləkətin gözəl qızlarını və qadınlarını da zorla aparıblar. Bax bunu Allah götürməyib. Və belə zalım, zülmkar şahlar taxt-tacı ilə bir yerdə Allahın qəzəbinə gəlib, məhv olub. Fironun taleyi o birlərinə dərs olmayıb. Bu gün də Fironluq eləyən dövlət başçıları, prezidentlər var! Yüz faiz əminəm; onların da taleyi Firon kimi olacaq. Sadəcə olaraq hər şeyin zamana ehtiyacı var.

Və zaman ən böyük hakimdir... Bizim də ömrümüzün qürub çağıdır. Gərək mərdiməzar yox, yaxşı, əməli-saleh işlərlə məşğul olaq. Yeni Allahın qoyduğu, dediği yolla gedək. Mərhəmətli, ədalətli və Allaha yaxın insanlar ölümdən qorxmur, Yaradan onlara gözəl ölüm qismət eləyir. Amma zalım, zülmkar insanlar ölümdən bərk qorxur, axırda da it kimi ölürlər. Belələrinə insanlar rəhmət oxumur, lənət yağdırır...

Hərdən mən də öz-özümə hesabət verirəm: dünya, səndə nəyim qaldı? Nə qalacaq? Şirin-şirin xatirələrim... Allaha və insanlara olan böyük sevgim... heç kimin haqqına girməməyim... paxıllıq etməməyim... qiybət qırmağım... Dünya və Allah insanlara vəzifəsinə, var-dövlətinə görə yox, əməlinə görə dəyər verir. Onu da bilirəm ki, mən öləndə, hətta məndən xoşu gəlməyən adamlar da deyəcək: "Rəhmətlik halal, ədalətli, səmimi və düz insan idi". Halal, düz və təmiz adam olmalısın ki, o dünyaya bir şey aparasan...

Mənzillərə istilik normal verilmir...

Mənzillərin qızdırılması soyuq qış günlərində elə də asan məsələ deyil. Təbii ki, biz də istəyirik ki, evlərimiz isti olsun. Bu mənada "Azəristilikteçhizat"ın üzərinə böyük məsuliyyət düşür.

İndi gəlin görək məlum qurum həmin vəzifənin öhdəsindən layiqincə gəlirmi? Aydındır ki, bu suala birmənalı cavab vermək mümkün deyil.

Çünki mənzillərinə normal istilik verilənlər də var, verilməyənlər də. Amma Yeni Günəşlinin "D" massivi 13 nömrəli binada yaşayanlar "Azəristilikteçhizat" onlara xidmətinə narazılıq edirlər.

Binanın sakinlərindən biri, Prezident təqaüdcüsü, şair-publisist Səməndər Məmmədov deyir ki, düzdü bizə istilik verilir, amma çox zəif və verilən istilik mənzillərimizi yetərinə qızdırmır. Ona görə də məcbur olub, evlərimizi elektrik sobaları ilə isifirik və bu da bizə ayın axırında çox baha qiymətə başa gəlir. Biz gözləyirdik ki, istiliyin qiyməti 15 qəpikdən, 30 qəpiyə qalxandan sonra mənzillərimizə normal istilik veriləcək. Ancaq əksinə oldu, istilik bir az da azaldı.

Səməndər müəllim onu da deyir ki, istiliyi bizə mənzillərin kvadratmetr görə verirlər. Hansı ki, orda eyvan, dəhliz, hamam otağı da nəzərə alınır. Bu isə həm qanunsuzluq, həm də ədalətsizlikdir. Niyə bizdən artıq pul alınmalıdır. Qoy onlar da digər xidmət sahələri kimi, sayğac qoysunlar və sayğacın yazdığı pulu alsınlar.

Yeni Günəşlidəki qazanxana müdiri Məhəmməd müəllim deyir ki, qazanxanada istiliyin verilməsində müəyyən texniki problemlər var, tezliklə onu həll edəcəyik və sakinlərə normal istilik verəcəyik. Həmin çətinliklər bir neçə gündür yaranıb. Bax belə yəqin günəşli camaatı tezliklə normal istiliklə təchiz edirlər!

EMİL FAİQOĞLU

Binədə bəzi həyat evlərini basmış suyu kim qurudacaq?

Üç ay bundan əvvəl Bakıya yağmış intensiv yağışlardan sonra Bakının Binə qəsəbəsində bəzi həyat evlərini su basıb.

Su, hətta evlərin zirzəmisin qəder gəlib çıxıb. Elə adamlar var ki, evdə olan yorğan-döşəyi, ərzaq yeməklərini qurudub. Hərdən bir onlar gəlib suyu nasos vasitəsilə çəkir, bir müddətdən sonra yenə həyat və kücə su ilə dolur. İnsanlar yolu keçmək üçün uzunboğaz çəkmədən istifadə edirlər. Küçənin bəzi yerində suyun dərinliyi bir metrə çatır. Onda görə də Binə sakinlərinə kücəni keçmək üçün qayıq lazımdır.

Orada elə ev var ki, sakinlər ikinci mərtəbədə həyatə düşüb dükana bəzə belə gedə bilmir. Yaşlı bir qadın deyir ki, oğul, vallah, burada canımız çıxır, heç kim də bizə kömək etmir. Elə adamlar var ki, artıq evlərindən çıxıb başqa yerdə yaşamağa gedirlər. Mənim də gedəsi yerim yoxdur.

Adiyyatı qurumlar isə bu günə kimi həmin sakinlərə heç bir kömək etmir və deyir ki, orada kanalizasiya sistemi yoxdur, biz təmizləsk, yenə yağış yağanda küçəyə və həyətlərə su basır, üstəlikdə həmin yerlərdə su həyətin özündən çıxır. Amma buna baxmayaraq, yenə gücümüz nəyə çatırsa, onu edəcəyik.

Yazıq Binə camaatı yenə ümid Allaha qalıb; yağış yağmasın və həyətinizi su basmasın. Çünki adiyyatı qurumlar sizin probleminizi həll edən deyil. Əgər həll etsəydilər, bu üç ayda məsələləri yoluna qoyardılar!

Nə yaxşı kitab oxuyan var...

Kitab oxuyan adam görəndə elə bil ki, dünyanı mənə verir.

Çünki kitab oxuyan adam mərhəmətli olur, savadlı olur, paxıllıq eləmir, dar gündə insanlara arxa durur. Amma bizim millət də almanlar, fransızlar, ingilislər, yaponlar, ruslar kimi kitab oxuyan deyil. Ona görə də o millətlərlə ayaqlaşıb bilmir, geridə qalır. Amma min şükür, Afrika və Asiya xalqları ilə müqayisədə biz bir addım irəlidedirik. Onlar heç kitab oxuyan deyil, yenə biz hərdən bir kitab oxuyuruq. O günü metroda qatarla işə gedəndə əyləşdiyim vaxtda əksəriyyəti gözünü mobil telefonun ekranına zilləmişdi.

Təkcə bir xanım kitab oxuyurdu. Kitabı ilə həvəslə mütaliə edirdi ki, heç başını qaldırmağa belə baxmırdı. O xanım milli tərzdə geyinmiş və çox əxlaqlı bir insan idi. Sözü onun milli tərzdə geyiminə və kitab oxumağına baxıb çox sevindim. Sevindim ki, hələ də bəzi insanlarda kitaba böyük məhəbbət var!

Və nə yaxşı ki, kitabı sevən, oxuyan belə gənclərlə üzləşirik. Axı əksər gənclər sosial şəbəkələrə maraq göstərir. Amma nə müasir texnologiya, nə də, vallah, sosial şəbəkələr kitabın yerini verə bilmir və bundan sonra da verə bilməyəcək!

Yaxşı xaş havasıdı ha!

Dostum və tanınmış jurnalist Lətif Novruzovla fevralın 7-də soyuqlu və küləkli havada mobil telefonla danışdım.

Çoxdandır hal - əhval yutmurduq və axır ki, o soyuq gündə söhbətimiz alındı. Dedi ki, yaxşı xaş havasıdı, ha, bəlkə görüşüb gedək xaşxanaya! Sonra da fikrini davam etdirərək bildirdi ki, sən də tərs kimi xaş yeyən deyilsən. Gərək onda Asif Talıboğlu ilə Daşdəmir Əjdəroğlunu tapaq, bax onlar xaşın dadını yaxşı bilirlər. Bu soyuqda onları da tapmaq çətindir.

Dedim ki, Novruzov xaş qalsın başqa vaxta, indi Günəşlidə külək-dən və soyuqdan evdən çölə çıxmaq mümkün deyil. Beləliklə, razılaşdıq ki, xaş yeməyimiz qalır sonraya! İndi xaşla bağlı həkimlərin bəzi fikirlərini oxucularımızın diqqətinə çatdırmaq istəyirik.

Bir çox həkimlər deyir ki, xaşın insana xeyiri var. Belə ki, xaş sümükləri möhkəmlədir, gün ərzində adamı tox saxlayır və ləzzət edir. Amma tibb elmlər namizədi, kardioloq Rafiq Yusifli deyir ki, xaş ürək-damar xəstələri üçün çox təhlükəlidir. Çünki bu yeməkdə xolesterin həddindən artıq çoxdur. Ona görə ki, xaşın tərkibindəki xolesterin ürək damarlarında

tıxac yaradır və nəticədə damarlar tutulur. Əgər hər gün uzun müddət xaş yeyən insanlar "anjuri" olursa, onların ürək damarlarının necə pis vəziyyətdə olduğu aydın görünəcək. Yeni məlum olacaq ki, çox damarını xolesterin tutub. Ona görə də insanların diqqətinə çatdırırıq ki, xaş yeməklər də az istifadə etsinlər. Ürək-damar xəstələri, xüsusilə də ürəyində açıq əməliyyat aparılmış, stend qoyulmuş pasiyentlər xaş yeməklər daha yaxşı olar.

Rafiq həkimin sözüne qüvvət əgər sağlam olmaq istəyirsinizsə və ürəyinizdə problem varsa, özünü mütləq mənada qorunmalısınız. Tamahınızı saxlaya bilməyiniz, onda xaşdan az yeməklə kifayətlənə bilərsiniz!

Daşlar və kondisioner güclü küləkdən marketin divarından yerə düşdü

Bakıda bir neçə gündür ki, hava soyuq keçməklə yanaşı, həm də güclü külək əsir.

Bu barədə Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi öncədən əhaliyə lazımı xəbərdarlığı etmişdi. Bununla bərabər Fövqəladə Hallar Nazirliyi də Bakıdakı küləklə bağlı insanlara maarifləndirici məlumat vermişdi. Məlum qurum bildirmişdi ki, iri gövdəli ağacların altında insanlar avtomobil saxlamasın, reklam lövhələrinin, yüksək mərtəbəli binaların yanından keçərkən adamlar ehtiyatlı olsunlar.

Bu xəbərdarlığa baxmayaraq, yenə bəzi insanlar ona əhəmiyyət verməyib, maşınları iri gövdəli ağacların altında saxlayıb və nəticədə güclü külək o ağacları onun altında dayanan maşının üstünə aşırıb. Fevralın 7-də də Yeni Günəşlidə güclü külək əsir və bu dəqiqələrdə güclü külək əsməkdədir.

Möhkəm külək Yeni Günəşli yaşayış sahəsinin "D" massivindəki 13 nömrəli binanın birinci mərtəbəsində yerləşən "OBA" mağazasının çöl divarındakı kondisioneri və divardakı örtük daşları qoparıb yerə salıb. Xoşbəxtlikdən həmin dəqiqələrdə orda insan keçməyib, əks-təqdirdə həmin daş parçaları kiminsə başına düşə bilərdi. Yerə düşən kondisioner mağaza işçiləri tərəfindən hadisə yerindən götürülsə də, amma daş parçaları hələ də həmin yerdə qalır!

Çörəyin qiyməti qalxdı, keyfiyyəti artmadı...

Atıq xeyli vaxtdır ki, çörəyin qiyməti 55 qəpikdən, 65 qəpiyə qalxıb.

Özü də çörək istehsalçıları qiymətlər qalxanda demişdilər ki, onun çəkisi artacaq. Amma çödəyin qiyməti qalxdı, çəkisi armadı. Bu addımla da istehsalçılar əhalini aldatdılar. Onsuz da həmişə belə olub, bu dəfə də belə oldu.

Çünki hər şeyin qiyməti qalxanda öncədən deyirlər ki, xidmətin keyfiyyəti artacaq. Əgər dünya bazarında taxılın, unun qiyməti bahalaşmayıb və ucuzdursa bəs onda bizim ölkədə çörəyin qiyməti niyə qalxmalıydı!

Bax elə əsas məsələ də budur. Ekspertlər deyirlər ki, bunu süni surətdə çörək istehsalçıları elədi və dövlət qurumları da buna göz yumdu. Belə ki, çörək sənayesində də monopoliya mövcuddur. Monopoliya olan yerdə işə xalqın ziyanına nə dənsən ola bilər.

Çörək zavodları yeni texnologiya ilə çeşidli çörək bişirib baha qiymətə sata bilirdilər, amma onlar çətin yolu deyil, asan yolu seçdilər.

İndi bir neçə çörək zavodları asan qazanc üçün ağ una qara boya qatıb onu qara çörək adı ilə satırlar. "Binə" adı altında istehsal olunan çörəklər isə yarımbükülü halda market və mağazalara çatdırılır.

Bu isə antisənətiyyə deməkdir. Üstəlikdə sosial şəbəkədə həmin çörəyin içindən taxta qırıntısı çıxdığı bildirilir. Bir sözlə, ölkəmizdə çörək istehsalı sahəsində ciddi nöqsanlar mövcuddur. Bax, həmin nöqsanlar tezliklə istehsalçılar tərəfindən aradan qaldırılmalıdır. Bununla yanaşı, çörək sənayesindəki özbaşınalıq da son qoyulmalıdır!

EMİL FAİQOĞLU

Mehriban düşmən...

Bugünlərdə Avropa Xəbər Agentliyində (European News Agency) yazdığım məqalədə Azərbaycanla Rusiya arasındakı gərginlikdən və indiyə qədər Rusiyanın bizə vurduğu zərərlərdən qısa şəkildə bəhs etmişəm. Yazını Azərbaycan dilində "Ədalət" in oxucuları ilə bölüşürəm.

Yazıya keçid: https://www.european-news-agency.de/politik/a_friendly_enemy-90765/

Mehriban düşmən...

Son zamanlar Azərbaycanla Rusiya arasındakı gərginlik kəskin şəkildə artıb. Bunun əsas səbəbi ötən ilin 25 dekabrında Bakıdan Qroznıya uçan AZAL sərnişin təyyarəsinin qəzaya uğraması oldu. Təbii ki, belə bir sual ortaya çıxır: Qroznıya uçan təyyarə niyə Qazaxıstanın Aktau şəhəri yaxınlığında qəzaya uğradı? Bunun Rusiyaya nə aidiyyəti var?

İlkin məlumatlarda qəzanın pis hava şəraiti səbəbindən baş verdiyi bildirilirdi. Lakin sonradan təyyarənin Rusiyanın hava hücumundan müdafiə sistemi tərəfindən vurulduğunu məlum oldu. Hadisədən sonra Rusiya təyyarənin öz ərazisinə enməsinə icazə vermədi. Əvvəlcə Rusiya məsuliyyəti inkar etdi, lakin sonradan müxtəlif səviyyələrdə bunu dolayısı ilə etiraf etdi.

Azərbaycan isə Rusiyadan rəsmi etiraf və rəsmi üzr istəməsinə tələb edir. Prezident İlham Əliyev bu məsələni öz çıxışında xüsusi vurğuladı. Azərbaycan mətbuatının məlumatına görə, İlham Əliyev bu məsələyə 28 dekabrda Rusiya prezidenti Vladimir Putinlə telefon danışıqları zamanı da toxunub. O, Putinə birbaşa bildirib ki, təyyarə Rusiya tərəfindən vurulub.

Bəzi mənbələrə görə, hadisədən bir neçə gün sonra, 28 dekabrda Putin Əliyevə zəng edib və üzr istəyib. Digər mənbələr isə iddia edir ki, Putin yalnız dolayısı ilə təəssüfünü ifadə edib. Lakin bu, Azərbaycan üçün kifayət deyil və rəsmi üzr istənilməsi və hadisənin rəsmən etiraf olunması tələbi qüvvədə qalır.

Qeyd etmək lazımdır ki, təyyarədə olan 67 nəfərdən 38-i həlak olub, 29 nəfər isə sağ qalıb. Ekspertlərinin üçü, o cümlədən hər iki pilot həlak olub, iki nəfər isə sağ qalıb. Rusiya isə hələ də rəsmi şəkildə məsuliyyəti qəbul etməyib.

Buna görə də hər iki ölkənin mətbuatı, o cümlədən dövlət nəzarətində olan media, açıq şəkildə bir-birini ittiham edir. Rəsmi medianın bu cür sərt mövqe tutması isə qarşıqlıq ittihamların yuxarı səviyyədə dəstəkləndiyini göstərir.

Bundan bir neçə gün əvvəl Azərbaycan Bakıda fəaliyyət göstərən "Rus Evi" mədəniyyət mərkəzinin bağlanması barədə qərar verdi. Bu addım isə Rusiyani daha da qəzəbləndirdi.

Azərbaycanla Rusiya Arasındakı Tarixi Gərginliklər

Azərbaycanda Rusiyaya münasibət həmişə müsbət olmayıb. Bunun bir çox səbəbi var və bəziləri tarixi yaddaş kimi nasıldənəslə ötürülüb. Əsas hadisələrdən bəzilərinə qeyd edək:

- 1813 və 1828-ci illərdə Rusiya və İran Azərbaycanı iki hissəyə böldü, bu hadisə Azərbaycan xalqının tarixi şüuruna dərin şəkildə həkk olunub.

- 1920-ci ildə Sovet Rusiyası Azərbaycanın 1918-ci ildə qazandıqı müstəqilliyi yenidən əlindən aldı.

- 1930-cu illərdə Stalin repressiyaları zamanı çoxlu azərbaycanlı ziyalılar, şairlər və yazıçılar həbs olundu və edam edildi.

- 1980-ci illərin sonu və 1990-cı illərin əvvəllərində Rusiya Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarını işğal etməsinə dəstək verdi.

- 26 fevral 1992-ci ildə Rusiyanın 366-cı motoatıcı alayı erməni qüvvələri ilə birlikdə Azərbaycanın Xocalı şəhərində qırğın törətdi (bir neçə ölkə bunu soyqırım kimi tanıyır).

Bu siyahını daha da uzatmaq olar. Bu səbəbdən də Azərbaycanla Rusiya arasındakı münasibətlərin niyə gərgin olduğunu anlamaq çətin deyil. Hətta Azərbaycanla Rusiya arasında münasibətlər zahirən yaxşı göründüyü zaman belə, azərbaycanlıların bir çoxu Rusiyani "Mehriban düşmən" adlandırmaqdan çəkinməyib.

Hazırkı Vəziyyət

Son zamanlar Azərbaycan hökuməti Ukraynaya 1 milyon dollarlıq humanitar yardım göndərdi. Əvvəllər də Azərbaycan Ukraynaya dəstək vermişdi, lakin son yardımı məhz bu vaxt edilmişdi Rusiyada birmənalı qarşılanıb.

Eyni zamanda, Azərbaycanda hökumətin Rusiyaya qarşı sərt mövqe tutması xalq tərəfindən müsbət qarşılanıb. Çoxları Rusiyani son iki əsr ərzində baş verən bütün faciələrin və hətta Ermənistanla münasibətlərin pozulmasının əsas səbəbkarı kimi görür. Burada qeyd etmək lazımdır ki, bu münasibət Rusiya xalqına qarşı deyil, Rusiyanın imperialist siyasətinə qarşı yönəlib.

İllər ərzində Azərbaycanla Rusiya arasında münasibətlər dəfələrlə gərginləşib və sonradan normallaşmış. Hətta 2022-ci ildə iki ölkə arasında müttəfiqlik müqaviləsi də imzalanmışdı.

Məşhur yazıçı Aleksandr Düma "Qraf Monte Kristo" əsərində belə yazırdı:

"Siyasətdə insanlar olmur, yalnız ideyalar olur. Hisslər olmur, yalnız maraqlar olur."

Bənzər bir məşhur ifadə də var:

"Siyasətdə daimi dostluq və daimi düşmənçilik yoxdur, daimi maraqlar var."

İndi əsas sual budur: bu dəfə kimin maraqları təmin oluna-caq? Yaxın vaxtlarda bunu görəcəyimizə inanırıq.

Niderland.
vugarabbasov@hotmail.com

Bir dəfə müstəqil Azərbaycanın Ali Hərbi Məktəbinin ilk kursantlarından biri olan Leytenant Yalçın Zeynalovun müstəqillik dövrünün ilk şəhid kursantları ilə bağlı çıxışını oxumuşdum. Deyirdi ki, Ali Hərbi Məktəbə qəbul olduğumuz dövr 1991-ci il SSRİ-nin süqutu arafəsinə təsadüf edirdi. Müstəqilliyimizi bərpa etdikdən sonra Azərbaycanda ilk hərbi and içən zabitlər də biz olduq. Ümumqoşun fakültəsində oxuyurduq. 2-ci kursun 1-ci semestri bitəndən sonra tətillə yox, birbaşa döyüş bölgəsinə - Ağdərəyə yolla düşdük. Sevincli idik...Çünki vətən torpaqlarının keşiyində durmaq çətin və şərəfli hərbi peşəsinə sahib olub və gələcəkdə zabit olacaq biz kursantların əsas vəzifəsi idi".

Oxucularımızın bir çoxunun əlbəttəki, bu hadisədən xəbəri yoxdur. Bu fakt hansı səbəblərdən bilmirəm, gəniz oxucu kütləsinə ətraflı çatdırılmayıb. Ümumiyyətlə, bu mövzu 1-2 anim günü tədbiri kimi mediada işıqlandırılıb, vəssalam...

Odur ki, bu gün həmin mövzuya yenidən qayıtmağım özümə borc bilərəm...

Həmsöhbətim isə BAÜKM məzunu, II qrup Qarabağ müharibəsi əlili, mayor Bakir Abdullayevdir.

Zaman o zaman idi ki, Rusiya hərbi birləşmələri Ermənistan hərbi birləşmələri ilə birlikdə cəbhə xəttində, Qarabağ

məz, döyüşün necə olacağını düşünmədən sevinirdik! Elə düşündük ki, Allah səsini eşidib, bizim cəbhəyə "qapımız"ı açdı.

Qarabağla Ağdərə ilə tanış olmayanlara bildirim ki, kursantların yerləşdiyi Həsən Riz kəndi milli ordumuzun, (ortada olan İmarət Qərənd kəndi neytral zona) Vəng kəndi isə Ermənistan Silahlı bölmələrinin əlində idi. Biz ermənilərin adını Aterk qoyduğu Həsən Rizə çatdıq və 14 fevral səhər tezdən bizə hara gəldiyimiz haqqında məlumat verilmədən yük maşınlarına doldurulduq.

- Mühəribənin dəhşətini nə vaxt anlamıdınız?

-Kəlbəcəyə gedən yolla Vəngə tərəf yola düşdük. Düz İmarət Qərəndə çatana qədər

Mayor Abdullayev: "İlk şəhid kursantlara Həsən Rizdə abidə ucaldılmalıdır"

ğın ən qaynar nöqtələrində irəliləyirdi. Bəli, bizimlə tək ermənilər döyüşürdü. 70 il dünyaya hökm edən, böyük ordular, ölkələri diz çökdürən SSRİ-dən miras qalmış Rusiya ordusu idi. Xatırlayırınsızsa, keçmiş sovet ordusundan Rusiyaya miras qalan, Xankəndi şəhərində yerləşən 366-cı motoatıcı alayı?Qarabağlı, sonra isə Xocalı soyqırımının müəllifi idi. 9 ədəd T-72 tankı, 5 ədəd BTR-70 döyüş maşını, 49 ədəd BMP-1 və 28 ədəd BMP-2 piyada döyüş maşını,5 ədəd BRM-1k döyüş texnikası və s.

Bu hərbi texnika ilk dəfə 6 mart 1992-ci ildə Azərbaycan Ordusunun Əsgəranə hücumunun qarşısını almaq üçün istifadə olundu. Alayın tərkibində xidmət edən 22 zabit daxil olmaqla 180 əsgər erməni sərpaatçılarının tərəfindən döyüşmək üçün Qarabağda qaldı. Onların arasında Ermənistanın gələcək Müdafiə naziri Seyran Ohanyan da var idi. Bax belə bir zamanda vətən in dar gündə Vətən "oğul" deyər haraylayır, kömək istəyirdi.

Həmin dövrdə Ali Hərbi Məktəbə daxil olan bütün azərbaycanlı oğullar cəbhədə daha böyük uğur qazanmaq, vətənə daha dayanıqlı, peşəkar müdafiəçi olmaq üçün oradaydılar.Cəbhə bölgəsinə getmək döyüşmək istəyimiz idi.1993-cü ilin 13 fevralı- soyuq qış günlərindən biri idi. Bakı Ali Ümumqoşun Komandirləri Məktəbinin (BAÜKM)kursantları həyəcan sığınacaq vasitəsilə ayağa qaldırıldı. Bir anda bütün kursantlar məktəbin həyətinə "farağat" komandasında düzülüdü. Yüzlərlə şəhid kursantların içərisindən yalnız 62 nəfər boy-buxunlu, xüsusi hazırlıqlı seçmə kursantlar seçildi. Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyinin baş qərargah rəisinin əmrinə əsasən bölgəsinə- Ağdərə rayonuna, oradan isə Aterk (Həsən Riz) yaşayış məntəqəsinə göndərildi. Həmin kursantlar biz idik.

-13 fevralda Ağdərə rayonu İmarət Qərənd kəndi uğrunda kursantların göstərdiyi rəşadətdən, canları bahasına verdikləri mübarizədən, döyüşün gediş haqqında şahid olaraq nələri xatırlayırsınız?

- Baxmayaraq, aradan 32 il keçib. Maraqlıdır ki, ötən il, ondan əvvəlki illəri xatırlamaqda əziyyət çəkəndə o məlum günü, Ağdərəyə gətdiyimiz günü ən xırda detalına qədər unuda bilməmişəm. Sizin cəbhə ilə, rus ordusu ilə bağlı fikirlərinizə qatılıram və biz sonradan, çox sonradan bildim ki, Ağdərə cəbhə bölgəsində yaranmış acınacaqlı döyüş vəziyyətindən həli olan ölkə rəhbərliyi, 13 fevral 1993-cü il tarixində səhər saat 7 iradələrində Milli Qvardiyanın şəxsi heyətini ölkə prezidenti Əbülfəz Elçibəyin birbaşa göstərişi ilə həyəcan sığınacaq ilə ayağa qaldırılmışdı. Onda biz gənc idik və elə bilirdik ki, qarşımızda heç bir texnika duruş getirə bil-

heç bir maneyə rast gəlmədik. Amma kəndin aşağı hissəsinə çatarkən (əvvəlcədən hesablanmış oriyentirlərə uyğun olaraq avtobus dayanacağı) 120-mm mina atanlardan 6 ədəd atəş açıldı və 3 maşınımız dəqiqliklə vuruldu. Maşınların biri ərzaq, digər ikisi isə şəxsi heyət daşıyan yük maşını idi. Qəfil həmlədən özümüzü itirmədik. Ətrafa səpələnmiş 8 şəhid, 15 yaralı kursantı atəş altından çıxara bildik.

Bir nüansı heç unuda bilmirəm. Şəhid və yaralıları döyüş meydanından xeyli aralı bir əraziyə, arxadan gəldiyi üçün vurulmamış maşına daşıyırdıq. Minalar ətrafımızda partlayır, avtomat güllələri başımızın üstündən uçuşurdu.

Bu ərazidə çox qalmaq da yeni bir itki demək idi. Elə həmin vaxt şəhid kursant Emil İsmayılovu yolum uzaq və qarlı olduğundan aparmaq mümkün deyildi. Emil hamımızdan həm hündür idi, həm canlı. Ayaq üstə duranda elə bilirdin başının üstündə bir dağ dayanıb. Yorulmuş, həyəcanlanmışdı. 2 ildə, necə deyirdi, bir qabdan yemək yediyimiz, bir otaqda yatdığımız dostlarımızın cansız, qana bulanmış cəsədlərini daşımaq mənəvi əzab idi. Belə bir vaxtda Emilin nəşni qarında sürümək də alınmırdı. Üstünü ağaclarla, qurumuş yarpaqlarla örtük ki, tezliklə geri gəlib Emili də əzizlərinə təhvil verək. Sonralar başımıza gələn hadisələrə görə, o yerə bir daha dönə bilmədik. Bilmirəm, bəlkə də indi də Emilin nəşi kimi ruhu da yolumuzu gözləyir".

(Müəhibim xeyli susdu. Başını əlləri içərisinə aldı. Xeyli elə beləcə durdu. Səsi kallaşmışdı. Bəlkə də qəhər danışmağa mane olurdu. Amma özünü ələ alıb yenedən söhbətinə başladı):

- Yerə qalan qüvvə ilə İmarət Qərəndin müdafiəsinə təşkil eləməyə çalışırdıq. Düz 10 gün orda qaldıq. Bizim bölük kənddə döyüş əməliyyatlarında ciddi tapşırıqlar yerinə yetirir, qarşı tərəfin hücumlarının qarşısını almasında xüsusi rol oynayırdı. İtki vermədən döyüşürdük. Qeyri- bərabər döyüş, hər dəqiqə gözlədiyimiz amma arxamızca gəlməyən əlavə qüvvə və zəiflədiyimizi hiss edən qarşı tərəfin güclü həmlələri ...Artıq düşmən qüvvələri cəsarətlənmişdi.

Döyüşün ən qızgın vaxtında qərargahla bütün əlaqələrimiz itdi. Eyni hərbi geyimlə təmin olunmuş erməni və azərbaycanlı əsgərləri bir-birindən ayırmaq çətinləşdi.. Haranı vurmaq, hansı tərəfi atəşi tutacağımızı bilmədik. Bizim əraziyə nəzarət etdiyimiz yüksəkliyin ətrafı hərbi transpartyorlarla, tank və PDM-lərlə mühasirəyə alındı.

- Dəhşət... ən dəhşətli isə taleyin ümidinə buraxılmış kursantların köməyinə gələn yox idi...

-Elə bir kritik durum yaranmışdı ki, nə qərar verəcəyimizi də bilmirdik. Üstə gəl, mən-

fi 10-15 dərəcə şaxta, sıldırım qayalıqlar, gəldiyimiz yolda isə düzülmüş erməni əsgərləri Anladıq ki, mühasirəyə düşmüşük və bu "ölüm-qalım" məngənəsindən çıxmaq hərbi soyuqanlıq tələb edir. Odur ki, ayın 24-də mühasirəni yarıb keçmək üçün iki dəstəyə ayrıldıq. Birinci dəstə 12 nəfərdən ibarət qrup Kəlbəcər istiqamətində, (sonradan bildik ki. həmin dəstədən də 4 kursantımız şəhid olub) qalanları isə Tərtər çayı boyunca üzü aşağı - Sərsəng Su Anbarına tərəf getməyə qərarlaşdırdıq. Anlayırdıq ki, qurtulmağımızın yolu ancaq dağlardan enib Tərtər çayı boyunca irəliləyən axarı tərəfə getməkdir . 2 gün dağlarda həm üstümü-zə hücum keçən ermənilərlə döyüşdük, həm uşaqları sağ-salamat geri qayıtması üçün qarlı-şaxta ilə, sıldırımlı yollarla mübarizə apardıq. Çəkməm ayağımdan cırılıb çıxmışdı. Sol ayağımı don vurmuşdu. Gödəkçəmin qolunu cırıb ayağıma bağladım ki, şaxtada donub qalmayım, uşaqlarla mənzilbaşına

sağ -salamat çatdıq. Düzü həmin döyüşdə 8 kursantı itirdik. Amma ermənilərin gələcəkdə hərbi zabit kimi püxtələşəcək o biri kursantları tamamilə məhv etmək planının baş tutmasına imkan vermədik. Mühasirədən çıxdıq.

Beləliklə, üç həftəlik döyüş əməliyyatlarının ilk günlərində 8 kursant şəhid oldu. Döyüşlərin son günlərində isə komandirimiz və daha 4 kursant yoldaşımız şəhidlik zirvəsinə ucaldı. Bundan təqribən bir il sonra bizim kurs rütbə alaraq məzun oldu və yenə də döyüşlərdə iştirak etdi. 1994-cü il döyüşlərində 4 tələbə yoldaşımızda zabit olaraq Şəhid oldular.

- Azərbaycan Ordusunun Qarabağda keçirdiyi antiterror əməliyyatı nəticəsində 2023-cü il avqust ayında İmarət Qərənd, sentyabrın 20-də Həsən Riz kəndi Azərbaycanın nəzarətinə qayıtdı...

- Təəssüf ki, bəzi səbəblərdən hələ də o ərazilərə gedə, 32 il əvvəl canımızı feda etdiyimiz yurdları görə bilməmişəm. Amma yaxın günlərdə gedəcəyəm. Fərsət düşmə-kən, dövlət başçısı, Ali Baş Komandana buradan bir xahişimi də çatdırmaq da özümə borc bilərəm! Cənab Komandan, 1993-cü ilin fevralında Həsən Rizlə İmarət Qərəndin müdafiəsində şəhid olmuş kursant yoldaşlarımızın xatirəsini əbədiləşdirilməsi üçün (o kəndlərin hansında istərsiniz) bir monumental abidə kompleksi tikilməsini sizdən xahiş edirəm.

Onların müqəddəs xatirəsi unudulmamalıdır! Bu gün həmin fevraldan, həmin döyüşlərdən sağ çıxa bilən bütün kursant yoldaşlarımız adından şəhid kursantlarımızı ehtiramla anıram və onlara Allahdan rəhmət diləyirəm ! Əziz dostlarım biz-keçmiş kursantlar sizi unutmadıq, hər zaman yanımızda, yadımızda oldunuz! Ruhunuz qarşınızda baş əyirik!

Şəhid kursantları:

1. Kapitan Rəhimov Nidmi
2. Leytenant Hacıyev Ayzami
3. Leytenant Həmidov Elşad
4. Leytenant Məmmədov Elçin
5. Leytenant Quliyev Cavid.
6. Kursant Əbdulləhmədov Əbabil
7. Kursant Əyyubov Fuad
8. Kursant Əmiraslanov İlqar
9. Kursant Əsədov Afiq
10. Kursant Şirinov Vüqar
11. Kursant Hüseynov Aydın
12. Kursant İsmayılov Emil
13. Kursant Mehdiyev Eldəniz
14. Kursant Məmmədov Sərvan
15. Kursant Məmmədov Yalçın
16. Kursant Pirimov Səlim
17. Kursant Seyidov Okean

Söhbətləşdi:
Əntiqə Rəşid

Əbülfət MƏDƏTOĞLU
madatoglu@mail.ru

Bu gecə sənün üçün qərİbsəmişəm

Bu bir təbii prosesdir və o təbii prosesin içərisində ən böyük hakim zamandır. Zaman da ki, öz işini görür. Heç kimdən heç nə soruşmadan, icazə almadan və hətta o icazənin gərəkliliyini düşünmədən... Belə olan halda zamanı qınamaq, onunla sorğu-sual etmək zənninə mənəvi bir cəhəddir. Çünki dəyirman öz işini bilir və belə olan halda bir Allah bəndəsi olaraq bizim də öz işimizi bilməyimiz daha çox elə özümüzə təsəlli olar. Bax, bu mənada mən son illər zamanla baş-baş gəlməkdənsə onunla dil tapmağa çalışıram. Təəssüf ki, bu həmişə ürəyimcə olmur. Amma...

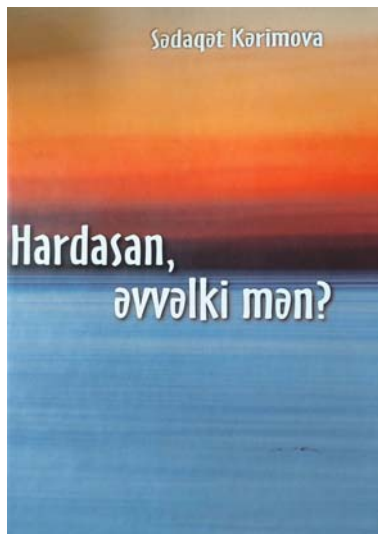
Bəli, biz eyni zamanın şinelineyən çıxmışıq, eyni illərin eyni nəğmələrini yaşayıb dinləmişik. Ona görə də həyata baxışımız, adamlara münasibətimiz bizi bir-birimizə bağlayıb və mən həmin o bağlantıyı, o telləri bir güvənç yeri, bir ümid ünvanı hesab edirəm və bilirəm ki, güvəndiyim, ümid bağladığım ünvan özünü, özəlliyini dəyişən deyil. Həm həyatda, həm də yaradıcılıqda...

Sədaqət xanımın mətbuata, yazı-poza dünyasına gelişimiz təqribən eyni dövrə təsadüf edir. O vaxtdan bu günə qədər yaradıcılığını izlədiyim Sədaqət xanım həmişə eyni ritmdə, eyni baxış bucağı altında oxucu ilə təmas qurur, ona sözünü çatdırır, onu təqdim və təqdir edir. Ona görə də imzası dəyişmədiyi kimi, sözünün kəsəri də, mənə çalarları da dəyişmiş, əksinə, daha da artır, daha da qüvvətlənir. Azərbaycan oxucusu Sədaqət Kərimovanı yazıçı-publisist, həm də şair və nəşir kimi tanıyır. Onun bir-birindən maraqlı kitabları həm Azərbaycanda, həm də ölkə hüdudlarında kənarında yayımlanıb. İndi masamın üstündə olan "Hardasan, əvvəlki mən?" adlı kitab Sədaqət xanımın şeir və poemalarından ibarətdir. Mənim üçün kitabların adları həmişə müəyyən önəm kəsb edir və ümumiyyətlə, düşünmüşəm ki, ad bütün canlıları müəyyən mənada təqdim etsə də, həm də onun kimliyini az-çox açıq, göstərir. Eləcə də kitabların adları bir oxucu olaraq mənə həmişə o kitabın məzmununu, mahiyyətini çatdırır. Məhz bu mənada "Hardasan, əvvəlki mən?" kitabı artıq mənə o adı oxuduğum andan düşündürməyə başlayıb. Elə o düşüncələr də mənə məcbur edib ki, oxuyum görüm Sədaqət Kərimova özünü - yeni əvvəlki Sədaqəti harda axtarır və niyə axtarır?

Kitabın girişində müəllifin "Etiraf" adlı ön sözü var. İki dəfə oxudum bu ön sözü. Ona görə iki dəfə oxudum ki, Sədaqət Kərimova oxucusuna özünün kimliyini pıçıldayır, heyətini bir həmsöhbət kimi yazı formasında ortaya qoyub, hardan hara gəldiyini deyir. Ən vacibi isə bir yazar olaraq, bir xanım olaraq heyətinin suallarını təkrarlayıb: "Nədir gecələr yuxumu qaçıran? Nədir mənə daim tarıma çəkilməmiş ox kimi gərginlikdə saxlayan? Nədir sonsuz həyəcanlarımın səbəbi? Niyə indiki zaman mənə qane eləmir?"

Nədən adi insani hissələr ruhumun qidası ola bilmir? Elə hey can atdığım, gecə-gündüz arzuladığım nədir?"

Bu sualları yəqin ki, siz də diqqətlə oxudunuz. Mən də oxuduğum sualların cavabını elə kitabın sualla işarələnmiş adında da görməyə, duymağa başladım. O duyğuların təsiri ilə ilk söz ətrini ruhuma hopdurdum. Bu ətir gerçəkliyi, yazı adamı üçün yazmaq işgəncəsinin mənə ətri idi.

**Yazmaq - acı çəkməkdir,
Dünyamızda acı çox.
Şair kimi dərd əhli,
Yazmaq kimi acı yox.**

Tam səmimi bir şəkildə edilən bu etiraf əslində hər bir qələm adamının ürəyindən keçən hissənin şeir formasıdır və mən də onu bir ətir kimi ona görə qəbul etdim ki, həm də orda gördüyü işdən, tutduğu mövqedən asılı olmayaraq qələmə söykənən şəxsin sanki şəkili çəkilibdi. Onu görməmək mümkün deyildir. Elə bu mümkünsüzlüyün içərisində düşüncələrə daldığım məqamda öz-özümə ağıldan qığılcım kimi gəlib keçən bir sözün ətəyindən tutdum:

**Nəyi arzulasam, dönrə tərsinə,
Nə deyəsən mənə kimi tərsə, nə?
Bu acı tələyin acı dərsinə
Dözsəm nə olacaq, bəs dözməsəm nə?**

**Tələ yollarında qazırmiş quyu,
Yandı, bulaqların qurudu suyu.
Elə hey itirdim mən ömrüm boyu,
Başıma gələnlər oyundur, oyun.**

**Mən buğda əkərəm, biçərəm darı,
Kal iken tökülər bağımın barı.
Nə qədər qaçsam da bəxtimə sarı,
Uzanar, uzanar, bitməz yolları.**

**Tələ ümidimi saldı tələyə,
Arzu, dilayimi verdi küləyə.
Ömürlük həsrəti salıb ürəyə,
Nə deyim, nə deyim daha fələyə.**

Doğurdan da bundan artıq nə deyim. Bütün deyilməli olanların hamısını Sədaqət xanım deyib və dedikləri də bir oxucu kimi mənə düşündürür. Bir halda ki, düşündürəm, deməli, ortaya qoyulan mövqə mənə də aiddir, mənə də öz aurasına alıbdır. Burda fərqli olan bir nüans var, o da dünyamızın bu gü-

nündə, həyatımızın bu nöqtəsində zaman-zaman zərif cinsin güclü cinsi uca tutmasıdır.

Hətta bu məqamı bizdən öncə atalar sözü səviyyəsinə də qaldırıblar.

Baxmayaraq ki, möhürlənmiş fikirdi, amma Sədaqət xanım həmin o fikri də poetikləşdirir, onu şeirə çevirir.

Və... "Nə deyim"-dən sonra bu şeiri oxuyanda bilirsən ki, hələ deyilməmiş bir fikir də var:

**Dağın beli bükülər,
Göydən daşlar tökülər,
Yerdən sevinc çəkilər,
Kişilər ağlayanda.**

**Dəniz kükrəyər, daşar,
Sular yanar, alışar,
Ahlr yeri dolaşar,
Kişilər ağlayanda.**

**Ağaclar qəddin əyər,
Buludlar qara geyər,
Gəlinlər ağı deyər,
Kişilər ağlayanda.**

**Ümid yolu kəsilər,
Əlac bilməz kimsələr,
Unudular küsülər,
Kişilər ağlayanda.**

**Artar dərdlər, acılar,
Ahlr göyə ucalar,
Dünya sanki qocalar,
Kişilər ağlayanda.**

Həqiqətən də bir güc təmsilçisi olan varlıq ağlayanda onda ümid də, etibar da, hətta inanc da sarsılır. Bir anlıq düşüncənə ki, əgər kişi ağlayırsa, onda gör zərif cinsin halı necədir, o nələr çəkir. Bax, bu sonuncu sual öz cavabını çox gözəltir. Çünki o sualı yaradan onu şeirin dili ilə oxucuya çatdırın müəllif həm də bir çıxış yolu, bir yapışdır bərk-bərk tutub ayaqda durmağın zəruri olduğunu da xatırladır. O, poetik bir obraz yaradır. Həmin obrazda oxucuya deyir ki:

**İstəmədən doğuluruq,
Xəyallarla yaşayırıq.
Həsrətləri, hicranları
Qəlbimizdə daşıyıq.**

**Gah sevincə bülənd olur,
Gah kədərlə köklənirik.
Seviləndə coşub-daşır,
Atılarda təklənirik.**

**Yaşamağa dəyər, əgər
Varındıma bir sirdaşın.
Sədaqətdir, etibardır
Bu dünyanın məhək daşı.**

**İncidirik, inciyirik,
Ağladırıq, ağlayırıq.
Dünyamızı məhvərinde
Sevgimizlə saxlayırıq.**

Həqiqətən də biz "O!"la dünyaya gəlmişiksə, olmağı da bacarmalıyıq.

Yerimizi, haqqımızı dəyərləndirib arzuladığımızı gerçəkləşdirməyi bacarmalıyıq. Çünki sevgimiz də, sevincimiz də, xəyallarımız da, güvəndiklərimiz də bizdən yaşamaq və onların yanında olmaq istəyini ortaya qoyur. Bu isə o deməkdir ki, təkəcə yaşamaq haqqımız deyil, həm də yaşamağa dəyər.

Kitabdakı şeirlərin içərisindəki səmimiyyət sevginin özünü də o qədər sadə və gerçək təqdim edir ki, o sevgiyə baş əyməli olursan. Bilirsən ki, bu yaşanan və yaşadan sevgidir. Onun üçün mücadilə etmək, onu qorumaq və onu ilahi sevgi səviyyəsinə qaldırmaq, sevginin amalı, həm də elə özü olmalıdır. Çünki sevgidən başqa, sevgini yaşadan bir şey yoxdur. Bütün çevrən, bütün həyatın məhz sevgidən qidalanıb, sevginin üzərində durur və səni ayaqda saxlamaqla yaşadır, şərəfləndirir. Ona görə də:

**Bu gecə sənün üçün qərİbsəmişəm,
Bu gecə yadıma düşmüşsən yaman.
Bəlkə nəfəsinin bahar ətridir,
Üzümlü oxşayan, gözümü yuman?**

**Əllərin hardadır, saçıma daraq?
Gözəlin yoldamı, o bir cüt bulaq?
Dodağın nə deyir, atəşli dodaq?
"Bir şirin görüşə görünür güman?"**

**İndi xəyalına gəlirəmmi, de?
Göz yaşını içində gülmürəmmi, de?
Qəlbindən keçəni bilirəmmi, de?
"Səni mənədən niyə ayırdı, de?
"Səni mənədən niyə ayırdı zaman?"**

**Bu gecə havada yar qoxusu var,
Bənövşə gecəmin qəm oxusu var.
Gözümdə bir şirin eşq yuxusu var,
Uyusam haqqıqət, oyanısam yalan.**

Mən Sədaqət xanımın "Hardasan, əvvəlki mən?" kitabı barəsində bu kiçik qeydlərimi elə onun öz misraları ilə bitirmək istəyirəm. Çünki hər yazı adamı öz sözünü, öz duyğularını, öz istəklərini yazır, deyir, ifadə edir. Bu isə o deməkdir ki, deyilən sözün dəyəri, çəkisi, tutumu o vaxt önəm kəsb edir ki, o, ürəyə hopur, yaddaşa yazılır. Bax, müxtəlif mövzularla əhatə edən kitabın müəllifin dili ilə etiraf etdiyim dəyəri də, mənəsi də elə bu bir bəndədə ifadə olunubdur. Mən də Sədaqət xanımı ən səmimi və ən yadda qalan şeirlərindən olan bu bəndə fikirlərimə nöqtə qoyuram:

**Ürəyimə girmək asan,
Ürəyimdə qalmaq çətin.
Ürəyimi qırmaq asan,
Ürəyimi almaq çətin.**

Müharibə və iqlim böhranının peyvənd tədarükünə təzyiqli artırması ucbatından 2021-ci ildən bəri dünyada vəba hallarının sayı kəskin şəkildə artıb.

Adalet.az xəbər verir ki, Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) məlumatına görə, 2024-cü ildə vəba xəstəliyinə 804 min 721 yoluxma və 5 min 805 ölüm halları qeydə alınıb ki, bu da 2023-cü ilə müqayisədə təxminən 50 faiz çoxdur.

Mənfi tendensiya 2021-ci ildən artmaqdadır və alimlər qeyd edirlər ki, rəsmi rəqəmlər çox mühafizəkdir. Onların hesablamalarına görə, hər il dünyada 1,3 milyondan 4 milyona qədər vəbaya yoluxma hallı və 143 000-ə qədər ölüm hadisəsi baş verir.

Hələ 2025-ci ildə altı ölkə - Myanma, Konqo Demokratik Respublikası, Sudan, Cənubi Sudan, Anqola və Qana epidemiyaların qarşısını almaq üçün global vəba peyvəndi ehtiyatından əlavə dozalar tələb edib.

Vəba peyvəndi ehtiyatının 5 milyon doza olması nəzərdə tutulur, lakin tələb axını və vəba peyvəndinin tək tədarükçüsünə güvənilməsi onun 2024-cü ildə bir anda tamamilə tükənməsi demək idi.

Əsas ləvazimatlara yüksək tələbat 2022-ci ildən yüksəkrisli ölkələrdə profilaktik peyvəndlərin aparılmayacağı anlamına gəlib.

Sudandakı müharibədən Cənubi Sudana qaçan insanlar vəba xəstəliyini izdihamlı düşərgələrə gətiriblər.

Belə ki, burada pis sanitariya şəraiti və təmiz suya çıxışın olmaması xəstəliyin sürətlə yayılmasına səbəb olub.

Cənubi Sudandan olan insanlar ölkə daxilində evlərinə qayıtdıqdan sonra vəba da onlarla birlikdə yayılıb və on ştatdan yeddisi epidemiyadan təsirlənib.

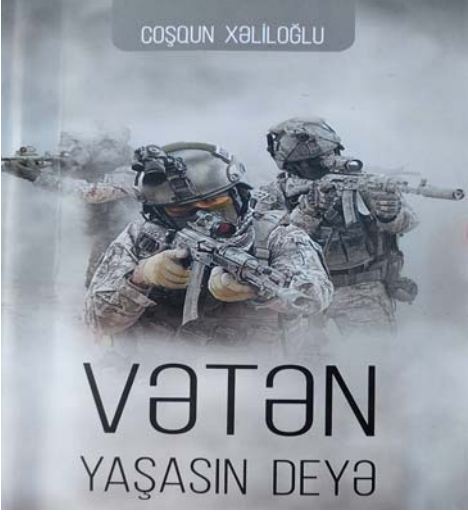
Afrika Xəstəliklərə Nəzarət və Qarşısının Alınması Mərkəzlərinin (Afrika CDC) baş müşaviri, professor Nqəşi Nqonqon sözlərinə görə, vəba qitədə böyük bir qatildir. Səbəblər pis su təchizatı və kanalizasiya şəraiti ilə birlikdə, həmçinin iqlim böhranı ilə əlaqəli artan daşqınlardır. Nqonqo Afrikada vəba peyvəndlərinin çatışmazlığının əsas problem olduğunu qeyd edərək bildirib ki, Afrika CDC onların qitədə istehsalı planlarını sürətləndirmək istəyir.

Onunla tanışlığım şair, publisist, naşir və həm də çox dəyərli dostum Qəşəm İsabəylinin vasitəsi ilə olub. Yeni Qəşəm müəllim günlərin birində mənə telefon vasitəsilə bildirdi ki, redaksiyanıza maraqlı bir dostumu göndərəcəm. Həm istedadlı yazardı, həm də çox dəyərli ziyalı, pedaqoqu.

Təbii ki, bu təqimat və elə Qəşəmin söylədiyi yığcam, amma ürəkden gələn bilgi mənə kifayət etdi və günlərin birində də barəsində indi söz açacağı Coşqun Xəliloğlu redaksiyamıza gəldi. Tanış olduq, söhbətledik, seirlərini, hekayələrini oxudum və düzünü deyim ki, həmişəki kimi Qəşəm İsabəylinin yanılmadığına bir daha əmin oldum və beləcə Coşqun müəllimlə bizim aramızda səmimi bir münasibət yarandı. Bu münasibətin dairəsi artıq onun mənə təqdim etdiyi yazılarla, eləcə də kitablara bir az da genişləndi. Həmin kitab isə mənə xüsusi təsir etdi, çünki bu kitab söz abidəsi idi. Abidə isə şəhidlər üçün ucaldılmışdı.

Söz abidəsi

"Vətən yaşasın deyə" adlanan bu kitab müqəddəs ruhlarla həsr olunmuşdu. Özü də kitaba ön söz yazan yazıçı-jurnalist Servaz Əsgəri xüsusi olaraq vurğulamışdı ki, "Qələm dostum, Coşqun Xəliloğlunun bu kitabın əlyazmasını oxuduqca durub dayanmadan həmin şeirin səmimi misralarını dənə-dənə xatırlayıram. Çünki kitabla daxil edilən şeirlərin alt qatında son dərəcə kövrək, həzin bir şair qəlbinin duyumunun dayandığını apaydın hiss edirdim".

Bəli, bu, kiçik iqtibasla artıq kitabın nədən bəhs etdiyini yəqin ki, siz də duyduunuz. Yeri gəlmişkən burda xüsusi qeyd edim ki, kitab barəsində şeir abidəsi ucaldılan şəhidlərimizin fotosu və yığcam tərcümeyi-halı ilə işıq üzü görüb. "Şirvanəşir" tərəfindən Qəşəm İsabəylinin naşirliyi ilə işıq üzü görən 224 səhifəlik bu kitabın poliqrafiya keyfiyyəti təqdirəlayiqdir və müəllifin kitabın birinci hissəsində təqdim etdiyi şeirlər də bütün şəhidlərimizə həsr olunubdur. Yeni bu kitab ilk səhifəsindən son səhifəsinə qədər bir şəhid ruhunu, bir şəhid ömrünün yazıya köçürülmüş vəariantı. Həmin yazı isə 44 günün qəhrəmanlıq dastanıdır. Elə ilk şeir də 44 rəqəminin çözümlü ilə başlayır:

**Nə qırx üç, nə də qırx beş
Olmadı, qırx dörd oldu,
Kafirlərə əbədi
Qüssə oldu, dərd oldu.**

**Qırx dörd-zəfər deməkdir,
Qırx dörd-hünər deməkdir,
Qırx dörd-Qarabağım
Doğan səhər deməkdir.**

**Qırx dörd-cəsurum, mərdim,
Qırx dörd-ölməz şəhidim,
Qırx dörd-saysız igidim,
Yenilməz ər deməkdir.**

**Qırx dörd-sevgi səngərə,
Qırx dörd-ümid əsgərə,
Qırx dörd-iblisə, şəra,
Möhkəm sipər deməkdir.**

**Qırx dörd-sözüdür haqqın,
Qırx dörd-gülməsi baxtın,
Qırx dörd-birliyi xalqın,
Müdrək rəhbər deməkdir.**

**Qırx dörd-xoş gün, xoş soraq,
Qırx dörd-sönməyən çıraq,
Qırx dörd-müqəddəs ocaq,
Ziyarət, pir deməkdir.**

**Qırx dörd-müəzzər ordum,
Qırx dörd-azaddır yurdum.
Qırx dörd-"Düşməni qovduq"-
Xoş bir xəbər deməkdir.**

**Qırx dörd-sevinci elin,
Qırx dörd-xoş sözü dilin
Qırx dörd-"Xarıbülbülüm
Yenə gülər" deməkdir.**

**Qırx dörd-düşməne əzab,
Qırx dörd-xeyir iş, savab.
Qırx dörd haqsız cavab,
Sərhəd, çəpər deməkdir.**

**Qırx dörd-dən sevinc doğdu,
Qırx dörd-şeytani boğdu,
Qırx dörd-dəmir yumruqdu,
Tarix-əsr deməkdir.**

Coşqun Xəliloğlu

Coşqun Xəliloğlu (Coşqun Xəlil oğlu İbrahimli) 27 dekabr 1960-cı ildə Kürdəmir rayonunun Mollakənd kəndində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutunun məzunudur. 1983-cü ildən neft sənayesində müxtəlif vəzifələrdə çalışıb. İndi SOCAR-ın "Kompleks qazma işləri" trestində şöbə rəisi işləyir. Neft sənayesindəki səmərəli fəaliyyətinə görə SOCAR-ın Fəxri Formanına və "Fəxri neftçi" döş nişanına layiq görülmüşdür.

Orta məktəb illərindən bədii yaradıcılıqla məşğuldur. Yazıları "Azərbaycan", "Ulduz", "Qobustan", "Göyərçin" jurnallarında, "Respublika", "Ədalət", "Xalq qəzeti", "Kredo", "Vişka", "İki Sahil" qəzetlərində, "Ziya", "Zəfər", "Zirvə", "Turan" adabı məcmuələrində, Türkiyənin "Ədəbi Kəltür", "Kardeş Kalemler", Özbəkistanın "Mərifət", Tehranda çıxan "Xudafərin" dərgilərində dərc olunmuşdur. Yaradıcılıq fəaliyyətinə görə bir sıra Fəxri Formanlara, "Türk Dünyası Info" İctimai Birliyinin Diplomuna, Türk Dünyası Araşdırmaları Beynəlxalq Elm Əkəmiyasının "Türk dünyası ədəbiyyatına xidmət" mükafatına layiq görülmüşdür. Bir neçə kitabın müəllifi, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür.

Bu şeir əslində savaşımızın, torpaqlarımızın bütövlüyü uğrunda axıtdığımız qanın bütün çalarlarını poetik bir şəkildə oxucuya çatdırmaq, şeir dili ilə hər kəsə xatırlatmaq, həm də yaddaşa möhürləməkdir. Çünki bizim tariximizdə artıq 44 rəqəmi qələbə simvolu və hər kəs "44 günlük" sözünü işlədəndə artıq biz o qələbəyə köklənir, o şəhid ruhları qarşısında bələmimizi təkrar xatırlayırıq. Kitabın müəllifi Coşqun Xəliloğlu da həmin "Qırx dörd" şeiri ilə bizi məhz o sevincə, o şəhid ruhlarının səcdəsinə aparır. Bunun ardınca isə Vətənə göz aydınlığı, qələbə sevincinin tükənməzliyini dilə gətirməklə verir. Mən kitabdakı şeirləri oxuduqca bir oxucu olaraq öz-özə dayandığım şəhid şəkillərinin hər birinə sanki baş əyirdim. Çünki o şəkillərdən baxan oğlan və qızların hər biri tək-cə qəhrəman deyildilər, həm də əbədi yaşayan Azərbaycan övladları idilər. Bu gün də həmin övladlar ön sırada və onların da komandanı bu kitabdakı sıraya baxsaq, Polad Həşimov, Mübariz İbrahimov və digərləridir. Ümumiyyətlə, kitabda Azərbaycan coğrafiyası, şəhid ünvanları ilə sanki göz önünə gətirilir. Yeni onların Tovuzda, Kürdəmirə, İmişlidə, Ağdamda, Salyanda, Xaçmazda, Gəncədə, Bakıda, Şamaxıda, Ucarda, Şəkiddə və digər rayonlarımızda dünyaya gəlməsi göstərir ki, 44 günlük savaşımızın qəhrəmanları vətən bütövlüyü üçün onun hər guşəsindən öne çıxıb silaha sarılıbdır. Elə ona görə də bu savaşda VƏTƏN qalib gəlirdi!

Bəli, "Vətən yaşasın deyə" döyüşmüz oğulların obrazını bir kitabda biz oxuculara təqdim edən müəllif həm də bizə bildirib ki, onların harda uyumasından asılı olmayaraq, şəhidlərin dəfn olunduğu yer hər müqəddəsdür, hər ünvan əzizdir. Elə bu təqdimatın, bu yönəlmənin özü isə artıq müəllifin həm ədəbiyyat camiasında, həm söz meydanında, həm də tariximiz qarşısında olan xidmətinin mahiyyətini də açıq. Düşünürəm ki, bu kitab tək-cə şəhid ailələri üçün deyil, bu kitab həm də hər birimiz üçün yazılıb. Məhz hər birimiz üçün bu şeirlər kitabını ortaya qoyan Coşqun Xəliloğlu doğulduğu Kürdəmir rayonunun Mollakənd kəndindən böyük ədəbiyyata uğurlu bir yolun yolçuluğundadır. Yolu açıq və uğurlu olsun hər zaman!

Əbülfət Mədətoğlu

Bizim şairimiz İsmayıl İmanzadə

Şair İsmayıl İmanzadənin imzasını Azərbaycanda söz adamları kimi oxucular da yaxşı tanıyır. Onun bir-birindən maraqlı, könül oxşayan, ruhu ovudan misraları bir oxucu olaraq mənim qan yaddaşıma həmişə təsir edib və etməkdədir. Bunu ona görə xüsusi vurğulayıram ki, İsmayıl İmanzadə poeziyasında əsas çalar, yəni əsas cizgi onun sadəliyi və fikir tutumudur. Yeni İsmayıl müəllimin şeirlərini oxuyanda sadə, səmimi, axıcılıqla yanaşı, həm də bir düşündürmə gücüylə adama hakim olur. Oxuduğum misralar tək-cə görüldüyü kimi yox, həm də alt qatı ilə birlikdə sənə öz təsirini göstərir. Bu da şair dostumun sözə verdiyi dəyər, sözə ayırdığı ömrün bəhəsidir.

İmzasını tanıdığım gündən İsmayıl İmanzadə yaradıcılığında məhz söylədiyim həmin o cizgiləri, çalarları izləmişəm və onun necə püxtələşdiyini də oxucu olaraq hiss etmişəm. Elə son kitablarında da həmin o vurğuladığım məqamlar mənə bu kitab barəsində danışmağa, daha doğrusu fikirlərimi bölüşməyə həvələndirdi. İsmayıl İmanzadənin "Ömür muncuq düzümüdü" kitabı "Qanun" Nəşriyyatında işıq üzü görüb. Kitabın redaktoru Əli Rza Xələfidi. Kitabın anatasiyasında vurğulanı ki, "Uzun illərdən bəri çağdaş Azərbaycan ədəbiyyatına bəxş etdiyi şeir və poemaları ilə insanlara nəcib hissələr aşılaraq müəllif yeni şeirlər kitabında da özünəməxsus dəsti-xəttinə sadiq qalmışdır". Bax, anatasiyadan təqdim etdiyim bu bir cümlədə artıq oxucu kiminlə həmsöhbət olduğunu anlıyır. Bilir ki, oxuyacağı bu kitabın müəllifi özünə, ruhuna və həm də sözünə sadiq olan bir yazardı. Onun üçün söz həm də yaşamın ifadəsidir. Bax elə bu təqdim etdiyim, daha doğrusu ifadə etdiyim sözə söykənərək mən kitabdakı ilk şeiri təkrar oxuyaram. Müəllif yazır ki:

**Dua etdim, ulu Tanrım dadıma yetdi,
Ərən yurdum nə biləkli oğul böyüdü.
Yadda saxla, babalardan qalan öyüdüdü -
Vətən ana, torpaq namus, sevgi əmanət!**

**Dədəm Qorqud zəfərdədir şərəf-şan-dedi,
Şəhid ruhu yerdə qalmaz nahaq qan - dedi.
Xudafərin haray çəkdi, Savalan dedi -
Vətən ana, torpaq namus, sevgi əmanət!**

**Qarı düşməni, varlığını anam Qarabağ,
Gözünü aç, tariximə bir də yaxşı bax.
Eşitdimmi, öz ləhcəmdə söylədi hər dağ -
Vətən ana, torpaq namus, sevgi əmanət!**

**Kitab kimi varaqladım Kürlə Arazı,
Əsədamin Qobustandan gəldi avazı.
Babək döyüş bayrağına qanıyla yazıb -
Vətən ana, torpaq namus, sevgi əmanət!**

**Vətən oğlu igid əsgər, səhərin xeyir,
Səhər mehi təbəssümlə qapını döyür.
Göycə səndən nicət umur, Zəngəzur deyir -
Vətən ana, torpaq namus, sevgi əmanət!**

**Mən üç rəngli bayrağımla keçmişəm oddan,
Vətən sözü müqəddəsdir hər cürə addan.
Ata millət, ana millət, çıxarma yaddan -
Vətən ana, torpaq namus, sevgi əmanət!**

Şeiri oxuduqca tək-cə tərənnümün şahidi olursan. Yeni müəllif tək-cə vətənimizi, yurdumuzu vəsf etmir, həm də onu təqdim edir, onu tanıdır və bu təqdimat, bu tanıtma o qədər sadə və sevgi ilə edilir ki, yaddaşa yazılır, qana hopur. O da sənə müəyyən mənada kimliyini, haralı olduğunu xatırladır. Bir azərbaycanlı kimi, bir vətən övladı kimi böyüklüyünü görürsən. Necə deyirlər, özünə qayıdırsan. Bu özünəqayıdış da vətən sevgisini, vətən əsgəri olmaq istəyini daha da alovlandırır. Təbii ki, bütün bunlar ürəklə, istedadla yazılmış şeirin təsiri, müəllifin xidmətidir.

Kitabdakı bütün şeirlər hardasa bir üreyin pıçiltısı kimi səslənir. Ona görə də bu pıçiltıların mövzusu fərqli olsa da, onlar arasındakı səmimiyyət və düşündürmə bağları o qədər möhkəmdir ki, hər şeirin ovqatını nümayiş etdirməklə bərabər hər şeirin də bir-birinin içində özünün eyni qələmə, eyni ruha bağlılığını da gizlətmir. Yeni bir az da sadə şəkildə ifadə etsəm, şeirlər həm də öz müəllifini tanıdır. Oxucu bilir ki, bir-biri ilə doğma olan bu bağlantı İsmayıl İmanzadəyə aiddir. Ona görə də kitabdakı "Qələm bağdaşım olsun" şeirini oxuyanda mənim gəldiyim qənaət bir daha təsdiqlənir:

**Çiçək açsın hər yanımla,
Baxım durulsun qanımla.
Teştim, təhnəm, xırmanım -
Sünbülüm, dənim olsun.**

**Nə selə dönüb axım,
Nə şimşək kimi çaxım.
Dumanlı-çənli dağım -
Şehli çəmənəm olsun.**

**Dərə keçim yal aşım,
Düşmənlə hey savaşım.
Ölsəm, qələm başdaşım,
Kağız kəfənim olsun!**

Bir oxucu olaraq mən bu şeiri oxuyanda dahi inandım ki, İsmayıl İmanzadə qələminə o qədər bağlıdır, o qədər sayğılıdır və onun halallığını o qədər dərinləndirib inanc göstərir ki, tərəddüd etmədən onu özünə başdaşı kimi qəbul edir. Zənnimcə, bu cəsarətli qərar, qətiyyətli fikir yalnız qələmə, daha doğrusu öz qələminə güvənən yazarın içindən gəlib keçə bilər!

Çünki başdaşı bir nişanədi, ünvanın göstəricisi. Əgər müəllif həmin ünvanın qələmlə tanınmasına həm istəkdir, həm də bundan çəkinmir, deməli, söhbət sözə halal xidmət edən qələmdən gədir.

Mən kitabdakı şeirlərin demək olar ki, hamısı ilə həmsöhbət oldum və hər birini, xüsusilə "Şuşa etüdləri" (lirik poema) ilə təmasda bir daha özüm üçün qətiləşdirdim ki, İsmayıl İmanzadənin bu kitabında da müəllifin oxucuya deməyə kifayət qədər sözü var. Və o da kitaba çevirdiyi sözlərin hər birinin altından imzasını ürəklə, həm də böyük hərfələrlə yazıb. Üstəlik o həm də gözü, könü tox, inanlı, şükürlü adam olduğunu da etiraf edib:

**Bir vədələm boylandıqca bələkdən,
Pay umurdum neçə arzu-diləkdən.
Həyat mənə keçiribdir ələkdən,
Pöhrəyəm, sünbüləm, dənəm, - min şükür!**

**Süddən çıxmış ağ qaşığı ki deyiləm,
Tikanlı kol, sarmaşığı ki deyiləm.
Zatı-kökü qarışıq ki deyiləm,
Xoş soraqla qələm günəm, - min şükür!**

**Yaddır mənə iftira da, yalan da,
Sızlamışam bircə gül də solanda.
Taleyimin umuduna qalanda,
Demədim haa duman-çənəm, - min şükür!**

**Dinc adamam, mənlik deyil qan-qada,
Gəc baxmadım nə doğmaya, nə yada.
Paxıllarım, bədxahlarım olsa da,
Amalımdan çətin dönəm, - min şükür!**

**Sərt üzü var həm qarışığın, həm ahın,
Kölgəsinə sığınmadım günahın.
"Közlərinə" mil çəkmişəm tamamın,
Haqqım var ki bərkdən dinəm, - min şükür!**

**Gah ehtiyac qorxudubdu gözümü,
Gah bir nankor qırpsıdırıb közünü,
Yurd həsrətəm qatlasa da dizimi,
Kəsilməyən səssəm-ünəm, - min şükür!**

**Yanaşdır dayaz-dərin, - bilirəm,
Hər kəlmənim - sözün yerin, - bilirəm.
Həm acıyam, həm də şirin, - bilirəm,
Yaxın gəlin, baxx, bu mənəm, - min şükür!**

Bəli, bu şeirin ilk misrasından sonuna qədər biz İsmayıl İmanzadənin kimliyini də, həyata, insanlara münasibətini də və ən vacibi nəfəsini, münasibətini qurub qorumaq bacarmağının da şahidi olduq. Bir oxucu olaraq bildik ki, bizim şairimiz kimdir. Məncə bu sualın cavabını artıq hər kəs - yeni şeiri sona kimi oxuyub bitirən hər bir oxucu artıq bilir. Bilməyənlərə isə mən xatırladıram:

- İsmayıl İmanzadə!

Ə. Mədətoğlu

GÜLXARƏ ƏHMƏDOVA
Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin deputatı

Xocalı qələbənin və Böyük Qayıdışın rəmzi oldu

**Tarix heç vaxt cinayəti və cinayətka-
rı unutmur və bağışlamır. Əlləri günah-
sız insanların qanına batan zalımlar
gec-tez ədalətin qarşısında diz çökdürlər.
Zaman hər şeyi yerinə qoyur, haqsızlığa
göz yumanları və zülm edənləri unut-
qanlıqın qaranlığına gömmür. Tarixin
hökmü qaçılmazdır - ədalət bərqərar
olur və cəlladlar öz layiqli cəzalarını alı-
rlar.**

XX əsrin sonlarında dost bilib əl uzatdı-
ğımız, süfrəmizin ən ləziz nemətləri ilə qo-
naq etdiyimiz xain erməni silahlı qüvvələri
1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gec-
cə Rusiyanın Xankəndi şəhərində yerləşən
366-cı motoatıcı alayının zirehli texni-
kası və hərbi heyətinin dəstəyi ilə Xocalı
şəhərini işğal etdilər. Günahsız azərbay-
canlıları amansız bir qətləmə məruz qoyar-
aq göz misli görünməmiş vəhşilik törətdilər.
Həmin gecə Xocalının göyləri fəryad səda-
ları ilə sarsıldı. Qocaların, cavanların, gü-
nahsız körpələrin ah-naləsi havaya qarış-
dı, insan qanına bələnmiş şəhər qırmızı la-
ləyə bənzədi. Təbiət belə bu faciəyə la-
qeyd qalmadı - buludlar göz yaşına döndü,
qışın sərt şaxtası, qar-boranı və düşmənin
amansız hücumları birləşərək xocalıları öz
doğma yurdlarından didərgin saldı. O gecə
Xocalı yalnız bir şəhər kimi yox, bütün xal-
qın taleyində sağalmaz yaraya çevrildi.

Fevralın 26-sı səhər saat 5 radələrində
Xocalı tamamilə alova büründü. Mühasirə-
yə alınmış 2500-ə yaxın Xocalı sakini Ağ-
dama çatmaq ümidi ilə şəhəri tərk etsə də,
düşmənin amansız gülləsinə tuş gəldi. Nə-
ticədə 613 günahsız insan amansızcasına
qətlə yetirildi. Bu soyqırım zamanı 63-ü
uşaq, 106-sı qadın, 70-i yaşlı olmaqla,
ümumilikdə 613 Xocalı sakini həyatını itir-
di. Səkkiz ailə tamamilə məhv edildi, 25
uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq isə vali-
deynlərindən birini itirdi. Düşmənin açdığı
atəş nəticəsində 487 nəfər yaralandı, on-
lardan 76-sı uşaq idi. Həmçinin 1275 Xo-
calı sakini əsir götürüldü, 150 nəfər isə it-
kin düşdü.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəb-
büsü ilə Azərbaycan hökuməti və parla-
menti erməni millətçilərinin azərbaycanlı-
lara qarşı törətdiyi cinayətlərin, o cümlə-
dən Xocalı soyqırımının bütün dəhşətlərini
və miqyasını dünya dövlətlərinə və beynəlxalq
ictimaiyyətə çatdırmaq üçün ardıcıl və
məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirdi. Bu
cinayətlərin soyqırımı siyasəti kimi tanın-
masına nail olmaq əsas hədəflərdən biri
idi. Ulü Öndərin təşəbbüsü ilə Milli Məclis
1994-cü il fevralın 24-də "Xocalı soyqırımı
(genosidi) günü haqqında" xüsusi qərar
qəbul etdi. Bu sənəddə Xocalı faciəsinin
başvermə səbəbləri və günahkarları ətraflı
şəkildə açıqlandı. Eyni zamanda, Xocalı
soyqırımı ilə bağlı həqiqətlərin dünya icti-
maiyyətinə çatdırılması və erməni qəsb-
karlarının beynəlxalq miqyasda işfə edil-
məsi mühüm vəzifələrdən biri kimi ön pla-
na çəkildi.

Xocalı soyqırımı ilə bağlı həqiqətlərin
dünya dövlətlərinə və beynəlxalq ictimaiyə-
yətə çatdırılması istiqamətində mühüm və
təsirli tədbirlər həyata keçirildi. Bu addım-
lar təkə tarixi ədalətin bərqərar olması
üçün deyil, həm də Xocalının günahsız
müdafieçilərinin və şəhidlərinin ruhu qar-
şısında bizim insanlıq və vətəndaşlıq bor-
cumuz idi. Uzun illər düşmən tapdığı altın-
da qalan Xocalı şəhəri 2023-cü il sentyabrın
19-20-də Azərbaycan Ordusunun Qa-
rabağda keçirdiyi lokal xarakterli antiteror
tədbirləri nəticəsində separatçılardan ta-
mamamilə təmizləndi. Bu, təkə bir şəhərin
azad edilməsi deyil, həm də Xocalı qur-
banlarının qanının yerdə qalmadığını,
Azərbaycan xalqının əzmini və haqlı mü-
barizəsinin nəticə verdiyini bir daha sübut

etdi. Bu gün Xocalıda Azərbaycan Bayrağı
qürurla dalğalanır. Bu bayraq, təkə bir şə-
hərin azadlığını deyil, həm də 1992-ci ildə
Xocalıda törədilmiş soyqırımı verilən tari-
xi cavabı simvolizə edir. Azərbaycan dövlə-
ti və xalqı Xocalı faciəsinə heç vaxt unut-
mayacaq, onun qurbanlarının xatirəsini
daim yaşadacaq və bu faciənin dünya sə-
viyyəsində tanınması istiqamətində müba-
rizəsini davam etdirəcək.

Artıq beş ildir ki, Xocalı qurbanlarının
xatirəsi həmişəkindən fərqli olaraq qələbə
ruhu ilə anılır. İllər boyu ürəklərdə ağır və
nisgil yaradan bu gün indi sevinc və qürur
hissi ilə qeyd edilir. Vaxtilə məcburi köç-
kүн və qaçqın adlandırılan soydaşlarımız
üçün yeni bir dövr başlayıb - bu, Böyük
Qayıdış dövrüdür. İşğaldan azad edilmiş
torpaqlarımıza qayıdış, Azərbaycan xalqı-
nın sabahına açılan əbədi güneşdir. Bu
parlaq günəş, Müzəffər Ali Baş Koman-
dan, Prezident İlham Əliyevin sarsılmaz
iradəsinin, düşmənin başı üzərində daim
hazır olan dəmir yumruğunun və güclü
Azərbaycan Ordusunun sayəsində doğ-
muşdur.

Xocalı artıq yalnız bir faciənin simvolu
deyil, həm də Azərbaycanın gücünün, xal-
qımızın yenilməzliyinin, dövlətimizin əzm-
karlığının göstəricisidir. Bu gün Xocalıda
açılan hər səhər yeni bir ümid, yeni bir
başlanğıc deməkdir. Bir zamanlar qanlı
yoğrulmuş torpaqlarda indi həyat yenidən
canlanır. Xocalıda yeni körpələr dünyaya
göz açır, dağıdılmış evlərin yerində müasir
şəhər salınır, illərlə həsrət çəkən xocalılar
öz doğma yurdlarına qayıdırlar. Vaxtilə ata-
baba torpağından didərgin düşənlərin ru-
hu bu gün Xocalıda rahatlıq tapır. Azərba-
ycanın cəsur və uzaqgörən lideri, Prezident
İlham Əliyevin müdrik siyasəti nəticəsində
Xocalı yenidən dirçəlir, xoş günlərinə yaşayır.
Xocalı artıq məğlubiyyətin deyil, qələ-
bəninin, Böyük Qayıdışın və gələcəyə ümi-
din simvoluna çevrilib. Bu gün biz yalnız
Xocalı yad etmirik, həm də onun bərpası-
nı, dirçəlişini, tarixə yazılan yeni şanlı
səhifələrini qeyd edirik.

Azərbaycan xalqı üçün Xocalı faciəsi
heç vaxt unudulmayacaq, lakin bu torpaq-
da yenidən həyatın bərqərar olması, haqlı
mübarizənin zəfərlə nəticələnməsi tarixi-
mizin ən böyük ədalət qələbələrindən biri-
dir.

**İndi hər yeni səhər, Xocalıda bir ümi-
din, bir diləyin doğuşudur. Bu torpaqda
artıq yeni körpələr dünyaya göz açır,
həyat yenidən canlanır. Yurdundan di-
dərgin düşənlərin ruqları, İndi Xocalının
azad və dinc gündəlik həyatında rahat-
lıq tapır. Bu gün Xocalı, Prezident İlham
Əliyevin müdrik siyasəti və cəsarətli
rəhbərliyi sayəsində yeni, işıqlı və fir-
van günlər yaşayır. Bu gün Xocalı, xal-
qımızın, ordumuzun və birliyimizin
möhkəm təməli, igid əsgərlərimizin fə-
dakarlığı və rəşadəti sayəsində azad və
ışıqlı bir gələcəyə doğru yol alır. Həmin
günlərin acı xatirələri, igid döyüşçüləri-
mizin canı bahasına qazandıqları zəfə-
rin və millətimizin gücünün təcəssümü
olaraq tarixdə qalacaq. Xocalı, artıq bir
yara deyil, həm də xalqımızın qalibiyyə-
tə olan inamının və həmrəyliyinin sim-
voluna çevrilib. Bugünkü firavan həyatı-
mız, o igidlərin mübarizəsinin və şücaə-
tinin nəticəsidir. Bu qələbə, yalnız bizə
deyil, bütün dünyaya göstərdi ki, heç
bir güc xalqın azadlığı və müstəqillik ar-
zusunu sarsıda bilməz. Artıq, keçmişin
ağrılarına unutmaq, sabahın parlaq
ümidlərinə doğru addım atmaq müm-
kündür. Xocalı bu gün yalnız bir məğlu-
biyyətin yox, qalibiyyətin və əbədi dir-
çəlişin simvoludur. Xocalı qələbənin və
Böyük Qayıdışın rəmzi oldu.**

VAQIF YUSIFLI

Şair qəlbindən səslənən şeirlər

**Natella Nurun şeirləri və "Xan qızı
Natəvan" poeması ilə tanış oldum. Hiss
etdim ki, onun daxili aləmi şeir üstə
köklənib, nədən yazırsa-yazsın, hissini -
duygusunu gizlətmir. Onun şeirlərində
nəzərə çarpan ən başlıca xüsusiyyət
budur ki, sadə yazır, fikrini aydın şəkil-
də oxucuya çatdırır. Şeire dili anlaşılqı-
dır, kələkötür sözlərə və ifadələrə meyl
etmir.**

Söhbətimizə onun "Xan qızı Natəvan"
poeması ilə başlayaq. Bu poema Azərba-
ycan poeziyasının çox istedadlı nümayən-
dələrindən biri həyatı və ədəbi fəaliyyəti
ilə nəsillərə örnək olan, ömrü həm də fa-
ciələrlə dolu bir xanımın xatirəsinə həsr
olunub. Natella Nur heç şübhəsiz, Natəva-
nın həyatı, şəxsiyyəti və yaradıcılığı ilə
bağlı əsərlərlə (həm bədii, həm də elmi) və
mənbələrlə tanış olmuşdur.

Xan qızı Natəvan Azərbaycanın züm-
rüd tacı olan Şuşa şəhərində anadan ol-
muşdur. Onun atası Mehdiqulu xan Ca-
vanşir sonuncu Qarabağ xanı olmuşdu. O,
1822-ci ilə qədər Qarabağ xanlığını idarə
etmişdi. Ailədə yeganə övlad olduğundan
valideynləri Natəvana "Dürri-yekta" ("na-
dir, tək inci") söyləmişlər. Xalq arasında
isə "xan qızı" ləqəbi ilə tanınırdı. Dövrün
görməli alim və sənətkarlarından dərs
alan Natəvan uşaq vaxtlarından şeirə, mu-
siqiyə, rəssamlığa dərin maraq göstərmiş-
dir.

1845-ci ildə Mehdiqulu xan vəfat edir,
vərəsəlik hüququ Natəvana çatır. Natəvan
iki dəfə ailə həyatı qurur, dağıstanlı knyaz
Xasay xan Usmiyevlə olan izdivac ona heç
də xoşbəxtlik gətirmir, ondan Mehdiqulu
və Xanbike adlı iki övladı olur. Onun ikinci
əri Rəziyyə oğlu olan Seyid Hüseyn idi,
Natəvanın ondan dörd övladı dünyaya gəlir.

Bu övladlardan biri Mir Abbas 16 yaşın-
da olanda vəfat edir, bu hadisədən sonra
Natəvanın heç üzü gülmür. Üstəlik, birinci
ərində olan uşaqları ilə ikinci ərindən olan
uşaqları arasında mülk davası baş verir.
Natəvan 1897-ci ildə 65 yaşında Şuşada
əbədi olaraq gözlerini yumur. Natəvanın
ölümü təkə Qarabağda deyil, bütün Qaf-
qazda hüzn və ələmlə qarşılanır.

Natəvan xeyriyyəçi bir insandı, o, əlin-
də olan imkanlardan istifadə edərək Şuşa-
nın abadlaşdırılması üçün fədakarlıqla çalış-
mışdır. O, Şuşanın yeddi kilometrliyində
yerləşən Sarı Baba dağındakı İsa bula-
ğından şəhərə su kəməri çəkdirmişdi - Na-
təvan "Məclisi-üns" ədəbi məclisinin hi-
mayədarı idi. Xalq onun çox sevirdi. Şairin
cənazəsi hörmət olaraq Şuşadan Ağdama
qədər piyada, çiyinlərdə aparılmışdı və
oradakı "İmarət" adlı ailə qəbiristanlığında
dəfn edilmişdi.

Və bu tərcümeyi-hala Natella Nur tam
olmasa da, müəyyən dərəcədə riayət et-
mişdir. İndi keçək Natella Nurun poeması-
na...

Poemanın "Proloq" hissəsində Natəva-
nın doğulduğu Şuşa şəhəri, onun gözəllik-
ləri vəsf olunur:

**Canım-gözüksən, ay Şuşa,
Cənnət-məkənsən, ay Şuşa!
Zümrüd rəngli uca dağlar,
Onu dövrəyə alıblar.
Üzük üstə parlaq qaşdır,
Qarabağın baş tacıdır.
Əlvan-əlvan çiçəkləri,
Bəzəyir dağ-çəmənləri.
Quşlar baxıb nəgmə deyir,
Cıdır düzü güllümsəyir.**

Poemanın sonrakı hissələrində Natəva-
nın həyatından, şəxsiyyətindən, yaradıcılı-
ğından söz açılır. Natəvanın atasının vəfa-
tından sonra (bu zaman on üç yaş vardı)
xüsusi müəllimlərdən təhsil alması, bədii

əsərlərlə tanışlığı, on səkkiz yaşında
məcburən ailə qurması, ana olması və
şeirlər qələmə alması eynən onun tərcü-
meyi-halı ilə uyğundur. Amma müəllif
onun həyatındakı uğursuz hadisələri də
qələmə alır.

**Ayrı düşdü, Xasay xandan,
Övladların atasından.
İlk bəxti heç gətirmədi,
Tale üzünə gülmədi.
Zəmanənin buxovları
Qandallamış -----.**

Dərd gələndə nə etməlisən? Göz yaşla-
rina yox, şeirə, rəssamlığa meyl edir.

Ailə həyatında uğursuzluğa düşən olsa
da, o sarsılmaz - faytonla şəhəri gəzir, on
iki yaşlı Sübhana, onun xəstə anasına kö-
mək əlini uzadır, xalqla nəfəs alır.

Natəvan həyat eşqi ilə yaşayan, dərdi-
ni, kədərinə içində boğan bir xanım idi. O

özünü müstəqil qərar verirdi. Onun yoxsul ailə-
lədən olan Seyid Hüseynə ərə gətməsi də
özünün qərarıydı. Amma yenə də ailə mü-
naqişəsi başlayır. Böyük oğlu Mehdiqulu
bu nigəha zidd çıxır, Şuşanı tərk edir.

Natəvanın bir çox qəzəlləri onu şəxsi
həyatında baş verən sarsıntılarla bağlıdır
və Natella Nur poema boyu bu qəzəllərdən
de misallar gətirir. Məsələn:

**Zəmanə saldı əcəb möhnəti mələlə məni,
O mahrudan iraq verdi qəm zəbaə məni.**

**Tükəndi tabü təvan ey xudayi ləmyəzil
Ya tez bu canımı al, ya yetir vüsələ məni,**

**Vüsələ yetməyibən zarü Natəvan qaldım,
Edib fələk yənə həsrət o məhcəmələ məni.**

Bu qəzəli Natəvan Mehdiquluya - böyük
oğlunun onu tərk etməsinə həsr edib. Poe-
manın 5-ci hissəsində Natəvanın xeyrixah
əməllərindən söz açılır.

XIX əsrdə - Natəvanın yaşadığı dövrdə
Azərbaycanda - onun ayrı-ayrı bölgələrində
ədəbi məclislər fəaliyyət göstərdi. Şa-
maxıda "Beytüs-səfa", Gəncədə "Divani-
hikmət", Ordubadda "Əncüməni-şüəra",
Qubada "Gülüstən", Lənkəranda "Fövcül-
füsəha" ədəbi məclisləri ilə yanaşı Qara-
bağda "Məclisi-üns" və "Məclisi-fəramu-
şan" ədəbi məclisləri Azərbaycanda şeir-
sənətin inkişafında böyük rol oynayırdı.
Natəvan Qarabağda təşkil olunan hər iki
ədəbi məclisin yaradılmasının təşəbbüs-
çüsü və himayədarı idi. Poemada Natəva-
nı şairlər məclisində görürük, ona Natəvan
təxəllüsünü də elə bu məclislərdə şairlər
verir. "Burda təxəllüs verdilər, ona Natə-
van dedilər".

**Müəllif Xan qızı Natəvanın obrazını
bir neçə aspektdə canlandırır.**

11 fevral şəhidimiz Zeynalov Bəhruz Novruz oğlunun şəhadət günüdür.

Adalet.az xəbər verir ki, şəhidin doğmaları -yaxınları, vaxtilə tələbə yoldaşı olmuş kursant dostları, hazırda pilot zabitlər onu yad etmək üçün Binə qəsəbəsində yerləşən məzarını ziyarətə gəlibdilər.

Xatırladaq ki, 2013-cü il fevralın 11-i HHQ-yə məxsus helikopter düşüş tapşırığına əsasən Bakıdan havaya qalxır. Saat 10:30-da radarlardan itərək Şıxov çimərliyi istiqamətində qəzaya uğrayır.

Şəhidlər deyir ki, vertolyot Binə ticarət mərkəzinin üstündə dövrə vurur. Helikopteri idarə edən zabitlər -kapitan Əhmədov Yaşar Mail oğlu, baş leytenant Rüstəmov Rüstəm Gülhüseyn oğlu və leytenant Zeynalov Bəhruz Novruz oğlu yüksək peşəkər

təlimdə, tədrisdə çörək kəsdiyi, danışbı güldüyü əzizləri...Əllərində qərənfillər, əllərində "qardaş" dedikləri Bəhruza layiq əklillər...Tamam xanımın da, Novruz bəyin də, elə ora yığışmış qohum -əqrəbanın da üzünə sanki bir günəş doğdu.

Bilmirəm, bəlkə də hamısı hərbi pilot geyimində idi, ya hamısı gənc idi, ya hamısı son 12 ildə Tamam xanıma doğmalaşmışdı deyə... bilmirəm... Tamam xanım onları gören kimi ilk pıxılısı "Bəhruuz" oldu... Yəne ananın üzünə -gözünə baxdım. Bayaq sanki can verən, ümitsizliyə qapılan gözələrdə, kədərli simada çiçəklər açmağa başlayırdı.

Yox, səhv etmirdim...Zabit pilotların gelişi anaya oğlu Bəhruzun gelişi qədər sevinc gətirmişdi. Anladım bayaqki ümitsizliyin kədərini səbəbi-ni...İndi igid Bəhruz yetişirdi Bəh-

şə deyirdim ki, Bəhruz qardaşdı, Bəhruz qardaşdan da, dostdan da ötedi.

Uşaqlarımıza - kursantlara bu fikrimi deyərək təsadüfən Bəhruz bunu eşidirdisə,o dəqiqə deyirdi ki, "Ay Elsever, az tərifi, day bədi"... Elə bilirəm heç 12 il ötməyib, elə bilirəm, Bəhruzla dünən, srağagün ayrılışam.Onsuz da onunla olan xatirələrin heç birini unutmuram ki, hər gün xatırlayıram... Ona görə elə bilirəm dünən ayrılışmışıq, srağagün ayrılışmışıq... Bəhruz onu tanıyanların qəlbində hər zaman yaşayacaq...

Tamam ana söhbətə qoşulur: Allah sizi qorusun mənim balalarım... Allah üstünüzdə yar olsun... Bəlkə də bir ana olaraq çoxdan balama-haqqa qovuşardım. Amma sizin ehtiramınız, balama münasibətiniz məni ölməyə qoymadı. Bəhruz şəhid olanda leyte-

ruzun başdaşından gülümseyən göz- lərindən öpür, sonra "Fatihe" surəsi oxuyur, daha sonra gözünün yaşını əlinin arxası ilə silib gedir. Hər dəfə nəzarətçidən xahiş edirdim ki, yaxınlaş heç olmasa adını, soyadını soruş... Soruşmuşdu da... Amma , niyə- sə cavab ala bilməmişdi. Sonra day maraqlanmadı.

Həmin vaxt bir müddət Bəhruzun ən yaxın dostları - aprel döyüşlərində şəhid olan mayor Təbriz Musazadə, mayor Ürfan Vəlizadə, baş leytenant Bəkir İsmayılovun (2016-cı il Aprel döyüşlərinin şəhidləri) yas mərasimlərinə başımy qarışdı. Çalışdırdı on- ların valideynlərinə dəstək olaq. Təb- rizin yasında idik. Adamlar seyrəlmişdi. Birdən bir qadın Tamam xanıma yaxınlaşdı:"Xoş gəlmisiniz. Amma mən sizi heç tanıya bilmədim "- dedi. Özümüzü təqdim etdik. Qadın

**İsmayıl Tanrıverdi:
"14 ildir çoban itinə
"Qampr erməni iti" demək
xəstə təxəyyülün
məhsuludur"**

Bu gün ermənilər üçün özəl günlərdən biridir.

Adalet.az xəbər verir ki, 2011-ci ilin 10 fevralında dünyanın tanındığı çoban itini ermənilər "Qampr"ı erməni iti kimi təsdiqləyib.

Daha dəqiq , erməni dilindən tərcümədə "böyük və güclü" mənasını verən "qampr" 2011-ci ildə Beynəlxalq İtlər İttifaqının (IKU) reyestrində qeydə alınıb.

Ermənilər bildirdilər ki, Ermənistan- da vəhşi heyvanların (canavar) və digər cins itlərin cütləşməsindən əmələ gələn bu Qampr, ermənilərin minillikləri boyu yetişdirdiyi bir ümumi ad altında birləşmiş özəl bir cinsdir: "Qampr erməni dağlarının iti olub və erməni xalqının qürur mənbəyi olaraq qalır. 22 əsrdən çox Qərbi Ermənistan- da yaşayan yerli cinsdir, uzun müddət təcrid olunduğuna və müxtəlif iqlim şəraitinə, həmçinin kortabii melezləşməsinə görə, Qampr görünüşü və temperamenti ilə digər cinslərdən fərqlənir."

Elə həmin vaxt Ermənistan Kinoloji Birliyinin prezidenti Violeta Qabrielyan bildirdi ki, erməni Qamprı çox qədim tarixə malikdir və ordu üçün nəzərdə tutulub:" Qamprlar əsasən çoban, gözətçi, ov iti, döyüş iti, xilasedici kimi istifadə olunan işçi itlərdir və yorulmaz işçi olduqları üçün ailənin tam üzvləri hesab edilirdilər. Qampr qürurlu və müstəqil itdir. O, sevgini ifadə etməkdə təmkinlidir. Digər it cinsləri ilə müqayisədə həddindən artıq müstəqil görünə bilər. O, ağıllıdır, lakin yersiz göstərişlərə tabe olmaqda çətinlik çəkir".

Ermənilərin təxəyyül məhsulu olan Qamprla bağlı Bakı Dövlət Universitetinin Erməni Araşdırmaları və Təlim Mərkəzinin direktoru, ermənişünas İsmayıl Tanrıverdinin də fikirlərini bilmək maraqlı olardı deyib, onunla telefon əlaqəsi saxladıq.

İsmayıl müəllim əvvəl 22 əsr Ermənistan ərazisində yaşayan itin ermənilərlə heç bir əlaqəsi olmadığını vurğuladı və onların Qərbi Azərbaycana 1828-ci ilə Rusiya imperiyası tərəfindən köçürüldüyünü xatırladı: " Xəyal, fantaziya qurmaqda rəqibi olmayan ermənilər bütün dünyaya o cümlədən YUNESKO-ya bəyan ediblər ki, bu it erməni itidir və özü də QAMPR cinsidir. Təəssüf doğuran odur ki, rus saytları da uzun illərdi bu itləri erməni "qampr" kimi tanımaq üçün derindən- qabıqdan çıxır.

Halbuki, ermənilər tarixən böyük heyvan sürülərəne sahib olmadıqlarından, it seleksiyası onların maraq dairəsində deyildi. Böyük sürülər və onu qoruyan çoban itləri, yalnız maldar tayfalarda olub".

- Bəs bu itlər əslində kimlərə məxsus olub?

"Bu əsl çoban itləridir və ən çox Türkiyənin Anadolu bölgəsində və Ağbaba - Şöreyel Borçalı bölgələrində, həmçinin Azərbaycanın Qazax, Tovuz, Gədəbəy bölgələrində daha çox yayılıb. Cinsi isə -Doq, Mastiff və ya Samsun cinsi kimi tanınır- Ensiklopediyada bu haqda məlumat var.1970-80 ci illərdə ermənilər həmişə gəlib Ağbaba mahalından bu itlərdən almaq istəyirdilər. Soruşanda isə deyirdilər ki, it boğuşdurma yarışları üçün alırıq.

Hazırda Ermənistan- da bi itlərdən doğrudan da müxtəlif it yarışlarında, o cümlədən, it boğuşdurma yarışlarında çox istifadə edirlər. Maraqlısı odur ki, ermənilər həm də sərhədlərin qorun- masında rus açqarkaları evəzinə də bu itlərdən istifadə edirlər".

Qeyd edək ki, ermənilər qurduqları fantaziya-ya o qədər inanırlar ki, hətta 2018-ci ildə Yerevanın girişində itə -Qampra heykəl qoyublar.

Səma qartalları ilə Şəhid Bəhruzun görüşü

lıq nümayiş etdirərək helikopterin insan olan yerə düşməməsi üçün dənizə doğru hərəkət edirlər.

Onlar daha neçə ananın gözünün yaşlı qalmağına imkan vermirlər. Minlərlə insanın həyatını ölümün pəncəsindən xilas edərək özlərinin həyatını qurban verirlər. Beləliklə, Rüstəm də, Yaşar da, Bəhruz da öz müqəddəs missiyalarını uğurla başa vururlar.Hər üçü helikopterlə birgə dənizin qoynunda gözəndən itirlər.

Qəzadan dərhal sonra həlak olan şəxslərin axtarışına başlanılır. Bu məqsədlə Hərbi Dəniz Qüvvələri və FHN-in gəmi və katerləri, helikopte- rlər cəlb olunur. Axtarışa 6 gəmi cəlb edilir. Axtarış tədbirləri nəticəsində Rüstəm Rüstəmov və Bəhruz Zeynalovun cansız bədənləri sudan çıxarılır. Saat 15-də Xəzər dənizində düşən "Mİ-17"-i helikopteri və kapitan Yaşar Əhmədovun da cansız bədənini dəniz- din dibindən çıxarırlar.

Şəhidin anası Tamam xanım, atası Novruz həkim məzarlığa ayaq basanda əvvəl Bəhruzun mermərdən olan başdaşına, sonra nigaran-nigaran ətrafına baxdı. Ana sanki elə bil indiçə anladı ki, oğlu bax elə bu gün, bu dəqiqə onları terk edib. Acı göz yaşları ilə qara merməri qucaqlayıb, asta-asta igidinə həsrətini, nisgilini, kədərini pıçıldamağa, sonra isə onu oxşamağa, əzizləməyə başladı.

Qohumlar, tanışlar, bu ailəni, bu şəhidi tanıyanlar nə Tamam xanımın ağsına, nə də Novruz həkimin göz- lərindən sakitcə süzülən göz yaşlarına laqəyd qala bilmədi. Sükutu pozan hiçqırtı, göz yaşları, qüssə...

Hətta şəhidin qardaşı Elgiz bu anda ata-anasını ovutmaqda çətinlik çəkdi. Nə qədər təmkinli olmağa çalışsada mənzərə qarşısında o da göz yaşını gizlədə, sıxıb saxlaya bilmədi.

Şəhidin dayısı Hacı Şikar avazla "Quran" oxumağa başlayanda, sakit bir ortam yarandı. Səsi çox kədərli-ydi...Ana da ağsını, bayatısını dayandırsa da, sızılıta asta səsini durdura bilmirdi.

Onu sakitləşdirmək üçün yaxınlaşdım, məzarın üzərindən qaldırdım. İndiyənə qədər göz- lərində görmədiyim ağır bir yük vardı. Sanki onu ümitsizlik ağuşuna almış, qol-qanadı yanına düşmüşdü. Bunu təmkinli, sarsılmaz bildiyim Tamam xanımda ilk dəfə idi ki, göürdüm.

Hacı Şikar duasına ara verməsi ilə yalan olmasın "bir batalyon" pilo- tutn məzarlığa girişi bir anda baş ver- di. Sanki göy üzündən qartallar yerə enmişdi. Bəhruzun pilot dostları, kur- sant yoldaşları, uzun illər bir yerde -

mam ananı, Novruz atanı ziyarətə 100-ə yaxın Bəhruz, 100-ə yaxın igid oğul gəlmişdi.

Ata hamıya "balalarım xoş gəlmisiniz" -deməsi də yaqın ki, unudul- mayacaq Bəhruzun bax elə bu igidlə- rin ürəyində əbədi maskən salmasına inamından irəli gəlirdi.

Çünki Bəhruzu ziyarətə gələn hər kəsin yaddaşında, qəlbindədir Bəh- ruz...Kursant yoldaşı , hazırda zabit rütbəsində olan Ülvi Bəhruzun mehri- banlığından, dostluğa verdiyi önəm- dən, dost yolunda təhsilini, canını ris- qə qoymasından danışıq. Xatirələr bir-birini əvəz edir. Hamı nəfəsini içi- nə çəkib, Bəhruzun dostları, yoldaşla- rı üçün etdiyi fədakarlığı gah kədərle, gah da gülümseyərək dinləyir.

Kursant yoldaşı, indi isə zabit olan Elsever isə söhbətinə elə gülümseyə- rək başlayır ki, sanki bu dəqiqə Bəh- ruz kənardan yenə deyəcək ki, "Ay Elsever, az tərifi, day bədi".

Elsever deyir ki, bir dəfə bərk xəst- tələnmişdim:"Bəhruz halımın yaxşı olmadığını görüb yanımdan ayrıldı. Novruz əmi həkimdir axı... Bəhruz tez-tez atasını zəng edib, mənim və- ziyətini deyir, hansı iyne, dərmanın effektiv olduğunu soruşurdu.

Novruz əmi telefon vasitəsilə və- ziyətimin necə olduğunu dəqiqləş- dirdiyi üçün xeyli iynə-dərman adı yazdı. Bəhruz onları aptekdən alıb, müalicəmə başladı.İynə vurdurmaq- dan xoşum gəlmir deyə, hər dəfə bir bəhanə tapıb əlinde ineksiya başımın üstünü kəsdirən Bəhruzdan qurtul- maq üçün bir bəhanə uydurur- dum:"Bəhruz "həkim", sən axırda məni öldürəssən".

- Ə ölmezsən , çön...

...İnanırsınız ən azi o azarla 15-20 gün yerimdən qalxa bilməyəcəkdim. Bəhruzun bir qardaş təəssübkeşliyi ilə 5 günə tər-təmiz sağaldım. Həmi-

nant idi. Bir neçə il əvvəl siz kursan- lara mayor rütbəsi verildi.

Həmin gün sizə görə, çox sevindim, sizlənlə həmişə qürur duymuşam. Elə bilirəm bütün pilotlar Bəhruzun doğma qardaşdı, hamısı mənim öz balamdı. Buna görə sevindim. Amma göz yaşları da sözüme baxmadı... Bəhruzum sıradan qaldı, balam mayor ola bilmədi...Bilirsiniz mənim göz yaşımı bu balalar necə sildi?

Bu ağıllı, dərrakəli əziz balalarım, hərbi rütbə aldıqca, yüksəldikcə, gedib Bəhruzu(qəbir deməyə dili gəl- mir) ziyarət edirlər. Ona aid olan sim- volik paqonları qəbri üstünə gətirmə- yi unutmurlar. Onlara mayor rütbəsi verilən gün də qəbir üstə gəlmiş, bu dəfə də "mayor" paqonlarını məzarın üstünə qoyub getmişdilər. Onda anladım ki, onlar da mənim kimi ölümü Bəhruza yaraşdırmır, onu sağ kimi qəbul edir, leytenant qalmağıni qə-ullanmırlar...Mən belə balalara "mən ananız sizə qurban!" deməyim, nə deyim?!

Novruz həkim, illər əvvəl mənə müsahibəsində danışdığı bir xatirəni yenidən xatırladı: Novruz həkim oğlu haqqında daha bir maraqlı söhbətə başladı:

"Bilirsiniz, köçkünlük səbəbilə yerimiz-yurdumuz işğal olunmuşdu deyə Bəhruzu burda- Binə qəbristanlığına torpağa verdik. Hətta gec-gec gələcəyimiz təqdirdə ora nəzarət etməyi, ağaclara su tökməyi, ara-bir qəbri və qəbri əhatəyə alan dəmir məhəccərləri silib təmizləmək uçun birindən xahiş etdik.

Hər dəfə biz qəbri ziyarət etməyə gedəndə həmin nəzarətçi bizə danışdı ki, Bəhruzun qəbri üstünə tez- tez bir kapitan, yanında da yaşlı bir qadın gəlir. Məhəccərdən içəri keç- məmişdən əvvəl ayaqqabılarını çöldə soyunur... Ayaqyalın gəlib əvvəl Bəh-

Bəhruzun adını eşidən kimi Tamam xanıma qucaqlayaraq ucadan ağla- mağa başladı, ağlaya-ağlaya: "Təbri- zin xalasıyam. Mənim evim Binədədi, düz qəbiristanlığın yanında.

Elə olmayıb ki, Təbriz bizə qonaq gələ, amma dostu Bəhruzu unuda. Mütləq gedib onu ziyarət edirdik. Təbriz Bəhruzdan o qədər xoş xatirə- lər danışmışdı ki, elə bilirdim Bəhruz da doğmamdı. Sonra vəziyyət pisləş- di..." Qadın bunu deyib yenidən hön- kürməyə başladı.

Xatirələr bitib- tükənməyən yega- nə sərvətdir -deyirlər.

Məzarlıqdan çıxdıqdan sonra Bəh- ruzun dili ilə desək, uşaqlarla söhbə- timizi davamını Binədəki mərasim evlərinin birində davam etdirdik. Ha- cı Şikar hədislərdən sitat götürür:

"Həzrət Mühəmməd Peyğəmbər (s): buyurur: "Bəndənin nail ola bil- cəyi bütün yaxşılıqlardan (savablar- dan) daha üstün bir yaxşılıq var. Ən böyük yaxşılıq isə budur ki, insan Allah yolunda savaşıb şəhid olsun. Bundan üstün bir savab ola bilməz"

"Şəhidin qanının ilk damlası axıdıl- anda borcdan başqa bütün günahları silinər". "Cənnətə daxil olan heç kəs, hətta bütün dünyanın nemətləri ona verilə belə, cənnətdən çıxıb bir daha bu dünyaya qayıtmaq istəməz. Yalnız şəhid Allahdan o qədər mükafat görər ki, (bunların əvəzini vermək üçün) 10 dəfə dünyaya qayıdıb şəhid olmağı arzu edər".

"Öz ailəsini zülmədən qoruyaraq öldürülən şəxs şəhiddir".

Hacının sonuncu hədisi yenə Bəh- ruzun gül camalını xəyalıma gətirir: "Axı, sən ailənin yox, tanımadığın in- sanlar uğrunda şəhid oldun! Deməli, sənin yerin- məkanın 7 cənnət qatın- da bərqərdardır..."

Qeyd edək ki, qəhrəmanımız Bəh- ruz Zeynalov 9 may1989-cu ildə Ağ- dam rayonunda anadan olub. Uşaqlıq dövrü muharibə illərinə təsadüf edib. Azərbaycan Ali Hərbi Təyyarəçilik Məktəbinə daxil olanda ürəyində bö- yük arzuları olub.

Həyatı 2013-cü ildə yarıda kəsil- məsəydi, bəlkə də qardaş bildiyi Təb- riz, Ürfan, Bəkir kimi döyüş əməli- yatında iştirak edər, yurdunun azadlı- ğı uğrunda - Vətən müharibəsində qartala dönərdi. Amma alın yazısı be- lə oldu. O da, Yaşar da, Rüstəm də 2013-cü ildə minlərlə insanın həyatı uğrunda özlərini elə Bakı səmasında qurban verdilər.

Bütün şəhidlərimizin ruhu qar- şısında baş əyirəm!

Əntiqə Rəşid

Ə.Rəşid

... "Mesxet türkləri"-qədim türk ulusuna sonradan verilmiş qondarma ad. Son illərdə "türk mesxetlər", "Məhsəti türkləri", "türk Məhsəti" kimi uydurma ifadələrə də tez-tez rast gəlinir. Burada məqsəd, bu qədim tarixə malik türklərin yaşayış yerinin adı ilə çəkilməsi onları süni yolla gürcüləşdirmək məqsədindən irəli gəlir. Fikrimizcə, qədim Axisqa paşalığından (daha əski ada görə isə, Çildir bəylərbəyliyindən) çıxmış bu türk elinin coğrafi-tarixi yurdunun adına uyğun olaraq, Çildir türkləri və ya daha dəqiq olsun deyə, Axisqa türkləri ifadələrini işlətmək daha doğrudur.

Axisqa türkləri 1944-cü ildə amansız imperiya siyasəti qurbanı olmuş, doğma vətəninə uzaq, soyuq, sərt yerlərə sürgün edilərək bütün insani hüquqlardan məhrum edilmişlər.

Axisqa türkü

Məlum Fərqanə hadisələrindən dərhal sonra onlar Gürcüstana, dədə-babalarının Vətəninə, doğma torpağa qaçmaq istəmişlər. Amma Gürcüstan hökuməti kağız üzərində buna razılıq versə də, əslində onları gələcəkdə gürcüləşdirmək məqsədi ilə məcburu surətdə gürcü soyadlarını götürməyə məcbur etmişlər. Və geriye qayıdub öz (artıq xeyli köhnəlmiş) evlərini satın almaq istəyəndə, Gürcüstanda onlardan bir ev üçün az qala bir kəndin qiymətini istənilmişdir...

Şaxmanov Alimcan Alişan oğlu (Axisqa türkü) 1953-cü ildə Özbəkistanın Əkdijan vilayətinin Nainava kəndində anadan olub. Nəsil-nəcavəti 1944-cü ilin noyabrında Stalinin təkidi ilə Gürcüstanın Ədişon rayonunun Varxan kəndindən ora sürgün olanlardır. Alimcanın ailəsi 1958-ci ildə, yəni onun cəmi 5 yaşında könüllü Azərbaycana köçür. Onlar Saatlı rayonunun Varxan kəndində məskunlaşmışlar. 1968-ci ildə isə burada bir neçə ailə Beyləqan rayonunun Baharabad qəsəbəsinə köçür. Alimcandan bu sonuncu köçün səbəbini soruşanda zarafatla cavab verdi ki, məqsəd Ulu Vətənə, Mehsetiyə bir az da yaxınlaşmaq idi. Bunu deyəndə o, bir az da gülümsədi, gözələrinin dərinliyində isə açıq seçilən Vətən, Torpaq nisgili, dərini görmək olardı...

Alimcan cəmi 8 sinif bitirib və ordu sıralarında ölüb. Ailələri böyük olduğuna görə, ona ali məktəb bitirmək nəsb olmaıy. Amma buna baxmayaraq o, bir çox ali təhsilli mühəndisən savadlı və bilikli olmaqla bərabər, dünyagörüşlü, təcürbəli, istedadlı və ilahı vergisi ilə ətə olunan şəxslərdəndir. Onun gəndən, qandan gələn çox güclü istedadı var. Onun atası sadə peşə adamı, sürücü olub. Alim (Deyir ki, can şəkilçisini özbəklər qoyub adına, Azərbaycanda sadəcə olaraq Alim adı ilə tanınır) O, gözünü açandan hər yerdə maşın, traktor görür. Və texnikaya olan həvəsi qanundan, genindən irəli gəlir. Adı Alim kimi, öz də əsl alimdir. Bu sahədə heç bir təhsilli olmasa da, bilik və bacarığı sayəsində hələ ordura olarkən hərbi hissədə rus məhsulu olan generatorlara qulluq edib. Hissədə generatorlara idarə və təmir olunmasında böyük əməyi olub. Odur ki, ordudan tərxis olunanda rütbəli zabıtlar deyiblər ki, Alim bizi hissədə alimsiz qoydu, getdi...

Torpağa qırılmaz tellərlə bağlı olan axisqalılar olduqca əməksevər, zəhmətkeş, torpağın başına pərvanətek fırlanan, ona and içən insanlardır.

Axisqa türklərində Vətən məfhumu, Vətənin coğrafi mənzərəsi, ona yurd obrazı xüsusilə müqəddəs və rəmzi, ən əsas mənəvi anlamdır. Sürgün illərində, qürbətə Vətən sözü, Vətənin coğrafiyası ilə bağlı örnəklər ən ülvə və dərin hisslərdə bağlanmış, türkləri bir xalq kimi qoruyan, yaşadan, gələcəyə yönəldən ideala çevrilmişdir.

Hər bir türk adamı danışığıda doğma yerlərin adlarını dəqiqləşdirmir-Vətən deyir, -Doğma yurdu nəzərə gətirmək is-

təyindən doğan bu kövrək hislər nə qədər mifik qədimliyə gedib çıxır!

-Demək olar ki, hər bir türk çocuğu nəğmə ilə çevrilmiş, o yerlərin -Azqur, Adıgün, Axisqa, Varxan, Abastuban, Axıləkək, Zediban, Dersel, eləcə də onlara qardaş olan Ağbaba, Göyçə, Ağbulaq, Borçalı Başkeçid, Qarayazı, Qaraçöp, Batum, Qars, Ərdəhan, Bayarid, Ərzurum obalarının doğmalığını, nadir təbiətin gözəlliyini bütün ruhuyla hiss edir...

Əzablı, məşəqqətli ömür yolu keçən Alim çox müdrik, aqıl, xeyirxah və təvazökar bir insandır. Böyük ustadır. Elin, camaatın verdiyi usta adını şərəf və ləyaqətlə daşıyan Alim əsl insanlıq rəmzidir. Həminin (bütün ölkənin) tanıdığı, hörmət etdiyi Alim usta texnikanı dərinlən bilir, çoxlu səmərəşdirici təklifin müəllifidir. İmkanı daxilində həmişə ərafda insanlarnın imdadına yetir, kömək əlini uzadır. Alim

deyir ki, bir texnika növünü, generatoru, mühərriki metal qəbulu yerində görəndə üreyim parça-parça olur. Burada belə texnikanı qaynaqçılar doğrayanda elə bil mənim üreyimi, sinəmi doğrayırlar. Alim dəmirqəbulu məntəqələri ilə muntəzəm əlaqə saxlayır, belə texnika olanda alıb təmir edir, işlək hala gətirir və ehtiyacı olanlara ucuz qiymətə verir.

Alim usta "Mersedes" generator mühərriki (işiq verən) təkmilləşdirib. On dəqiqədə tapançası 29 dəfə atan bu mühərrikin üzərində su nasosu yerləşdirib və ona xizək bağlayıb. Belə təkmilləşmədən sonra "Mersedes" səmərəli işləyir, sutkada 4-5 hektar sahəni suvara bilir. İndiki qlobal istiləşmə zamanı aydındır ki, su quraqlığı baş verir. Və belə olan zaman Alim ustanın fermerlərə yaxından köməyi dəyir, onun bilik və bacarığı sayəsində adamlar təsərrüfatla yaxından məşğul ola bilərlər.

Alim Şaxmanov Beyləqan, Ağcabədi, Bərdə rayonlarının ərazilərində 100-ə qədər su nasosuna xidmət edir. Ağcabədinin Qaradolaq, Beyləqanın Kəbirli kəndində 20-dən artıq su quyusuna nasos quraşdırıb və onlara texniki qulluq göstərir. Buradakı çoxsaylı Şadlıq evlərinə, o cümlədən "Səmaye", "Yegane", "Nigar", "Vesteliya" kimi şadlıq evlərində, eləcə də Gənçədə, Siyəzəndə və Bakının bir çox kəndlərində fəaliyyət göstərən Quşçuluq Komplekslərində quraşdırılan generatorlar Usta Alimin əl işləridir.

Gədəbəyin Mistilli kəndində çay üzərində dəmirdən çarx düzəldib, çaydan işiq alır. Bu işiq Gədəbəydeki Turşsu istirahət mərkəzinə verilir.

Alimin 5 övladı olub. 2 oğlu, 3 qızı. Oğlu Şamil hərbiçi olub, orduda həlak olub. Oğlu Şahin də orduda xidmət edərək xəstəliyə tutulub, dünyasını dəyişib. Hazırda Alim Şaxmanov oğullarının ailələrinə, nəvələri Kamil, Şehriyar, Alişana himayədarlıq edir, onların qaçqınsız və firavan yaşamaları üçün əsl türk kişisi kimi əlindən gələni əsirgəmir.

.... Axisqa geniş yayılmış folklor nümunəsindən biri:

**Qəhvə qoydum bişmağa,
Aç qapağın taşmağa,
Ağlama kömür gözlüm,
Az qaldı kovuşmağa.**

Axisqa mahalı ulu dağlar, sıx meşələr, dərin dərələr, bərəkətli vadilər, obalar diyarıdır. Bu qədim mahal kiçik Qafqazın iki dağ silsiləsinə-Mesxet və Cavaxet sıra dağlarına sığır. Uzunluğu 150 km-ə çatan, orta yüksəkliyi 2850 metr olan Mesxet (və ya Acar-Axisqa) dağları yuxarı Kür, Posxov, Çorox çayları hövzəsi boyunca uzanır. Cavaxet silsiləsi isə (uzunluğu 50 km, yüksəkliyi 3300 metrə qədər) qərbdə Mesxetə, şərqdə Borçalı çökəyinə söykənir. Bu başı qarlı dağlar "yaşıl meşələri", "mor mənəmşəli" yaylaları, "zarxof puvarları", büllür buzxanaları, mamırlı qayaları ilə məşhurdur.

Qafqaz təbiətinə uyğun olaraq, Axisqa mahalının da iqlimi şaquli istiqamətində, yəni yuxarı qalxdıqca dəyişir, sərtləşir. Dağ aləminin yaşayış üçün çətinliyi, iqlimin sərtliyi türklərin xarakterini də müəyyənləşdirmiş, onlara əsl kəndli dəyanəti

və inamı, müstəqillik, sülhsevərlik aşılanmışdır. Axisqa türklərinin təbii müdrikliyi, təklinli qüruru, mərdliyi, ləyaqəti, qonaqpərvərliyi əsl dağlı xarakterinin təməl daşlarıdır.

... Alim usta mənəvi dəyərlərə qiymət və hörmət edən insanlardandır. Birçə misal çəkək. Bu yaxınlarda rayon rəhbəri ilə geniş görüş zamanı hamı nə isə tələb edir, rəhbərliyi rahat buraxmır, hərə bir şey istəyirdi. Alim isə susur, deyirlərə qulaq asırdı. Rayon rəhbəri geniş əhatə dairəsində olan, həyatın hər bir sınağında alınacaq, üzəgə çıxan müdrik Alimə müraciətlə soruşur ki, hamı danışır, nə isə istəyir. Sən niyə susursan? 71 yaşlı Alim usta xəfifcə gülümsəyib, burada qəsəbədə (kəndlərindən) mənədən böyük iki şəxs oturub. Mən onlar olan yerdə, böyüklərin yanında nə deyə bilərəm, deyə cavab verir...

Hal-hazırda işğaldan azad olunan Ağdam şəhərində, Ağdam-Əsgəran ərazisində yaxından iştirak edən Alim usta "Altay" traktorlarının mühərriklərinə generator quraşdırıb lafetin üstünə qoyaraq, tikintilərin işiqlanması təmin edir və qaynaqçılar onun köməyi ilə rahat, sərbəst işləyə bilərlər.

... Alim usta geniş, fenomen biliyi ilə çox işlər görə bilər. Layihələrdə yaxından iştirak edə bilər. Əlbəttə, buna müvafiq şərait yaradılsa Alim usta ölkə üçün, adamlar üçün daha faydalı və mükəmməl işlər görə bilər. Yaxşı olardı ki, Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyi bu böyük insana qayğı, diqqət göstərə, onun geniş və hərtərəfli bilik, istedad və bacarığında istifadə edə. İnanırıq ki, belə olan zaman hər iki tərəf qazanmış olar.

... Aydınır ki, Axisqanın coğrafi sərhədləri yalnız təbii sınırlar deyil, ilk növbədə mədəni əhatə və əlaqələr deməkdir. Axisqanın sərhədləri elədir ki, bu əl Anadolu və Qafqaz mədəniyyətlərinin xüsusiyyətlərini özündə cəmləşdirmiş və ətraf mühitdən də qidalanmışdır. Buna görə də doğma coğrafi mühitsiz Axisqa türkləri özünəməxsus etnoqrafik qrup kimi tarixdən silinə bilər.

... Axisqa türklərinin qeriblik ovqatını, dərini, iç ağrısını, ümid və arzularını el sənəti gözəl ifadə edir. Çox istedadlı müğənni Müdirinin türkülərindən birində belə oxunur:

**Nerde kaldı o Zediban dərəsi?
Eşidilməz suların şərşərəsi
Yeşil, gözəl Azqurumun meşəsi,
Gəl dönəlim o yerlərə, arkadaş!...**

P.S. Yazıda Asif Hacıllının "Qəribəm bu Vətəndə" kitabından istifadə edilmişdir. Axisqa türkləri haqqında bu kitabda ətraflı və geniş məlumatlar və rən müəllifə təşəkkürümüzü bildiririk.

Adil Misirli,
Qarabağ üzrə bölgə müxbiri

İbrahim İlyaslı:

"Onu görəndə öz gəncliyimi xatırladım"

Onun təbi ilə desək, bütün nakam sevgilər bir-birlərinə "necəsən" deyir. Yaxud da "zalım" bəxti gətirməyən səyahdır. O, həm də gənclərin dostudur.

Müsaibim Əli Kərim adına Sumqayıt şəhər Poeziya Evi-nin direktoru şair İbrahim İlyaslıdır.

- İbrahim müəllim, "zalım" necədir?

- "Zalım" hər zamankı kimi gözəl və zalımdır...

- Həmişə səfərə zalım üçün çıxırsınız?

- Maraqlıdır ki, "Zalım"ın şeiri indi daha çox səfərlərə çıxır... Əvvəlcə Türkiyədə Osmanlı türkcəsində çap olunmuş, sonra rus dilində. Daha sonra isə kazaxçaya, özbəkçəyə, qırğızcaya çevrildi... İndi hamı "Necəsən" deyir... Daha mən susmuşam. Hə, bir də aşıqlar oxuyurlar.

- Yaradıcılığınızda sevgi şeirlərinin hansı "zalım" dərsləri verdi?

- "Zalım"lar dərslər verir, dərslər almazlar ki...

Məsələn belə deyək:

***Belə ovsunlayan olmayıb məni,
Şehir qızı şehir, sirr qızı sirsən.
Öyrətmən yaradıb yaranan səni,
Bəşərə gözəllik dərsləri verirsen.***

- Kimləri oxuyanda öz gəncliyinizi xatırlayırsınız?

- Taleh Mansuru, Emin Pirini, İntiqam Yaşarı...

- Hansı daha çox bənzərinizdir?

- Talehin həm özü, həm davranışı, həm də şeirləri mənim gəncliyimə çox bənzəyir... İlk dəfə onu danışan görəndə elə bildim eyni ilə özümə... Gəncliyimi xatırladım. O, mənim gəncliyimdir. Emin isə körpəliyimdən gözümün qabağında böyüyüb, şeirləri ilə birlikdə

- Həsər etdiyiniz şeirlər olub?

- Mənim ünvanızsız şeirim yoxdur. İthaf nəzərdə tutursunuzsa onlar da var...

- İthaf şeirləriniz yaman çox olub, bəy..

- İndiyəcən yazdığlərimın 10 faizini təşkil edir... Bir də ki, ithaf şeirlərinə yuxarıdan aşağı baxmaq lazım deyil mənə. Bəzən ithaf, sadəcə, kimsə üz tutub dərini deməkdən qaynaqlanır. Əsas məndir.

- Ədəbi tənqid bir şair kimi rəzisinizmi?

- Ədəbi tənqid məni maraqlandırmadı, üçün onun mənim ondan razı və ya nazarı olmağım heç nəyi dəyişməyəcəyini düşünürəm. Onların öz peşələri var. Allah işlərini avand, qazanclarını da bol eylesin! Zəhmət çəkirlər, iş görürlər...

- Gənclərin indiki şeirləri sizi qane edir? Dinlədiklərinizdən...

- Qane edənlər də var, etməyənlər də var... Ədəbi gəncliyin sıralarında çox istedadlı şairlərimiz, nasirlərimiz var...

- Yazıçılar Birliyi kifayət qədər öz işlərini icra edirlər?

- Kifayət qədər yox, bacardıqları qədər icra edirlər. Bir qurumdan bacardığında, mümkünəndən artıq istəmək olmaz.

- Sizcə bacardıqları bu qədərdir?

- Bəli. Artıq "güc"ləri olsaydı bizim iradlarımızdan əvvəl addım atardılar.

- İbrahim müəllim, ədəbiyyatda nələri görmək istəyirdiniz?

- İstərdim ki, yazıçılarımızın, şairlərimizin dünya arenasına çıxacaq əsərləri olsun. Ölkənin hüduklarından kənarda bizim ədəbiyyat da tanınsin, oxunsun, sevilsin.

- Bu arzularını gerçəkləşdirəcək gənclərimiz varmı?

- Gənclərimizin belə bir potensialı var. Əgər bu potensialı ədəbiyyata çevirsələr, əlbəttə olar. Təəssüf ki, bizdə hələ ki, dünya ədəbiyyatının təsirində qalmaq var, dünya ədəbiyyatına təsir etmək yoxdu. Yalnız kosmopolit olmaqla dünyəvi olmaq mümkün deyil. Biz dünyaya milli olaraq maraqlıyıq. Dünya ədəbiyyatı korifeylərinin hamısı ilk növbədə mənsub olduğu milləti və doğulduğu coğrafiyanı yazıb və yazır.

- Fikrinizcə dünya ədəbiyyatı gəncləri inkişafdan gəri edir?

- Xeyr. Mütaliə heç kimə gerilik verməz. Sadəcə düşünmək lazımdır ki, mütaliə yalnız mütaliə üçündür, vəsalam! Bu anda yazıçı da sıradan bir oxucu qismində olur. Daha ordan nələrisə ədəbi yaradıcılığı üçün əxz etmək üçün yox.

- Müasir gənclik sizcə dünya ədəbiyyatını yamsılayır?

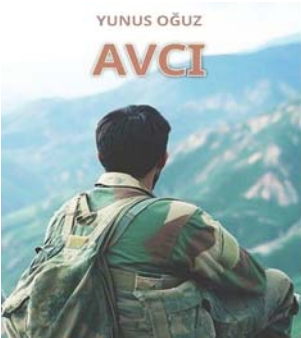
- Mən bütünlükdə ədəbi gəncliyimizin ünvanına belə bir yanlış ifadə işlətmərəm. Amma bu cür hallar da istisna deyil...

Əntiqə Kərimzadə

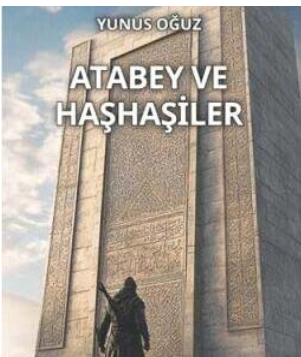

**Yunus Oğuzun
65 illik yubileyinə
Türkiyədən "Avcı"
və "Atabey və
Haşhaşilər"
hədiyyəsi**

Azərbaycanın görkəmli yazıçısı və publisisti Yunus Oğuzun 65 illik yubileyi münasibətilə Türkiyənin İLESAM nəşriyyatı müəllifin iki romanını - "Ovçu" ("Avcı") və "Atabey və Xaşxaşilər" ("Atabey və Haşhaşilər")i Türkiyə türkcəsində çap edib.

Kitablar türk oxucusuna böyük məhəbbətlə təqdim olunub və qeyd edilib ki, türk tarixçiliyinə və ədəbi düşüncəsinə özünəməxsus baxış gətirən Yunus Oğuz tarixi roman janrında yeni üslubu ilə seçilir. Onun qələmə aldığı əsərlər təkcə tarixi hadisələri əks etdirmir,

həm də keçmiş günümüzün realitələri ilə vəhdətdə təqdim edir. "Ovçu" romanı ("Avcı") Ermənistan-Azərbaycan münasibətilə fonunda real qəhrəmanların həyat hekayələrinə əsaslanır. Əsər Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Murad Mirzəyevin və digər şəhidlərin xatirəsinə həsr olunub. Roman da oxucu üç fərqli dövrdə yaşamış üç Murad obrazı ilə tanış olur. Müəllif onların talelərini ustalıqla birləşdirərək oxucunu tarixin dərinliklərinə aparır.

"Atabeylər və Xaşxaşilər" romanı ("Atabey və Haşhaşilər") isə Səlcuqlar dövründə Atabeylik institutunun formalaşmasını və həmin dövrün ən sirli təşkilatlarından biri olan Xaşxaşilərin fəaliyyətini təsvir edir. Əsərdə Melikşahdan sonra Səlcuq dövlətində baş verən siyasi çəkişmələr, Bağdad xəlifəsinin saray oyunları və Türk sultanlarına qarşı yönəlmiş sui-qəsdlər geniş işıqlandırılır. Kitab həmçinin Azərbaycan Atabeylərinin tarixinə də toxunaraq bu dövrdə işıq salır.

Hər iki əsər tarixi roman janrında yazılmış və oxuculara həm keçmişə öyrənmək, həm də bədii zövq almaq imkanı yaradır. Yunus Oğuzun yubileyinə həsr olunmuş bu nəşrlər Azərbaycan ədəbiyyatının Türkiyədə daha geniş auditoriyaya çatdırılmasına töhfə verəcək.

Nurəngiz Günün poeziyası barədə düşüncələrim

Esse

*Salam sizə, dərin-dərin deryalar!
Salam sizə, yalnız, yalnız qayalar!
Salam olsun, salam!
Bir də sizlərə -
Salam olsun, Təbrizli əzizlərə!
Salam olsun, ulduzlara, atəşə!
Salam olsun, bir də çörəyə, gülə, Günəşə!..*

Nurəngiz Günün poeziyasında Günəş obrazı müəllifin duyğularının əks-sədasıdır. "Mənə yaman soyuqdur, Günəş" şeirində şair mövcud məkana sığışmır, axı, bu Yer hamı üçün deyil! Bu Yer hamı üçün Ana olmur! Şair fəhmlə bu hissi duyur və Günəşə gileylenir, özünü təqdim edir:

*Günəş!.. Mənə soyuqdur
Axı mən qütbə gedən tək gəminin
məzlum mənzərəsinə dözümsüz oluram.
Axı üşüyürəm mən hərdən*

*azad qanad yoluna atəş açan
zalım ovu üzündən.
... Günəşim! Tez-tez rüyalarım dasan!
Bir dəfə də xəyalımda
səninlə öpüşəndə,
qucaqlaşmışdım:
Məhvəşim! Atəşim! Sahib dur!..
Məşum toxunur hər şey.
Çək məni, apar məni.
Apar, apar!..
Yerdə mənə yaman soyuqdur, Günəş!*

Bu hissi Nurəngiz Gün digər şairlərdən fərqli duyumda anadangəlmə ap-riopluq keyfiyyətlərlə seçilir (bu, şairin poeziyasına xas əlamətdir): Təfəkkür, Seyretmə və Hissetmə. Alman filosofu İ.Kanta (1724-1804) görə, poetik şüur poeziyanı, əyani seyretmə plastik sənətlə duyma musiqini meydana gətirir.

Bu "triada" ("üçlük") istedadlı şairin yaradıcılığına xasdır. Mən bu qənaətə bir neçə il əvvəl Nurəngiz xanım haqqında yazdığım və "525-ci qəzet"də çap etdirdiyim məqaləmdə gəlmişdim. Nurəngiz Günün oxucuları zövqlü və tələbkar olduğu üçün vassallıqdan intellektuallığa, emosionalıqdan estetikliyəcən yol gəlmişdir, fikrin Söze çevrilmiş maddiyyat çəkisində şeirin bərkəliyini tapmışdır. Bu baxım-dan şairin oxucuları cəsarətli, zövq almaqda dəyməduşərdir, eleqantdır, necə ki şair Nurəngizin şəxsiyyəti kimi poeziyası da belə bir bədii sərvətə malikdir. Necə ki, mövcud Dünya onun üreyinə sığışmır:

*Mən gedirəm axar suya deyəm ki,
Mənim sadiq yarım ol.
Al məni də qoynuna
apar get,*

- deyən şair əbəs yerə üzünü axar çaya tutmur, axı su paklıqdır, təmizlikdir, "Mən burda da rıxıram, ögey kimiəm, apar məni uzaqdakı məcrana, ört üstümü, çınqıl mərcanlarla" pıçıldayır. Bu rica Nurəngiz Günün azadsevərliyidir. O, həyatı dərindən severdir, Dünyanın, yuxarıda vurğuladığım kimi, ziddiyyətlərinə yer gələndə dözümsüzdür, amma ümitsiz deyildir.

*Apar get, ən dərin derya çana
O sözü də... pıçıldadı sən ona.
De ki, asimanla aranızda qalacaq.
Mənim sənə sonuncu dediklərim.*

*Apar get...
Apar, apar,
Yadlardan yorulmuşam, aşıyan ol,
Sərinlik istəyir can...
Apar, məni də apar,
Daha könül qəhr edir.
Apar, apar!
Axar çay...*

"Biz ki, qu quşlarıydıq" şeir mənə çox uzaqlara apardı - ovçuluq illərimə. Qu quşları digər uçarlardan fərqli olaraq ovçunu - insanı görəndə belə, qorxmur, çəkinmir, iri qanadlarını şappıldada-şappıldada havanı yarıb və uzaqlara uçur. Şairin özünü qu quşlara bənzətməsi bu cəhətdən təsadüfi deyil:

*Bizim öz mahnımız vardı,
Sədasına üföqlər oyanardı...
Biz vardıq. Biz asimandaydıq,
Biz buludları yaradıq,
Qıyy vururduq, yorulmayırıq.*

Bələcə qu quşu ömrünü yaşamaq səadət deyildimi? Təəssüf yox idi ölmü-müzdə, - deyir.

*O imiş gördüklerimiz,
Nə dəryaz var idi, nə xırmanımız.
Aman ovçu!
İndi qov kimi bu boşluqda
Hey uçur, hey uçur...
Günahsız ruhumuz, xəyallarımız,
Ah,biz, qu quşlarıydıq?!*

Poeziya oxucunun varlığına hopur - Dünyanın hay-küyünə, səslənməsinə və çağırışına baxmayaraq düşünməyə aparır - bu şeirin zərif qanadları, şair üçünse nisgillik, qəribəlik, nostalji yaşantıdır. "Məni mənə vermədilər" şeiri sanki şairin bədii tərcümeyi - halıdır, nə istəmiş ki? Neyi bildimlər ki?

*Nə dərd, nə ələm bildilər,
Nə istədim vermədilər.
Əslində nə istədim ki? -*

*Düzləri görmək istədim -
ürək üçün
Bir veyli külək istədim -
seyr edib yer üzünü,
azad nəfəs dərib
asudə ölmək üçün -
Vermədilər...
Bir ovuc torpaq istədi
sinəm ilə barabər
dərdlərimi çökməyə!
Vermədilər.*

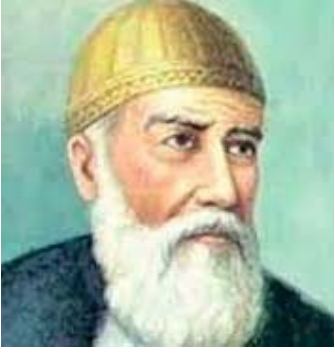
Bəli, bu Dünya belə yaranıb insanın istəyini boğsun, onu özündən qoparsın, "bir bəyaz heyət istəsin, amma yollarını hörürlər".

Şair isə Dünyanın bu haqsızlığı qarşısında susmağa məcburdur.

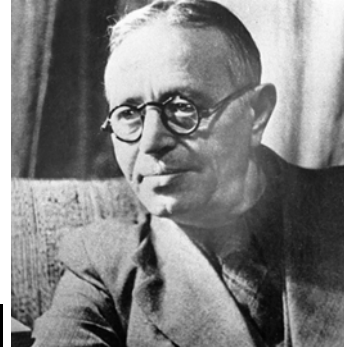
*Hey yandım, hey çırpındım,
Çırpındım, fəğan eylədim,
Vermədilər, vermədilər.
Məni mənə görmədilər -
Məni mənə vermədilər.*

Əvvəlki fikrimə qayıdıram: Vaxtında bir istedadlı şairin hisslərini duyma-maq və qiymətləndirməmək - bax, budur şairin taleyi, hansı ki, Nurəngiz Günün poeziyası bir poetik qəlbin fatehidir, heyretləndirir, sevinclə kədər arasında qalır, ədalətlə haqsızlığın simvoluna çevrilir. Axı, poeziya obrazlı və sosial şərt olaraq gerçəkliyin hissi qavrayışıdır, Dünya azadlığının həzin təkamülüdür.

Nurəngiz Günün poeziyası özünü təsdiq etmiş ki, istedadla hissiyyatın bir-birini tamamlamasıdır, kainatın harmoniyasına can atmasıdır, Dünyanı qaranlıqdan xilas etməsidir.

BAYAT

№ 35 (895)

Taleh Həmid

Ana itirəndə

Qoymayın təklənib tənha qalmağa,
Belə anda xatirələr səs edir.
Könül oxşamağa, hayan olmağa
Bir telefon zəngi - o da bəs edir.

Dərdini soruşun, halını sorun,
Niyə görmürsünüz ürəyi dolub?
Sorğu ilə, sualla siz onu yorun,
O, özü də bilmir ona nə olub.

Bir od zərrəsidir gözlərində yaş,
Baxmayın danışır, baxmayın gülür.
Başıma gəlibdir, bilirməm, qardaş,
Anası ölənin dünyası ölür...

Qəhərdən üşüyür ağızlarda dil,
Sınıq könüllərdə sınıq səsimiz,
Əlli də, altmış da elə yaş deyil,
Ana itirəndə qocalırıq biz.

Xəyallar əlində əsir qalırıq,
Kösövü kül olan ocaq oluruq,
Ana itirəndə yetim qalırıq,
Ana itirəndə uşaq oluruq.

Bir ana şəkli də ovudur bizi,
Doğma da, uzaq da yaxına gəlir.
Qəfil ləpələnilir ömrün dənizi,
İnsan dalğalarla baş-başa gəlir.

Qəhərdən üşüyür ağızlarda dil,
Sınıq könüllərdə sınıq səsimiz,
Əlli də, altmış da elə yaş deyil,
Ana itirəndə qocalırıq biz...

Mən elə bilirdim qocalmayacam

Düşünürdüm illər geri dönəcək,
Gənclik ulduz kimi göydən enəcək,
Nə alov sönmək, nə od sönmək,
Mən elə bilirdim qocalmayacam.

Könlümdə bir dəli eşqin həvəsi,
Dilimdə məhəbbət, sevgi nəğməsi,
Demə, yol gedirmiş vaxtın dəvəsi,
Mən elə bilirdim qocalmayacam.

Dostlar inciyirlər - görməyirəm,
Yaxşını, yamanı bölüşməyirəm,
Könüllər incidib, qəlbə dəyirəm,
Mən elə bilirdim qocalmayacam.

Qəfil xəşəm oldu sünbüllü zəmin,
Başımdan çəkilmir kədər, qəmim.
Uşaqlıq dostlarım, gənclik həmdədim,
Mən elə bilirdim qocalmayacam.

Köç etdi qardaşım, köç etdi bacım,
Bir əldən tutana qalib əlacım.
Nələr pıçıldamır ağaran saçım -
Mən elə bilirdim qocalmayacam.

Ömür bir gizlicə pərvəriş etdi,
Taleh, cavanlığı qaçırdın getdi.
Dövrənə işıqlar saçdı, getdi,
Sən elə bilirdin qocalmayacan?

Gəlməyəcəyik

Ulduzu göylərdən enən görmüşük,
Yanan ocaqları sönən görmüşük,
Biz hansı gedəni döndən görmüşük? -
Bir də bu dünyaya gəlməyəcəyik.

Ağın ağ rəngi var, qaranın qara,
Əbəs aldatmasın şirin xülyalar.
Gözlər dikilməsin sonsuz yollara,
Hər şeyin əvvəli, bir də sonu var.
Birin bir təkrarı, onun onu var,
Bir də bu dünyaya gəlməyəcəyik.

Eşqin alovunda biz kül olarıq,
Ömrün sehirində bir gül olarıq,
Deyirik, gülürük, nə qədər varıq,
Onsuz da yoxluğun üzü qaradı,
Bir də bu dünyaya gəlməyəcəyik.

Masazır gölü

Gah dalğalı, gah ləpəli, gah da lal,
Gah mürğülü, gah yatağan, gah oyaq,
Göz işləyir, uçuş gedir min xəyal,
Şair könlüm, sən sulara rəngə bax!

Yaman olur gözəllərin cilvəsi!
Sularında al günəşin közü var,
Qulağında qağayının gur səsi,
Gözlərində ulduzların gözü var.

Axşam düşür, ay sulara bərq vurur,
Səhər olur, al şəfəqlər daranır.
Bir də gördün ayna kimi durulur,
Bir də gördün öz-özünə bulanır.

Boz çöllərin əllərində piyalə,
Min illərdi içilməmiş qalır o.
Gah çəkilir, gah dartılır, gah gəlir,
Özü yığır yatağını salır o.

Bir üzü Novxanı, bir üzü Saray,
Bir üzü Masazır, bir üzü çöllər,
Ortaq olub gözəlliyə neçə pay,
Yol salır yanından obalar, ellər.

Yadıma kiminsə sözləri gəldi,
Təbiət diridi, təbiət ölü.
Yodu bir ələmdi, duzu gözəldi,
Bir sirri-xudadı Masazır gölü.

Bir də gördün dümağ olur qucağı,
Yay günündə qoynu qara bələnilir.
Burda sönmür al günəşin ocağı,
Burda sular şəfəqlərdən ələnilir!

Göldə səhər

Xəyal məni yenə çəkib aparır,
Sular kükrəyirlər, sular daşırlar.
Nə söhbət qurtarır, nə söz qurtarır,
Ləpələr nə şirin pıçıldayırlar.

Gölə səpildikcə qızıl şəfəqlər,
Qızılı rəng alır ağ qağayılar.
Burda uşaq kimi doğulur səhər,
Burda səhərlərin öz anası var.

Yarı buludları zərif üföqlər,
Qızıl tarla kimi qızdır sular.
Necə məhribandı hər gələn səhər,
Üz təbəssümlü, gözü gülümsər.

Bu ılıtaq dalğalar özünü yorub,
Qaçıb sahillərdə dincələcəkdin.
Bir zülmət gecənin bətnindən doğub,
Ən şirin, ən kövrək gün güləcəkdin...

Uçuş, durnalar uçuş...

Göylər naxış-naxış qanadlanıblar,
Harda üşüyüblər, harda yanıblar,
Yorğun buludlar da qanadlanıblar,
Uçuş durnalar, uçuş...

Göylər bilirmi ki, yolçusu kimdi,
Bulud bilirmi ki, isladır kimi,
Alır karvanına, çəkir içimi,
Uçuş, durnalar uçuş...

Bir qərib, bir uzaq nəğmə ucalır,
Kim gedir, nə gedir - həsrəti qalır,

Ürəkmi aparır, lələkmi salır,
Uçuş, durnalar uçuş...

Daş atma hər yetənə,
Gülü ək gülbitənə,
Bu vətəndən o vətənə
Uçuş, durnalar uçuş...

Əgər barışsaq

Saçlarına səpələnen
Qar olsaydı,
Onu nəfəsimlə əridərdim mən.
Yanağına süzülən yaş
Qəmdən, qəhərdən olsaydı,
Səni uşaq kimi kiridərdim mən.

Saçlarına hopan ağlar
Toz olsaydı,
Onu kirpiyimlə süpürərdim mən.
Yollar ayrıcında çayıb qalsaydın,
Bir vaxt evinizə ötürdüyümtək,
Səni o günlərə ötürərdim mən.

Orda danışardıq
- Nədən danışsaq.
Orda barışardıq,
- Əgər barışsaq...

Nə yaxşı şair yarandım

Qızındım ömrün fəsillərinə,
İçimdə sönsəm də, içimdə yandım.
Sənə minnətdaram, qismətim, sənə,
Nə yaxşı dünyada şair yarandım!

Arzu eləmədim büllur sarayı,
Kimsənin yığdığı sona qalmayıb.
Şairlik Tanrının vergisi, payı,
Şairlər sevgidən şair olmayıb.

Uğursuz sevgilər kimə nə verdi
Ömrə kədərdən, qəmdən savayı?
Hər günüm duyğulu, qayğılı keçdi,
Demirəm illərim uçuş havayı.

Əkdim sətir-sətir yazdığım anda,
Əkinçi torpağa tum əkən kimi.
Arılar çiçəkdə bal axtaranda,
Mən də dərd axtardım su çəkən kimi.

Qəmi qəm içində bələmək olur,
Ehtiyac əlimi min dəfə sıxdı.
Gələn gələcəkdin, neyləmək olur? -
Qismətim qarşıma bu donda çıxdı.

Ürəyim kökləndi xoş duyğularla,
Mənim söz bağına gülşən dedilər.
Nadanlar sözümlü qanmasalar da,
Ariflər sözümlə "Əhsən!" dedilər.
Döndü yuxulara, döndü ömür-gün,
Canın ağrısını can özü bilər.
Gördülər yanırım el-oba üçün,
Şair olan gərək yana dedilər.

Alovum başımda, tüstüm içimdə,
Ömür etdim doğmalar, yadlar içində.
Demirəm yaşadım zülüm içində,
Deyirəm əridim odlar içində...

Ömrü bitirdim

Adını, ünvanını,
Yerini-yurdunu bilmədiyim gözəl,
Qəfildən nə şirin qəh-qəhə çəkdim.
Köksüm qubarlandı,
İtirdiyim gülüşləri
Qaytardın mənə.

Düz bir ömürdə gəzirəm o gülüşləri,
Onu harda itirmişdim, bilmirəm.
Küləklər qanadında,
Quşlar dimdiyindəmi
Gətirdi, bilmirəm...

Sən güldün, mən sevindim,
Gəldin, itirdiyimi tapdım,
Getdin - tapdığımı itirdim...
Bir gülüşü gəzə-gəzə,
Düz bir ömrü bitirdim.

Mən uşaq olanda

Nağıllar şipşirin,
Dastanlar bal idi,
Ömür bir arzu ydu,
Xoş xəyal idi -
Mən uşaq olanda.

Tər-təmiz göy üzündə
Gəzişən ağ buludlar
Bulud deyil,
Uçuş xalça idi,
Gəzən şal idi -
Mən uşaq olanda.

Mənim gözümdə onda
Bir az böyük adamlar
Niyə qos-qoca,
Niyə hər şey tapmaca,
Hər şey bir sual idi -
Mən uşaq olanda?..

Gəlməyə

Daha küçənizə gəlməyəcəyəm,
Daha səndən ötrü ölməyəcəyəm,
Baharın gəlişi, payızın köçü -
Heç nəyin fərqi olmaçağam.

Yadında qalımı dəniz sahili,
Qərib qağayının o hiçqırtısı,
Nələr söyləyirdi eşqimin dili: -
Gah bəmi, gah zili, gah qışqırtısı.

Soyuq ömrümüzdən əsən küləklər
Suları titrədə, ya titrətməyə,
Ürək hökm eləyə, hissəm yox deyər,
Taleh o yerlərə gələ-gəlməyə.

Taleh Həmiddən Taleh Həmidə

Ayaqların yeni-yeni yer tutur,
Şirin dilin təzə-təzə söz tutur,
Böyüyürsən asta-asta,
Baharım, yazım mənim.
Adımdan adına, soyumdan soyuna
Pay düşən payım mənim!

Səni səhərlər gözləyir,
Səhərlərin xeyir gəlsin!
Milyon səslər içində
Sözün, səsin yüksəlsin!
Dünya yoldu -
hamarı var, daşı var,
Bu insanlar axınında
Ariflər var, naşı var.
Yolların hamar da,
Daş da olacaq,
İnsanlar tapılacaq -
Səni bircə sözdən başa düşəcək,
İnsanlar da olacaq,
kal armuda çevrilib,
Boğazında qalacaq.

Dünya belə olubdu, belə qalacaq,
Dünya belə gəlibdi, belə olacaq.
Sən özün ol, özün ol, nəvəm mənim!
Səni dəyişməsin hər əsən rüzgar,
Külək olub esmə,
Addımını atanda, yeriyəndə,
yüyürəndə -
Tələsmə!

Sənə atılan daşlar
Mənə atılacaq.
Dünyada sonuncu
Bir yaxşı qalsa,
Biri ayağından itələsə,
Biri qolundan tutacaq.

Dünya səbirliləri, həlimləri sevir.
Səbrin qalxanını olsun!
Yaxşılıqlar, mərdliklər
Sənin ünvanın olsun!

Mən belə köklədim öz ilqarımı,
Təkcə adımdan adına,
Soyumdan soyuna
Pay vermərəm,
Həm də sənə tapşırıram
Arzularımı.
Onlar gərəyin olsun,
Bir də onu deyirəm:
Tanrı köməyin olsun!

Azərbaycançılıq ideyasının təbliği

№ 6 (2429) 14 fevral 2025-ci il

Azərbaycan Respublikasının
Medianın İnkişafı Agentliyi

Heç kimə sirr deyil ki, böyük dövlətlər və ölkələr öz-lərini daha ədalətli və daha güclü hesab edirlər. Onlar düşünürlər ki, güc varsa, digər ölkələr onun qarşısında diz çökəcək, demokratiya, azadlıq, insan hüquqları ilə bağlı onların zərərli ideyalarını qəbul edəcəklər. Hələ indiyə qədər görməmişik ki, Avropa ölkələri və eləcə də ABŞ hansısa müsəlman dövlətinə zəlzələdən əziyyət çəkən, müharibədə evəşiyi dağılan insanlara təmənnasız köməklik göstərsin. Əgər onlar hər hansı köməklili edirlərsə mütləq onun arxasında böyük dövlətlərin gizli planları möv-

ni ummayan məmləkətlərə daha çox dəyər verilir.

Azərbaycan tarixən özünün köməkliliyini, maddi və mənəvi dayağını bütün qonşu ölkələrə göstərmişdir. Və bayaq da dediyimiz kimi bunun müqabilində heç nə ummayıb. Hətta Azərbaycan onunla düşmənçilik edən Ermənistanda zəlzələ baş verəndə birinci kömək edənlərdən olub. Çox təəssüf ki, yenə düşmən öz iç üzünü göstərdi. Yəni onlara maddi kömək aparan və içəri-sində zəlzələdən əziyyət çəkənlərə dayaq olmağa gedən insanlar olan təyyarəmizi vurdular. Bax, bu heç bir beynəlxalq hüquq normasına, insanlığa sığmayan bir hərəkətdir.

DÜNYADA AZƏRBAYCANLILAR QƏDƏR MƏRHƏMƏTLİ XALQ YOXdur

cuddur. Ya onlar həmin ölkələrdə "demokratiya" adı altında hakimiyyət dəyişikliyi etmək istəyir, ya da xaos və özbaşınalıq yaratmağa can atır. Artıq dünya maskalanmış belə "demokratik" ölkələrin sifətini yavaş-yavaş tanıyır.

Azərbaycan yeganə ölkədir ki, hər hansı dövlətə maddi yardım göstərəndə, arxa duranda və onlara yardım edəndə bunun heç bir əvəzini gözləmir. Amma bizdən qat-qat böyük, zəngin dövlətlər hər hansı bir ölkəyə bir qurtum su verəndə onun əvəzini tələb edirlər. Dünyada böyük dövlətlər, böyük xalqlar anlayışı yoxdur. Artıq zaman-zaman bu fikirlər öz əhəmiyyətini itirib. İndi dünyada təmənnasız olaraq hər hansı ölkəyə kömək göstərən, onun əvəzi-

Ancaq o vaxtlar Ermənistanı Sovet hökumətinin nə başçıları, nə də digər respublikalar qınamadılar. Təbii ki, bu cür vəhşilikləri eləyən xalqa qarşı bir etiraz da olmalı idi. Və həmişə olduğu kimi onda da Sovet rəhbərləri və dünya susdu. Çünki onlar öz xristian qardaşlarına haqq-adaletdən uzaq olaraq həmişə arxa durublar. Onların düşüncəsinə görə tək ölən xristian yox, müsəlman olsun. Çünki müsəlmanın bu dünyada yiyəsi olmayıb.

"Fəryad" filmində maraqlı bir epizod var. Orda bizim əsir götürülmüş əsgərimiz hər şeydən bezərək evə od vurur. Ev yavaş-yavaş yanır və bu vaxt görür ki, bir erməni uşağı onun yanında qalıb ağlayır. Uşaqları yadına düşür, axsaya-axsaya ayağa

qalxır və çətinliklə də olsa yanğını söndürür. Bu dünyada analoqu və benzəri olmayan bir insanpərvərlikdir. Hətta ermənilərdən biri deyir ki, bütün Stepanakert əsir düşən azərbaycanlının qeyri-adi insanpərvərliyindən danışır. Amma biz olsaydıq o uşağı da öldürərdik, evi də yandırardıq.

İstər Birinci, istərsə də İkinci Qarabağ savaşında Azərbaycan əsgəri bir erməni qocasına, xəstəsinə, uşağına güllə atmayıb. Bizimkilər də istəyəydi İkinci Qarabağ savaşında, eləcə də antiterror əməliyyatında yüzlərlə yox, minlərlə erməni əsir götürər, ya da güllələyərmişlər. Amma azərbaycanlı əsgərləri erməni qocalarını xəstə olduğu üçün Təcili Yardım maşınına mindirib müalicəyə göndərdilər. Bununla yanaşı, Laçın dəhlizindən keçən minlərlə erməninin təhlükəsizliyini təmin etdilər, onlara ərzaq, su verdilər. Dəhlizi keçərkən bütün ermənilər bizim əsgərlərə təşəkkür edirdilər. Amma elə ki Ermənistan çətdilər, yenə başladılar şər-böhtan deməyə. Guya bizim əsgərlərimiz onları incidib, haqlarını tapdıyılar. Bax, bu da ermənilərin əsl sifətidir. Azərbaycançılıq ideyasının ən gözəl nümunələrindən biri zəlzələdən, müharibədən və aclıqdan əziyyət çəkən ölkələrə kömək etməsi-

dir. Çox yox, bir neçə gün bundan əvvəl 1 milyon dollar dəyərində avadanlıqlar maşınlarla Ukraynaya göndərildi. Rusiya-Ukrayna müharibəsi başlayandan ilk gündən Azərbaycan Ukraynaya maddi və mənəvi cəhətdən arxa durub, onlara ərzaq, geyim əşyaları və çadırlar göndərib. Bununla yanaşı, Ukraynada müharibədə valideynlərini itirmiş uşaqlar bir ay müddətində Bakıda bərpa mərkəzində olub, onlara psixoloji və mənəvi yardım göstərib. Ümumiyyətlə, Ukrayna-Rsiya müharibəsi dövründə Azərbaycan Ukraynaya milyonlarla dollar ərzaq, dərman, geyim və istilik sistemləri göndərib. Çünki bizim də çətin günümüzə Ukrayna xalqa Azərbaycanla həmrəy olub.

Qardaş Türkiyədə zəlzələ baş verəndə Türkiyəyə ilk köməyə Azərbaycan çatıb. Paytaxt Bakıdan Türkiyəyə onlarla yük maşını içi dolu ərzaqla, sənaye məhsulları, çadırlar Türkiyəyə yola salınıb. Bunu qardaş Türkiyə də yaddan çıxarmır. Çünki onlar da bizim ağır günümüzə xalqımıza dayaq olub. Ölkəmiz həmişə çətin durumda olan ölkələrə yardım əlini əsirgəməyib. Fə-

ləstinə, Suriyaya və digər müsəlman dövlətlərinə çox böyük dəstək verib. Qardaş Pakistan xalqına və eləcə də Əfqanıstana da zamanında böyük köməklik göstərib.

Azərbaycan kiçik dövlət olmasına baxmayaraq, dünyaya böyük dövlətlərdən daha çox kömək göstərib. Bu heç də o demək deyil ki, Azərbaycan göstərdiyi köməklə hansısa ölkədən nəse umur. Azərbaycanın umduğu bir şey var - dostluq, insanlıq və Allah sevgisi. Bax, bizim ölkə Azərbaycançılıq ideyalarını davam etdirərək bütün dövrlərdə belə bir humanist və insanpərvər addımlar atıb.

Heç şübhəsiz, Azərbaycanın dünya siyasətində və iqtisadi həyatında böyük uğurlar qazanması onu deməyə əsas verir ki, ölkəmiz Cənubi Qafqazda həm strateji, həm də geosiyasi mənada böyük dövlətlərin maraq dairəsindədir. Çünki onlar görür ki, bu gün ölkəmiz həm dünyada sülhü təbliğ edir, həm də insanpərvərliyi və mərhəməti. İnsanpərvər və mərhəmətli ölkəni isə insanlarla yanaşı Allah da çox sevir!

EMİL FAİQOĞLU

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
MEDIANIN İNKİŞAFI AGENTLİYİNİN MALİYYƏ YARDIMI İLƏ

Türkiyənin Şərqi Anadoludakı gözəlliklərini kəşf edin

Türkiyənin Şərqi Anadolu bölgəsi, müxtəlif landşaftı, təbiət gözəllikləri, zəngin tarixi və qonaqpərvər insanları ilə unudulmaz bir səyahət təcrübəsi vəd edir. Sıldırım vadilərindən tutmuş möhtəşəm memarlıq nümunələrinə və heyranedicə arxeoloji abidələrə qədər, burada hər kəsi heyretləndirəcək bir məkən var. Bununla belə, bu füsunkar bölgənin gözəlliyini və müxtəlifliyini tam hiss etmək üçün az tanınan, lakin mütləq görməli olduğunuz məkanlar da mövcuddur. Türkiyənin Şərqi Anadolu bölgəsində yerli sakinlər kimi kəşf edə biləcəyiniz ən maraqlı yerləri sizə təqdim edirik.

Malatyada Arslantepe Açıq Hava Muzeyi

Dadlı qaşısı və tarixi abidələri ilə tanınan Malatya, Şərqi Anadolu səyahətinə başlamaq üçün mükəmməl bir məkandır. Şəhər 8 min illik tarixi ilə seçilən Arslantepe arxeoloji sahəsi ilə ziyarətçilərinə unikal bir istirahət vəd edir. Dövlət quruluşunun ilk

izlərinin tapıldığı bu ərazi, qədim bürokratiyanın izlərini qoruyan ilk şəhər-dövlətlərdən biri kimi tanınır. UNESCO-nun Dünya İrsi Siyahısına daxil edilmiş abidə, Anadolu sivilizasiyalarının dərin tarixinə pəncərə açaır.

Elazığda Harput Qalası

Şərqi Anadolu səyahətinizin növbəti dayanacağı Elazığdır. Burada yerləşən Harput Qalası eramızdan əvvəl VIII əsrdə Urartular tərəfindən inşa edilmişdir. Minilliklər boyunca bir çox mədəniyyətə ev sahibliyi edən bu qala, fərqli dövrlərin izlərini özündə birləşdirir. Təpənin zirvəsində yerləşən bu tarixi abidədən şəhərin möhtəşəm panoramik mənzərəsinə seyr edə bilərsiniz.

Tuncelidə Munzur Vadisi Milli Parkı

Anadolunun ən zəngin flora və faunalarından birinə sahib Munzur Vadisi Milli Parkı Tuncelidə sizi gözəldir. Buraya daxil olduğunuz andan etibarən unikal vəhşi təbiət mənzərəsi ilə əhatə olunacaqsınız. Xüsusilə qış fəslində qarla örtülmüş meşələr, buz-

laq gölləri, kanyonlar və şalələr parkın füsunkar görünüşünü təməmləyir. Təbiət qoynunda möhtəşəm bir gün keçirmək üçün bura ideal yerdir.

Erzincanda Kemalije

Fırat çayının sahilində yerləşən və "Cittaslow" (yavaş şəhər) statusu qazanan Erzincanın Kemalije qəsəbəsi, təbiət və tarixin mükəmməl bir ahəng təşkil etdiyi unikal bir məkandır. Buradakı tarixi daş evlər Anadolu memarlıq irsini əks etdirir - taxta evyallar və xüsusi işlənmiş qapı dəstəkləri ilə fərqlənir. Təbii gözəllikləri ilə seçilən Karasu Şələsi və nəfəsəkəsici Karanlık Kanyon da buranın cazibəsini artırır. Kemalije UNESCO-nun Dünya İrsi Siyahısına namizəd olmaqla yanaşı, BMT-nin Ən Yaxşı Turizm Kəndi Yenilənmə Programına da daxil edilmişdir. İstər sakit bir istirahət, istər mədəniyyət turu, istərsə də təbiət macərəsi axtarırsınızsa, Kemalije hər kəsə unikal təcrübələr təqdim edir.

Ardahanda Çıldır Gölü

Şərqə doğru irəlilədikcə, sizi Ardahanın göz oxşayan Çıldır Gölü qarşılıyır. Bölgənin ən böyük şirin su gölü olan Çıldır, qış mövsümündə tamamilə donaraq möhtəşəm bir buz səhnəsinə çevrilir. Burada atlı xizək turları, buz üzərində balıqçılıq, velosiped gəzintiləri və büllur kimi şəffaf buz üzərində gəzintilər qış fəslini unudulmaz edir. Göl kənarında yerləşən taxta evlərdə tonqal başında səhər yeməyi və Qafqaz rəqsləri ilə yadda qalan anlar yaşamaq mümkündür.

Karsda Ani Arxeoloji Sahəsi

Göldən cənuba doğru hərəkət edərkən, Kars sərhədlərində yerləşən Ani xarabalıqları ilə tanış ola bilərsiniz. UNESCO-nun Dünya İrsi Siyahısına daxil edilən Ani, erkən xristian dövrünün ən vacib şəhərlərindən biri hesab olunur. "1001 kilisə şəhəri" kimi tanınan bu tarixi ərazi, vaxtilə İpek Yolu ticarət mərkəzi olmuş və müxtəlif mədəniyyətlərin izlərini özündə qoruyub saxlamışdır. Buradakı qırmızı daşdan tikilmiş möhtəşəm binalar, orta əsr şəhərsalma mədəniyyəti haqqında dəyərli məlumatlar təqdim edir.

Ağrıda İshaq Paşa Sarayı

Ağrı şəhərində sizi heyretləndirəcək möhtəşəm bir tarixi abidə gözəldir - İshaq Paşa Sarayı. Ağrı dağının ətəyində yerləşən bu Osmanlı dövrünə aid saray, türk və Səlcuq memarlıq üslublarını Avropa barokko elementləri ilə birləşdirərək bənərsiz bir görünüş yaradır. Tarixin və sənətin birləşdiyi bu möhtəşəm sarayda gəzərkən, həm onun incə bəzəkləri, həm də ətrafın gözəl mənzərəsi sizi valeh edəcək.

Şərqi Anadolu, həm təbiətsevərləri, həm tarix həvəskarlarını, həm də mədəniyyət axtarışında olan səyahətçiləri özünə cəlb edəcək qeyri-adi gözəlliklər təqdim edir. Bu yerləri kəşf edərək, bu unikal bölgənin zəngin irsini və füsunkar mənzərələrini öz gözələrinizlə görə bilərsiniz.

"Eşq haqqı" işıq üzü gördü

Bu günlərdə yazıçı-şair, publisist, Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Gəncə Təşkilatının məsləhətçisi Elməzər Əliyevanın "Sevgi haqqı" adlı kitabı çap olunub.

Cənubi Azərbaycanda işıq üzü görən şeirlər toplusunun tərtibatçısı və nəşiri tanınmış yazar Əli Aslanidir. Nəşir "Sevgi haqqı"nın Elməzər Əliyevanın yaradıcılığına olan oxucu sevgisindən və oxucu tələbatından doğulduğunu qeyd edir.

Xatırladaq ki, Azərbaycan Ədəbiyyatında müstəsna rolunu oynayan Elməzər Əliyevanın yaradıcılıq nümunələri mütəmadi olaraq Cənubi Azərbaycanın müxtəlif mətbu orqanlarında nəşr edilir.

İradə Aytel

Seymur Məmmədov: "O mənə yox, mən ona dəstək olmuşam"

Gənc ifaçı Seymur Məmmədov həmkarı Pünhan Piriyevin adını efridə eşidən kimi qəzəblənib.

Adalet.az bildirir ki, müğənninin gənc həmkarına qarşı sərt reaksiyası hər kəsdə təəccüb yaradıb: "Pünhan deyir ki, mənə dəstək olub, hər zaman yanımda olub. Bəlkə əksinə olub? Amma mənim zəhmətimi, ona dəstəyimi heç vaxt dilinə gətirmirəm. Mən etdiklərimi heç vaxt saymıram. Çünki bunları danışmaq eyibdir. Mən Allahım və ailəm daim dəstəkdir".

Şəbnəm Qəhrəmanova: "Ona görə vəfa ilə barışmırdım"

Uzun zamandır ki, kəsülülən Şəbnəm Qəhrəmanova ilə vəfa Şərifova barışdı.

Adalet.az xəbər verir ki, bu barədə Ş. Qəhrəmanova özü danışıb: "Vəfa ondan nə səbəbə kəsüldüyümü bildirdi. Bəlkə də daha tez barışıq ola bilərdi. Amma aramızdakı adam buna imkan vermədi. Mənim yanımda olan xanım dostumu əzib Vəfanın yanına gəldə bilmirdim. Yeni o xanıma görə Vəfa ilə barışmırdım. Buna hörmətsizlik kimi baxıram. Ancaq indi hər şey aydın olur. Və biz Vəfa ilə münasibətlərimizi bərpa etmişik". Vəfa Şərifova isə Şəbnəm Qəhrəmanovanın fikirlərini təsdiqləyib:

"Bu, əslində Şəbnəmin müsbət keyfiyyətidir ki, ətrafındakı insanlara dəyər verir. Və ona zidd olan addımları atmır".

Qeyd edək ki, bir zamanla Türkan Vəlizadə Ş. Qəhrəmanova ilə yaxın dost, V.Şərifova ilə kəsülülüdür. Sonra Qəhrəmanova ilə Vəlizadənin münasibəti pozulduğunu, Qəhrəmanova ilə Şərifova barışdı.

Əntiqə

Millət vəkili Aqil Abbas Azərbaycanın xalq şairi Ramiz Rövşənə bacısı	Rəna xanımın vəfatından kədərləndiyini bildirir, mərhumun ailəsinə dərin hüznə başsağlığı verir.
Məzahir Əhmədovlu Azərbaycanın xalq şairi Ramiz Rövşənə və yazıçı Yaşar Əliyevə bacıları	Rəna xanımın vəfatından kədərləndiyini bildirir, mərhumun ailəsinə dərin hüznə başsağlığı verir.
Əbülfət Mədətoğlu Azərbaycanın xalq şairi Ramiz Rövşənə və yazıçı Yaşar Əliyevə bacıları	Rəna xanımın vəfatından kədərləndiyini bildirir, mərhumun ailəsinə dərin hüznə başsağlığı verir.

Əntiqə Rəşid

Ermənilərdən növbəti hoqqa: Oğurlanan «Valentin günü» Sarkis bayramı kimi

Ermənilər növbəti oğurluqlarının ildönümünü keçirəcək.

Adalet.az xəbər verir ki, fevralın 11-dən 16-dək Ermənistan-da Müqəddəs Sarkis bayramı keçiriləcək. Özü qədim dünya qədr qədim göstərməyə çalışsın haylar ənənəvi növbəti bir hoqqalarını qeyd edəcəklər.

Xatırladaq ki, dünya xristianlarının bayramlarından biri olan Müqəddəs Valentin ermənilər oğurlayaraq adını dəyişib. Onu Müqəddəs Sarkis günü kimi bayram edirlər. Guya bu bayramı hayların dədə-babası icad edib, sevgililər və yeni evlənənlərə xeyir-dua verilən gün kimi hər il keçiriblər.

Maraqlı detallardan biridə odur ki, bayram ərəfəsində Ermənistan Milli Qalereyasının freskalar zalında 19-cu əsrin na-

məlum erməni rəssamının "Müqəddəs Sargis" ikonu sərgilənəcək. (Allah bilir bu ikonanı hardan oğurlayıblar!)

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti kitabxanasının baş bibliografı Arzu Məmmədqızı erməniləri Valentin gününü oğurlaması ilə bağlı yazdığı məqaləni ixtisarla diqqətinizə çatdırırıq: Sərkərdə Sarkisin sevgililərinə himayəçisinə çevrildiyini göstərən bir çox əfsanələr var. Lakin ən çox yayılmışlarından birini təqdim edirik.

Rəvayətə görə, Sarkis Aşıq Qərbin məhəbbətini xilas etməyə yardım göstərmiş. Kasıb şair zəngin qızı sevir. Qərib sevdii qızı tərk etməli və pul qazanmaq üçün uzaq ellərə yollanır, çünki atası qızını yoxsul adama ərə verməyə razı olmur. O, yola düş-

məzdən əvvəl sevgilisinin yeddi il onu gözleməsinə and verir və deyir ki, əgər həmin müddətdən bir gün belə geciksə, başqasına ərə gedə bilər.

Qərib uzaq diyarda var-dövlət əldə edə bilir, amma geriye döndəndə yolçuluğu ağır olur və sevgilisinin yanına çatmayacağını anlayıb, sərkərdədən kömək istəyir.

Sərkərdə Sarkis qar kimi ağappaq at üstündə peyda olur, Qərbi atına mindirir və bir göz qırpmında sevgilisinin yanına çatdırır. Vəziyyəti gören qızın atası bu möcüzəyə və şairin sevgisinə sədaqətini görüb gəncərə xeyir-dua verir.

Ermənilərin Müqəddəs Sarkis gününün qeyd olunması ilə bağlı bəzi inanclar da vardır. Öz qismətini tanımaq üçün həmin

gün gənc oğlan və qızlar yatmadan əvvəl duzlu kökə yeyər və su içmədən yatarlar. Yuxuda onlara gələn su verən adam qismətini sayılır. Bu gün də həmin inancı etmək üçün minlərlə erməni gənci mehəz bu günə gözəlir.

Başqa bir qədim inanca görə, niyyət tutmuş gəncilər qovrulmuş buğda səpilmiş sinini evin damına, ya da evyana qoyurlar. Səhər duranda Müqəddəs Sarkisin atının nal izi sinidə olarsa, deməli, həmin gəncin arzusu bu il həyata keçəcəkdir.

Bütün bu əfsanə və inanclarla erməni oğurluğunun destixətti açıq-aydın görünür. Türk mədəniyyətindən, şifahi xalq ədəbiyyatından mənim səmərələr göz qabağındadır".

Ən pisi isə odur ki, ermənilər təkəyüyləndən yaranmış hər bir uydurma tarixə həm Rusiyadan, həm Avropa dövlətlərindən, həm də okeanın o tayından böyük dəstək gəlir.

Təsisçi və baş məsləhətçi:
Aqil ABBAS
Baş redaktor:
İradə TUNCAY

Qəzet "Ədalət" qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnmiş və "Son dakika" MMC Nəşriyyatında ofset üsulu ilə çap edilmişdir.

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

KAPİTAL Bankın 1 sayılı Nəsimi rayon filialı.
kod: 200112 h/h
Müxbir hesab: 0137010001994
S.W.I.F.T. Bik: AIBAZ 2xhesab N:
3807001941100451111 VOEN: 1300456161
İndeks:0107 Qeydiyyat nömrəsi 100

Ünvan: Bakı AZ1073 Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə, "AZƏRBAYCAN" nəşriyyatı, 6-cı mərtəbə.
Telefon: 538-05-50, 538-51-31, 534-55-98 Faks: 539-80-26
adaletqezeti@rambler.ru
adaletqezeti@mail.ru, adaletqezeti@box.az

Tiraj: 1500
Sifariş: 217
Çapa imzalanmışdır:
13.02.2025

